

**R.P. Valentini Mangioni Per Vsini E Societate Iesv, In
Signatura Sacra Pœnitentiariæ S.D.N. Papæ Consultoris
Theologi De Religiosa Pavpertate non excludente rerum
Dominium nec Ius testandi Opvscvlvm ...**

Mangionius, Valentinus

Coloniæ, 1639

IV. Epopsis Consultationis Mangionianæ vberius confutata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63077](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-63077)

QUARTA PARS.

EPOPSIS

*Consultationis Mangionianæ v-
berius confutata.*

K 4

INDEX

INDEX
QUARTÆ PARTIS.

SECTIO PRIMA. Quâ decem Epopœos argumentia
contra retentionem Dominij post vota simplici-
missa in Societate, confutantur.

SECTIO SECUNDA. Quâ Confutationes Argumen-
torum pro Dominij Retentione, refelluntur.

SECTIO TERTIA. De Excommunicatione latâ com-
tra eiusdem Dominij oppugnatores.

PARS

P A R S IV.

VRIS ille CONSULTVS, qui *Consultationis* meæ de simplici Pauper-tatis voto, EPOPSIN edidit, multa de me grauiter (quantum audio) conqueritur: illudque imprimis, quòd, cùm vnicam Assertionem de Voti solemnitate ex solâ Ecclesiæ constitutione inuentâ paucissimis verbis circumscrip-tam, accu-ratissimè confutauerim; in *Auctario* eamdem E-POPSIN tam prolixam, tam multis argumentis explicatam, tam leui manu, tantâ breuitate rei-ciendam mihi esse censuerim. Sed is, primum co-gitare deberet, alium à me eximijs Theologis honorem habendum fuisse, ac ipsi homini igno-to; & nominis (mihi saltem) obscuri. Deinde, vt verum fatear, Ego pulchrum esse puto, imitari generosos illos milites, qui, vbi hostem prostratū vident; turpe iudicant vltra tendere: & commis-eratione dignos reor Mastigias quosdam, qui v-no, vel altero iectu penè exanimati, indignari so-lent, quòd plures plagas non acceperint. Neque verò glorioius, quām verius à me dicitur, EPO-
PSEOS Auctorem fuisse prostratum. Nam decem omnino Argumentis conatus ille fuerat ostende-re, Titium post Votorum emissionem, confir-masse Testamentum in sèculo conditum: ac ba-norum suorum Dominium in Caium hæredem in stitutum transtulisse. meis verò rationibus, qui-

K 5 bus

bus perspicuè contrarium demonstraueram, tñ
pliciter responderat. dixerat enim, quæ in Con-
stitutionibus Societatis & Pontificijs habentur
de retentione Dominij post vota simplicia, ea es-
se intelligenda, vel de *Dominio actiuo in communi*
vel particulari tantum passiuo: vel certè Dominium
particulare actiuum post illa vota non concedi per
Constitutiones omnibus. sed ijs duntaxat, qui iu-
stissimas haberent causas, ob quas cum ipsis di-
spensaretur. Cùm autem ego, supposito, totam
hanc Causam in his duobus cardinibus verti, An
SYMMVS PONTIFEX possit statuere, & An re-
ipsa statuerit, vt aliqui sint verè ac propriè Reli-
giosi cum retentione *Dominij particularis* bonoru-
m suorum ad tempus; cùm, inquam, ostendissem lu-
ce clarus, per APOSTOLICAM SEDEM ita fuisse
definitum de hominibus Societatis post Noui-
tatum emitentibus vota; hinc liquidò consta-
bat, nullarum esse virium omnia Aduersarij ar-
gumenta, quæ desumebātur ex Iure positivo cō-
muni, præter quod ROMANVS PONTIFEX, qui
est supra totum eiusmodi Ius, multa statuere po-
test. Sequebatur etiam, non esse de Iure diuino,
vt vota substantialia Religionis priuent Domi-
nio bonorum temporalium. quoniam, si de iure
diuino esset; non potuisset contrarium à Roma-
no Pontifice definiri. Cum hæc igitur ita se ha-
berent; nihil superesse videbatur, cur amplius me
scribendo, alios legendō fatigatos vellem. Sed
quando video meo EPORTÆ breui illo Aucta-
rio quatriduo concepto & edito factum non
fuisse

fuisse satis; curabo nunc, ut fiat: & non pauca, quæ ibi cursum perstricta, obscuriora fortè visa sunt, non grauabor in ipsius gratiam repetere & vberius exponere.

Præteribo autem tacitus splendidum illud mendacium, quod tanquam adulterina gemma in fronte EPOSEOS niter: ubi dicitur illam fuisse a Prouocante extortam, cum ego nunquam fuerim quicquam in hac causa exaraturus, nisi, quæ admodum professus sum in Consultatione, iussus fuisset propulsare apertam vim, quæ & nostris & Summorum Pontificum Constitutionibus ab illius clancularij Scripti, quod eadem Consultatione reieci, Authore illata iam fuerat.

Omittam stoliditatem, quam in Epigraphe præse fert: dum inuidiam molitur creare Patribus Collegij Coloniensis referendâ Ordinatione Præpositi Generalis. nec miser intelligit, in illâ ipsa Ordinatione supponi, posse à nostris cum Consanguineis conuentiones iniri super bonorū temporalium exactiōibus: & consequenter ab iisdem ius aliquod eorundem bonorum retineri.

Tacebo de malevolentia, quam in Epistola nuncupatoria Nobilissimos, Amplissimos & Clarissimos Viros DD. Consules & Senatores aduersus Societatem concitare nititur.

Nihil dicam de calliditate obscuris velata verbis, quâ in Specie facti supponit, quod erat probandum, Titium videlicet emisisse Vota cum intentione abdicandi à se omne ius ac Dominium rerum temporalium. Ideoque Caium iure earundem detentionem obtinen-

tem,

rem, mutasse sibi titulum possessionis ex tunc ciuilium
nimo Domini possidere nisum. Silentio denique i
uoluam arrogantiam, quâ se in statu Controv
cum Achille, me verò cum aliquo, si Deo placet
Thersite comparat.

Venio ad ipsam EPOPSIN excutiendam, qui
faciam per partes & quasi membratim; ne vlli
malè coagmentati corporis articulus vllus suo
etū careat. bifariam autem illam distinguo, in Ar
gumenta, quibus probare contendit, Titium poi
vota fuisse destitutum bonorum suorum Domi
nio, illudque in Caium transmisso: ac proinde
testamentum deinceps condere, aut, quod in sa
culo fecerat, reuocare non potuisse (quem ille ipse
disertè affirmat esse statum huius Controverſie; &
in *Confutationes Rationum*, quibus ego in mea
Consultatione contrarium ostendi.

SECTIO PRIMA.

Quâ decem Aduersarij Argumenta confutantur.

Decem omnino, ut dicebam, sunt argumen
ta, quibus Aduersarius errorem suum stabi
lire conatur: non est tamen omnium vna & eadē
vis: nec ad eundem Scopum destinatio. Primum
enim solum ostendit (si tamen ostendit) Titium
non potuisse reuocare Testamentum in saeculo
factum. Reliqua (præter quartum, quo demon
strare nititur, esse nullum Testamentum condi
tum ad fauorem Collegij Coloniensis) conten
unt;

dunt, Titium nullo modo potuisse testari: & Se-
cundum quidem propter defectum usus causalis
competentis ratione Dominij: Tertium quia nō
fieret satis Ordinationi Præpositi Generalis.
Quintum ob defectum Dominij particularis.
Sextum ob defectum Dominij veri. Septimum
ratione status, quia est mortuus civiliter, quoad
usum suorum bonorum, & consequenter quoad
Dominium. Octauum ratione temporis, quia fa-
ctio testamenti illi competit tantum ante ingress-
um Societatis, non post. Nonum ob defectum
propriæ voluntatis. quia Religiosus non habet
nec velle nec nolle. Decimum propter factam
traditionem possessionis; eò quod emitendo
vota sine protestatione reseruandi Dominium,
effecisse videtur, ut Caius Hæres institutus, qui
bona hæreditaria possidebat iure familiaritatis;
mutauerit sibi titulum, & cœperit possidere suo
nomine, & animo Dominij. Interserit etiam, ne-
scio ubi, argumentum quoddam ex Iure diuino
naturali: tanquam sit de essentia religiosæ Pau-
pertatis, priuare illicò Vouentem omni Domi-
nio, & iure bonorum temporalium: quod, licet
sæpius confutatum sit; adhuc tamen paucis expé-
demus in solutione Argumenti secundi.

I. A R G U M E N T U M .

à num. 3. usque ad 9.

Consilium Aduersarij est (nisi fallor) osten-
dere, Testamentum Titij in sæculo factum,
esse

esse irreuocabile ex dupli capite. Primum ex natura communi omnibus Testamentis factis ante ingressum in Societatem. Deinde ex peculiari qualitate, quæ Titij testamento inest.

Ex primo capite sic argumentum formare licet ex ijs, quæ ipse admodum confusè habet.

2. *Ante ingressum in Societatem IESV quilibet dispositiones sunt valida, etiam testamentaria: Et post ingressum sunt irreuocabiles. Ergo dispositio testamentaria facta à Titio ante ingressum ad fauorem Caij fratri, post ingressum est irreuocabilis.*

3. Primam antecedentis partem probat ex Iure Societatis in Exam. gener. c. 8. §. 1. lit. G. & in Constitutionibus part. 3. c. 1. lit. G. vbi expressè dicitur, quilibet ante ingressum de bonis suis temporalibus, suo arbitratu statuere posse. Si quilibet, & pro suo arbitratu ergo etiam Titius per testamentum.

4. Secunda pars antecedentis erat, omnes dispositiones factas ante ingressum, post eundem esse irreuocabiles. Hanc ut probet, primum supponit EPOPSEO S num. 8. extremo ex doctrina Baldi in l. cum Artemidoram. C. vi in posses. legat col. fin. Statuto; aut Constitutione (Baldus habet consuetudin) posse tolli liberam reuocandi testamenti potestatem.

5. Deinde num. 4. sic argumentatur. Qualitas adiuncta V. rbo, debet intelligi secundum tempus verb. l. in delictis. S. si extraneus, ff. de noxal. vbi Bart. & alij.

Sed verbum in nostro proposito est disponere tempus est illud, ante ingressum: & qualitas adiuncta Verbo est non Reuocare. in exam. gen. c. 4. §. 1. qui texius ejus relationem

relatius ad alium. Part. 3. c. 1. lit. G. vbi dicitur quilibet posse disponere ad libitum suum ante ingressum.

Ergo per Constitutiones Societatis Testamentum factū ante ingressum, post eundem est irreuocabile. ergo etiam Testamentum Titij. Quæ erat consequentia Argumenti principalis.

Confirmat hoc totum ex Lud. Molin. de Iust. tr. 2. 6 disp. 129. & Nauar. Couar. Iul. Clar. ab ipso Molina relatis, qui omnes Authores afferunt, Nouitios ante ingressum posse statuere de omnibus bonis suis temporalibus pro suo arbitratu: sed addit, per rationem adductam à Molina posse etiam testari irreuocabiliter.

Arque hoc est argumentum, quod Aduersarius adducit ex naturâ Testamenti cuiuscunque facti ante ingressum Societatis. Ex secundo autem capite, hoc est ex qualitate peculiari, quæ inest testamento Titij, sic argumentatur num. 4. vers. 11. Quia Titius.

Titius in suo testamento facto ante ingressum Societatis non se spoliauit omnibus bonis: sed retinuit ter mille imperiales: ergo reliqua omnia bona per ingressum incom- mutabiliter abdicauit. Antecedens patet ex facto ipso: cō sequentia probatur ex Regulâ. Reservatio vnius est abdi catio alterius.

Responsio ad primum Argumentum, & primò ad primam partem antecedentis.

Prima antecedentis pars erat: ante ingressum & Societatis possunt fieri valide omnes & quæcunque dispositi-

dispositiones, & consequenter etiam testamentarie. Hæc non probatur ex adducto ab EPOPTA textu **Const. in exam. c. 8. §. 1. lit. G.** in eo enim cap. ne litera quidem G. reperitur, & in litera A. quæ sola ibi est, & in §. 1. nec vnum apicem EPOPTA inueniet de dispositionibus bonorum temporalium. Agitur enim solum de dispositione animi necessaria illis, qui in Societatem admittuntur, tanquam **Indifferentes**: & dicitur, eos esse debere sic animatos; ut non prætendant directè, nec indirectè potius hunc, quam illum gradum: Sed dando locum perfectæ humilitati, & obedientiæ, omnem suijpsius curam ad quodcumque officium, vel gradum sint eligendi, suo Creatori ac Domino; & pro ipsius amore & reuerentia, Societati, ac Superioribus relinquant. In parte ergo **tertia** solum c. 1. lit. G. habetur, quemlibet ante ingressum posse statuere de suis bonis pro suo arbitratu. Sed si meus EPOPTA diligenter declarationem illius textus inspiciat; intelliget illas voces pro suo arbitratu, quas ipse numerus 4. adiecta familiari sibi tessera NB. notari benè iubet; non esse referendas ad arbitrium, hoc est, ad facultatem disponendi, etiam per testamentum: sed ad libertatem intentionis finis, ob quem bona distribuenda sunt. Nam **Constitutiones** post ingressum in **Exam. c. 1. § 1.** requirunt ut ingressi abundant se omnibus suis bonis, distribuendo illa in pauperes & pias causas: sed ante ingressum relinquunt hoc ipsius liberum; ita ut possint ea distribuere etiam in non pauperes, & causas prophanas. ita habetur expressè illa lit. G. vnde infertur, mentem Constitutionis esse, agere tantum de causâ finali dispositionis

sitionis bonorum, non de *formali*, qualem dicit, siue donatio irrevocabilis, siue ultima voluntas. Sanè, si SANCTVS FUNDATOR intendit eo tex-
tu agere de volentibus ingredi Societatem; (quod non est vero absimile) mihi probabilissi-
mum est, non fuisse illis ordinaturum, ut facerent
testamentum, sed dispositionem irrevocabilem.
Nam post ingressum vult, eos esse paratos ad di-
sponendum de suis bonis temporalibus irrevuo-
cabiliter in *Exam. c. 4. §. 1.* vel certè ad promitten-
dum se *promptè relicturos omnia post unum ab ingressu*
annum ibidem §. 2. Quo ergò iudicio SANCTVS
PATER eiusmodi Candidatis ingressuris Socie-
tatem permisisset factiōnem etiam testamenti,
per quod non sit bonorum abdicatio irretracta-
bilis *l. 4. ff. de adim. legat.* si statim ingressi debent
esse prompti ad disponendum de suis rebus irre-
vocabiliter.

Ex his omnibus concludo, non probari ab 9
Aduersario illam primam partem Antecedentis,
hoc est, per Constitutiones concedi facultatem
etiam testandi; nec Constitutiones de huiusmodi
dispositione agere. nam illam relinquunt in di-
spositione Iuris communis, iuxta quod omnes nō
specialiter prohibiti testari possunt *tot. tit. ff. & c.*
qui testam. fac. & Inst. quibus non est permis. fac. testam.
vbi DD. id notant *Graf. §. testamentum. q. 20. n. 1.*
Hunnius in Encyclop. Iur. part. 4. tit. 1. c. 1. n. 3. Quare
categoricè respondendo ad illam antecedentis
partem; concedo quaslibet dispositiones etiam
testamentarias factas ante ingressum esse validas

ex vi Iuris communis, ex vi autem Constitutionum, positiuè nego, negatiuè concedo. Volo dicere, per Constitutiones Societatis dispositiones factas ante ingressum nullam vim positiuè acquirere, sed solum negatiuè: quod est, per Constitutiones non prohiberi.

*Responsio ad suppositionem pro probacione secunda
partis Antecedentis.*

10 **S**upponebat Aduersarius num. 8. in fine, dictum
esse contra Baldum ad l. cum Artemidoram. C. n.
in possess. legat. eum, qui negaret, statuto, aut con-
suetudine liberam reuocandi testamentum potes-
tatem tolli posse. **Baldus**, meus Ciuis est. pro certo
habeo illum, si defensus fuerit à calumniâ; proba-
turum esse institutum ineum: si explicatus; non
ægrè laturum. **Baldus** ergò eo loco proposuerat
Quæstionem, Ecquod remedium competet
aduersus sacerorum quendam fœdifragum, qui an-
te nuptias Genero pactus fuerat, se institutum
filiam desponsandam, hæredem æ qualibus por-
tionibus cum alijs Sororibus, & post contractum
matrimonium, non steterat promissis. & præter
cætera, quæ ibi habet, proponit aliud dubium, An
similia pacta accipere possint robur à statuto vel
Consuetudine: & responderet, posse, licet videatur
contra bonos mores (ciuiles.) Hinc infert Ad-
uersarius illo num. 8. in fine, posse statuto auferri li-
beram reuocandi testamentum potestatem. Et
nisi fallor, ita ratiocinatur. Per statutum aut con-
sue-

suetudinem potest confirmari pactum, quo qui se obligat ad instituendum certum aliquem hæredem, ut in illo casu à *Baldo* formato, Pater se obligauerat ad instituendum hæredem æquibus portionibus cum sororibus, vnam ex filiabus, quam nuptui dare volebat. atque talia pacta essent frustratoria, si testamētum reuocari posset: quia ad seruandam fidem datam posset condī Testamentum, & postea reuocari. ergò per statutum, aut consuetudinem potest induci necessitas, non reuocandi testamentum, & proinde auferri potestas reuocandi.

Respondeo, multipliciter hīc peccari ab Aduersario. Primum enim *Baldus* non agit de pacto testandi; & multò minus, non reuocandi testamentum: sed suppositā necessitate instituendi aliquem certum hæredem, qualis est Parentis respectu Filij & Filiae, agit de pacto instituendi illū in tantā, vel tantā portione. Patet, quia *Baldus* loquebatur de illo Patre, qui non poterat non instituere hæredem suam filiam. Pactum ergò illud, & similia, de quibus *Baldus* agit, quando dicit, posse accipere robur à statuto vel Consuetudine, sunt pacta, non de simpliciter instituendo certo hærede: sed supposito, quod debeat institui, de instituendo in maiori, vel minori portione cum cohæredibus.

Sed dato & non concessō *Baldum* agere de 12. Pactis testandi in fauorem certæ personæ: peccat Aduersarius secundò inferendo. Ergò per statutum & Consuetudinem auferri potest libera facultas reuocandi

testamentum. Licet enim verū fortasse sit, quod supra dicebatur, nō fore firma pacta de aliquo certo hærede instituendo, nisi tollatur simul facultas tale testamentum reuocandi; non tamen ex illo antecedente potest per statutum vel Consuetudinem induci necessitas obseruandi Pactum de non reuocando testamento, legitimè infertur hæc consequentia. Ergo per statutum aut Consuetudinem potest induci necessitas non reuocandi testamentum. Fit enim aperta mutatio terminorum. Cùm in antecedente dicatur potest induci necessitas obseruandi pactum de non reuocando testamento. in Consequentiâ dicitur. potest induci necessitas non reuocandi testamentum. Et si volumus melius Elenchum deprehendere, formemus syllogismum.

Per Statutum & Consuetudinem mediante Pacto induci potest necessitas instituendi aliquæ certum hæredem: at si talis institutio posset reuocari, non induceretur ista necessitas. Ergo per statutum & Consuetudinem potest induci necessitas non reuocandi testamentum.

Respondeo negando Consequentiā. quia in Maiori, termino quod est subiectum adiunguntur illæ particulæ, mediante Pacto. & in consequentiā mutatur suppositio. Dicitur enim solùm. per statutum aut Consuetudinem potest induci necessitas, &c. omissis illis verbis mediante Pacto, quæ afficiebant subiectum.

13 Tertiò peccat in hoc, quod existimet, & quæ induci posse obligationem non reuocandi testamentum, & obligationem obseruandi Pacta. Cū tamen

tamen longè diuersa ratio sit utriusque. natura si-
quidem Pactorum pèndet potissimum à priuatâ
voluntate pacientium l. i. §. & est pactio. ff. de
pact. at natura testamentorum à Iure naturali &
publico l. testamenti. ff. qui testam. fac. poss. Quare o-
mnino malè arguitur ab uno ad aliud.

Quarto peccat, quod sine ullo textu, & sine o- 14
mni Doctorum Auctoritate dicat, posse auferri
facultatem liberam reuocandi testamentum; cù
tamen magnum Iurisconsultum profiteatur.

Quinto peccat, quod id ipsum non solum af- 15
firmat sine ullâ ratione, sed contra omnem ratio-
nem & legem naturalem, & posituam ciuilem
in l. 21. §. i. ff. de testam. & canonica, quæ omnia
Iura sartam rectam esse volunt potestatem reuo-
candi semel condita testamenta.

Sexto peccat, quod Baldi doctrinam, quæ in di- 16
ctâ l. cum Artemidoram. est de Pactis dotalibus, cè-
seatur, posse applicari ad Pacta quæcunque, cum
tamen illorum ratio sit valde specialis & priuile-
giata.

Sed esto (quod tamen pernegandum iudico)
possit statuto vel consuetudine auferri libera po-
testas reuocandi testamentum in aliquo casu, pu-
tasne prudenter ac rationabiliter auferri etiam
posse in casu, quo quis in sâculo testamentum
condiderit & Religionem intrauerit?

Peccas septimo, & quidem grauissimè, si hoc
putas. Sic ergo accipe. Cum status Religiosus 17
multas habeat annexas difficultates, & naturâ
sua sit immutabilis; sapienter Iure posituo de-

cretum fuit in Concil. Trid. sess. 25. c. 16. de Regul. n
 nulla renunciatio, aut obligatio facta ante duos ultimos
 menses Nouitiatus, etiam cum Iuramento, vel in favore
 cuiuscunque causa pia valeat, nisi cum licentiâ Episcopi,
 siue eius Vicarij intra duos menses proximos ante Profes-
 sionem. Et addit, huic favori renunciari non posse. Et
 ratio finalis Conciliaris huius decreti fuit: ut No-
 uitius diu haberet libertatem experiendi Reli-
 gionem: nec cogeretur in eâ permanere, aut in eâ
 profiteri in casu, quo iam se abdicasset rerum sua-
 rum Dominio, quod facile contingere ob timo-
 rem mendicitatis, si rediret ad sæculum. Et Do-
 tores communiter iam docent, hoc decretum
 non comprehendere testamenta, nec ultimas vo-
 luntates. quia sunt suâ naturâ semper reuocabi-
 les. Vide Nauar. com. 2. n. 51 de Regul. aliosq; complu-
 res apud Sanchez lib. 7. c. 5. in Dec. n. 13. Imò aliqui
 negant etiam, comprehendendi renunciationes sua
 naturâ irreuocabiles, si factæ sint intuitu Religio-
 nis. ita Nauar. lib. 3. conf. 1. edit. de donat. n. 7. & 8. di-
 cens sic determinasse Congregationem Cardinalium.
 Vide Sanchez. ibid. n. 23. Scio equidem Societatis
 Nouitios, hoc Concilij Trid. decreto non affici, vt
 infra ostendam. At hîc solum id attuli, vt intelli-
 gatur esse, si non contra, at præter iura, & ratio-
 nes, vt ingredientis Religionem testamenta illico-
 fiant irreuocabilia; Et, si Aduersarius sine discri-
 mine afferat, posse statuto vel consuetudine au-
 ferri facultatem reuocandi testamenta; eum non
 estimare prudenter.

17 Et, si contendat, tale Statutum aut Consuetu-
 dinem

dinem esse posse in aliquâ peculiari Religione; tenetur ad id probandum afferre textus, & probationes valdè claras; & in terminis. Contendit ille quidem, tale statutum esse in Societate Iesu, & afferit, ut initio dixi, textum ex Exam. gen. §. I. vbi dicuntur omnes huius Religionis Candidati debere omnia bona sua, qua habuerint, distribuere in pia & sancta opera, submouendo omnem spem illa recuperandi. Sed quam habeat vim illud argumentum, quod format de Qualitate adiuncta verbo secundum tempus Verbi intelligendâ, mox videbimus. Evidem difficultate hac licet me bis fæliciter, ut reor, expediuerim, semel in Consultatione num. 62. iterum in Auctario à num. 46. usque ad 50. nihilominus, quoniā Aduersarius videtur, vel non posse vel non velle vim solutionis percipere, necesse habeo h̄c iam tertio rem totam enucleare. quod ut facilius intelligatur, ponam prius ante oculos, quid Iure communi, quid speciali Societatis totâ de hac materia dispositionum de bonis temporalibus decretum sit. Et postea ad argumentum secundū, quo secunda pars antecedentis principalis probatur ab Aduersario, Respondebo.

*Præcognoscenda de bonorum dispositionibus ingrediens
suum Religionem ante vota pro solutione argu-
menti, quo probatur secunda Pars
Antecedentis.*

Qvicunque se totum diuino seruitio mancipare cupit in ordine religioso, & arctam

L 4

Euanç

Euangelicorum consiliorum viam ingredi. debet obedire CHRISTO dicenti Matth. 19. Si tu perfectus esse, vade, vende quae habes: & da pauperibus. Veni & sequere me. In quibus verbis duo continentur. Absoluta bonorum omnium temporalium abdicatio, & eorundem erogatio in pauperes, seu pia opera. Hoc secundum ex communis Doctorum sententia & receptissima praxi, non est de præcepto: sed solum de consilio. Videmus enim passim, Ingressuros Religionem renunciare omnia bona sua temporalia suis consanguineis: & in ipsa Religione, ante Professionem de iisdem disponere, etiam irreuocabiliter in causas non pias; nec est de aliquo communi Iure positivo humano, ut amplexuri statum Religiosum, vel ante ingressum, vel post ingressum ante emissionem Professionis, si de suis bonis disponere velint, debeant necessariò disponere ad causas pias.

19 Sola Societas nostra (quod quidem ego sciam) speciale statutum habet in Exam. c. 4. §. 1. 2. 3. & Part. 3. c. 1. §. 7. & lit. G. vt postquam quis ingressus est, teneatur ex peculiari promissione, quā facit initio sui ingressus, sua bona in pauperes erogare, si de illis ante ingressum (irreuocabiliter) non disposuerit, non excludendo tamen à nomine pauperum consanguineos, in casu quo duorum vel trium iudicio existimatetur, esse maiorū perfectionis, & Deo gratius ob paupertatem eorum, vel alias ob causas, potius consanguineis renunciare.

20 Illud autem primum, hoc est absoluta bonorum omnium temporalium abdicatio & renunciatio,

ciatio, ex suppositione, quod quis velit esse perfectus, & sequi CHRISTVM; est de præcepto. ita ista verba sonant. *Si vis, &c. Vade, vende.* Et concinnunt alia *Luca 14.* *Nisi quis renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest esse meus discipulus.* Est tamen difficultas multiplex circa huius Præcepti obseruationem. Et quid Iure communi fieri debeat, aut possit: quid Iure Societatis. quod hic breuiter exponam.

Primò. cùm hoc præceptū *vade, &c.* sit affirmatiū; necessariò adimplendū est per aliquem actū posituum: qui potest esse duplicitis generis. Nam quidam actus ex sua intrinsecā & propria natura habent vim priuandi Dominio rerū: talis est largitio in pauperes, donatio inter viuos, vel renunciatio omnino irrevocabilis: imò ipse actus voluntatis volentis bona sua habere pro derelictis. Alij actus non habent hanc vim priuandi proprietate rerum suarum ex intrinsecis suis principijs: sed ex adiuncta aliqua ordinatione extrinseca. Talis est emissio Votorum solemnium. Et in nostra Societate, Votorum publicorum, quam faciunt Coadiutores formati absolute Nouitiatu *Const. Part. 4. c. 4. lit. E.* *GREGORIUS XIII.* Bulla *Ascendente Domino*, toties memorata.

Non adimpleretur autem hoc Præceptum, per solam factionem testamenti. patet. quia per testamentum non amittitur rerum Dominium: nisi per mortem naturalem, vel ciuilem confirmetur. *l. i. ff. de testam. c. cum Martha. de celebra missar.* Et quamuis, si Nouitius conderet testamentum,

L 5 &

& postea emitteret Vota solemnia; tunc fieret abdicatio bonorum; id tamen non fieret præcisè ex vi testamenti: sed ob adiunctam professionem in omnibus Religionibus, & ob Vota publica in Societate. Et quia testamentum est semper natura sua reuocabile. l. 4. ff. de adim. legat. ideo hinchartur vna differentia maximè notanda inter Novitios aliarum religionum, & inter Novitios Societatis, & eiusdem Scholares post emissâ vota. Novitij enim aliarum Religionum non possunt cogi ante Professionem à Superioribus, ut disponant de suis bonis vlo modo. At Novitij Societatis post primum annum cogi possunt in vim promissionis factæ initio ingressus ad disponendum absolutè in pia & sancta opera. Nam obligauerunt se ad disponendum irrevocabiliter, submouendo à se omnem spem sua bona amplius recuperandi in pauperes.

23 Quoad tempus adimplendi hoc Præceptum & abdicandi à se bona temporalia, de Iure communio non obligat statim, atque aliquis decreui amplecti statum Religiosum, vel ante ingressum & susceptionem habitus, vel post. Imò post ingressum & inchoatum Nouitiatum, ut supra dixi, non potest validè fieri hæc abdicatio, nisi post lapsos decem menses, ex decreto Concil. Trid. sess. 25. de regul. c. 16. Vnde infertur, neque ad hoc cogi posse, durantibus primis decem mensibus. E lapsis vero decem mensibus, possunt Novitij validè renunciare suis bonis: non possunt tamen ad hoc compelli à suis Prælatis. & si intra duos ultim

mo^{es}

mos menses renuncient cum debit is solemnitati-
bus; tenet renunciatio.

In Societate, quoad hoc, est statutum speciali.²⁴
ter, vt statim atque quis est ingressus *debeat omnia*
sua bona distribuere in pauperes. Exam. c. 4. §. 1. vel si ob
aliquam honestam causam non distribuat; promittat se
distributurum post vnum ab ingressu annum. quando cum
que superior iniunxerit. ibid. §. 2. At, si Nouitius velit,
potest etiam statim, & semper toto primo & se-
cundo anno Nouitiatus currente, disponere ir-
reuocabiliter de suis bonis, non obstante *Concil.*
Trid. decreto supra allato, quod Societatis Homi-
nes ibidem excipit. Vide *Less. lib. 2. c. 41. dub. 4. n. 41.*
Molin. de Iust. & Iur. tract. 2. disp. 139. A. 7. Sanchez in
Dec. lib. 7. cap. 5. n. 9. Emanuel. qq. reg. tom. 2. q. 47. art.
pli. Est tamē aduertēdum, quod dicitur in *citato* §.
1. c. 4. Ingressos Societatē debere statim sua bona
dare pauperibus, ita esse intelligēdū, vt significet
non præcepti necessitatem, sed decentiā & con-
gruitatem quandam, vt infra fusius ostendetur.

Quoad facultatē disponendi *validē* de proprijs²⁵
bonis. In alijs Religionib⁹ de Iure cōmuni Noui-
tij intra primos decem menses validē testari pos-
sunt; at aliæ renūciations sunt irritæ ex eodē *Cōc.*
Trid. In Societate autem testamenta Nouitiorum
valida sunt, etiamsi fierent inscio Superiore. ita
Molin. de Iust. tr. 2. disp. 139. vers. et si vero. Sanchez in
Dec. lib. 7. c. 3. n. 5. Aliæ dispositiones irreuocabiles
ad pias causas non sunt nullæ, si fiant de consensu
Superiorum, etiam toto tempore Nouitiatus.
Quia, vt supra dictum est, Nouitij Societatis de-
creto

creto *Concil. Trid.*, non comprehenduntur. Anverò huiusmodi dispositiones irrevocabiles forent irritæ, si fierent sine Superioris consensu, maximè in causas profanas, vel in consanguineos, non seruata forma Constitutionum, quæ præscribunt, debere fieri *cum consilio duorum vel trium*; *Laym. lib. 3. Theol. moral. tr. 5. c. 7. n. 11.* putat esse nullas, ut potè factas contra Constitutiones: & consequenter nò exceptas à *Concil. Trid.* huc facit quod actus, qui cum consensu alterius confici debet, non valeat, nisi consensus ille interueniat *Menoch. 6. Præsump. 34. n. 16.* *Sanchez autem lib. 7. c. 5. n. 10.* putat esse validas, quia *Conciliij Trid.* mens fuit, non impedire Nouitios Societatis, quo minus possent iuxta suū Institutum suis bonis se abdicare, non solum toto tempore Nouitiatus, sed etiam in ipso ingressu. Licet autem illi etiam intra decem primos menses Probationis se abdicent suis bonis; non faciūt contra Constitutiones. Vtraque sententia probabilis est.

26 Quoad facultatem disponendi licitè. In alijs Religionibus Nouitij testari possunt licitè de rebus suis, quia nullum est Ius, contra quod fieri, aliæ autem renunciationes irrevocabiles, quæ si ab illis fierent, essent irritæ, An forent illicitæ? dubitari potest, quia, licet non sint adstricti Votis, tamen videtur esse contra rationem, velle facere actum illum inualidum. In Societate autem testamenta Nouitiorum, si fierent cūm Superiorum licentia, sine dubio non solum valida, ut dictum est, sed etiam licita essent. si verò absque consensu

Molin.

Molin loc. cit. putat, Nouitios peccaturos esse; quia videntur facere contra promissionem factam initio de disponendo in pias causas irrevocabiliter iussu Superioris. *Sanchez loc. cit.* negat, Nouitios peccaturos: dummodo habeant intentionem reuocandi illud testamentum, & disponendi in pia opera, quando Superior iusserit, quia hoc modo non contraueniunt sua promissioni, qua se obligarunt ad disponendum irrevocabiliter iubente Superiore: non autem ad non disponendum per testamentum, quod non excludit facultatem disponendi postea irrevocabiliter. Vtraque sententia potest sustineri, magis tamen placet prior, quia non est dubium, quin sit aliqua inordinatio & otiositas in illo actu testandi. Excipiendus tamen est articulus mortis, in quo etiam Superiore inuito Nouitius Societatis testari posset, propter competentem omnibus testandi facultatem. ita *Sanchez lib. 7. c. 3. n. 5. Tannerus tom. 3. disp 6. q. 3. dub. 6. n. 206.* De alijs dispositionibus irrevocabilibus sine consensu Superioris ad pias causas, ambigui potest, An essent futuræ illicitæ. quia ex una parte non apparet, contra quam prohibitionem foret, non enim sunt contra promissionem initio facta, qua se astringunt solum ad disponendum, quando Superior iniunxit; non tamen se obligant ad non disponendum etiam antequam hoc ipsis iniungatur. & disponendo in pias causas, conformantur menti Constitutionum. Ex altera autem parte videtur aliqua inordinatio disponere de suis rebus irrevocabiliter inconsulto Superioris.

sub

sub cuius directione & obedientia viuunt No-
uitij. hoc certum est, si sine Superiorum licentia
disponerent irreuocabiliter in causas non pias,
fore dispositiones illas illicitas, cum promiserint
se sua bona in pia opera distributuros.

*Responsio ad secundam partem Antecedentis initio
propositi Argumenti.*

27 **D**icebatur illa secunda parte, testamenta fa-
cta ante ingressum esse irreuocabilia: &
probabatur ex textu in Exam. c. 4. §. 1. iuncto alio
textu part. 3. c. 1. lit. G. hoc modo.

*Qualitas adiuncta verbo est intelligenda secundum
tempus verbi. sed verbum est Disponete etiam per testa-
mentum ex loco citato tertiae Partis; & Qualitas est
Non reuocare ex loco citato in exam. Et tempus est
Ante ingressum ibidem par. 3. Ergo dispositio testamen-
taria facta ante ingressum, post eundem est irreuocabilis.*

28 Bis iam, ut ante monui, respondi, me in illo
textu Examinis non reperisse illas voces Non re-
uocare: & nunc etiam tertio postquam induo Ad-
uersarij mei, hoc est EPOPTÆ genio diligentissi-
mè locum inspexi, seriò confirmo, me illas voces
non reperire.

29 *At, inquit, reperisti ibidem verba equipollentia. Sunt
autem hæc: debent dispensare tamen hæc bona iuxta
propriam deuotionem, & à se omnem fiduciam submo-
uere eadem ullo tempore recuperandi.*

30 *Ain' verò esse Äquipollentia, Debent non reuo-
care testamentum factum, & Disponere de suis bonis
à se*

Se omnem fiduciam submouendo, &c. vel, ut breuius dicam, Disponere irreuocabiliter & æquus iudicet Lector, an hæc sint æquipollentia. Non reuocare est quiddam negatiuum & omissio actus, & materia præcepti negatiui: Disponere autem est quid posituum, & actus positio, & obiectum præcepti affirmatiui; Non reuocare testamentum spectat solū ad eos, qui ante ingressum testati sunt, vel solū ad eos, qui post ingressum testati essent, Disponere autem irreuocabiliter pertinet tam ad istos quam ad alios, qui nullo modo disposuerunt.

Video quid respondere paret Aduersarius. dicet, ista duo æquipollere; quia sæpè præceptum affirmatiuum æquipollet negatiuo, & contra.

Sit ita. At eiusmodi præcepta semper obseruanda sunt vel per positionem actus præcepti, ^{3. 3.} vel per omissionem actus prohibiti. In nostro casu non ita contingit. Nam præceptum de disponendo de suis bonis irre recuperabiliter, non impletur, *Non reuocando testamentum, & per istam omissionem. quia, posito etiam quod quis non reuocauerit testamentum in sæculo factum, adhuc retinet bonorum suorum Dominium.* Adde quod textus *Examinis* citatus & locus *tertia Partis* volunt, dispositionem esse faciendam in pauperes; At *Non reuocare* testamentum factum ante ingressum, per se non continet dispositiōnem bonorum in pauperes: quia potest contingere, ut testamentum sit factum ad causas profanas: Et sanè tale est testamentum Titij. Ex quibus omnibus patet, nullo modo posse dici

juxta

iuxta sensum Constitutionum esse æquipollentia
Non reuocare & Disponere irrevocabiliter. imò si ista
 duo æquipollerent; esset manifesta contradic̄tio
 in illo textu *exam. c. 4. §. 1.* qui textus expressè vult,
 bona distribui in pauperes & pia opera. iuxta
 sensum autem Aduersarij vellet, distribui etiam
 in non pauperes. *Quod accideret, si testamentum*
fūisset conditum ad causam non piam, vt accidit
in testamento Titij.

33 *Sed concedamus (quod tamen negandum
 est) illa duo esse æquipollentia. Expendamus quā-
 tam vim habeat ratio inde formata; Qualitas ad-
 iuncta verbo &c. Qualitas est, *Non reuocare;* Verbum
 est *Disponere irrecuperabiliter.**

Profectò non possum mirari satis EPOPTÆ
 ingenium (errauit, memoriam volui dicere) paulò
 ante dixerat, *Æquipollentia esse Disponere irrev-
 ocabiliter & Non reuocare testamentum.* Nunc ait, *Di-
 ponere esse Verbum.* *Non reuocare esse Qualitatem*
Verbi. *Quis Oedipus, quæ Sphinx hæc ænigmata ex-
 plicabit?* Nunquam mihi persuadebitur. *Non reuocare*
esse Qualitatem Verbi. quia *Non reuocare* est
 verbum actuum, sicut est *Disponere,* vt Aduersa-
 riis putat, qui existimat, tam per vnum, quām per
 alterum, obseruari verba Constitutionum. Sed
 hæc obiter dicta sint. Examinemus rem ipsam di-
 ligentius.

34 *Pro fundamento suæ argumentationis Ad-
 uersarius sumit text. ex l. in delictis. §. si extraneus. ff. de-
 noxal. in quo textu determinatur, quod si aliquis*
seruus vidente ac sciente. v.g. Sempronio damnū
dederit.

dederit, & postea Sempronius eum emerit; tene-
tur actione noxali: non tamen in solidum, vt ibi
Gloss. & ratio est. quia licet si Sempronio iam do-
mino videte, seruus damnum det; idem Sempro-
nius teneatur non solùm illud dare noxæ, sed et-
iam in solidum satisfacere damnum passo; tamē,
quia quando damnum datum fuit ab illo seruo,
Sempronius non erat Dominus: nec ei inerat ista
qualitas Domini; non tenetur in solidum. licet i-
pso vidente damnum datū fuerit. Vnde Docto-
res eliciunt illud axioma adductum ab Aduer-
sario ex illa l. *Qualitas adiuncta verbo &c.*

Persimilis est nostra quæstio decisioni prædi-
cti casus, quæ similitudo, vt magis appareat, for-
memus geminam quæstionem.

In primâ quæritur. *An Sempronius teneatur satis-
facere in solidum.* In secundâ. *An Titius teneatur non
reuocare testamentum.* In illâ verbum est, *dedisse damnū:*
In hac fecisse testamentum. In illâ tempus verbi est il-
lud, *Antequam Sempronius emeret seruum.* In hac tem-
pus est illud, *Antequam Titius ingredieretur Societatem.*
In illâ *Qualitas verbi* est, *esse Dominū.* In hac est, *esse
iam ingressum Societatem.* Ergò sicut in primâ quæ-
stione Sempronius *non tenetur satisfacere in solidum*,
quia quando fuit damnum datum, non erat do-
minus illius serui, ita in secundâ *Titius non tenetur
Non reuocare testamentum.* quia quando testamen-
tum fecit, non erat ingressus Societatem. Itaque
ex Aduersarij interpretatione infertur penitus
contrarium, ac ipse velit.

Sed volo illi aliquid amplius concedere, vt
M planius

planius intelligat, quām turpiter erret. Supponamus in Exam. c. 4. §. 1. Esse hēc formalia verba. Ingressus Societatem non potest reuocare testamentum. adhuc posset reuocare testamentum factum in sa-
culo. quia *Qualitas adiuncta verbo est intelligenda se-
cundūm tempus verbi*, & non secundum aliud tem-
pus. *Qualitas* in nostro casu est *Titium esse ingressum
in Societatem; Verbum est, fecisse testamentum.* Ergo
sensus est, quod non possit reuocare testamen-
tum factum tempore, quo iam erat ingressus, &
non factum tempore, quo non ingressus erat. Vi-
deat ergo aduersarius, An hoc loco bellè cadant
ipsius verba in me contorta, in EPOPS I num. 29.
*Allegauit ergo, quod iure timere debebat à nobis sibi op-
poni, dignus reprehensione Lud. Rom. & Alex.* Est vitium
*Aduocati, & magna imprudentia, quando aliquis allegat
id, quod vehementer debebat reformidare, ne ab Adver-
sario allegaretur.*

36 Placuit primum hoc Aduersarij Argumentum
paulò diligētiūs excutere, vt intelligeret, ne sum-
mo quidem Iurisperito facile esse, vno aliquo
axiomate ex libris Digestorum vel Codicis pro-
ducto, imponere Hominibus, non dico in Theo-
logicis, aut Philosophicis, sed in solis Dialecticis
mediocriter exercitatis. Nō eo tamen inficias, E-
POPTAM aliquā specie probabilitatis allucina-
tum, affirmare potuisse, esse Äquipollentia illa
duo. *Disponere irrevocabiliter, & Non reuocare testa-
mentum factum.* nam ex vna parte Constitutiones
nullum genus dispositionis factum ante ingre-
sum Societatis prohibent; ex altera videbat in
Exam.

*Exam.c.4. §. 1. decerni, vt in ipso ingressu Cādida-
ti disponant irreuocabiliter de suis bonis. existi-
mauit ergò, (sed falsò,) vt ostensum est, Societatis
Constitutiones positiuè approbare etiam testa-
menta facta in sāculo, & illa quodammodo rati-
ficare, & reddere irreuocabilia: Et hoc modo,
Candidatum non valentem iam reuocare testa-
mentum factum ante ingressum, fecisse idem, ac si
in ingressu disposuisset irreuocabiliter, seque do-
minio rerum suarum abdicasset.*

Sed, vt tandem fateatur, se magnopere decipi; ³⁷
*Quæro ab illo, an putet eum, qui testatus fuit an-
te ingressum, statim post ingressum amittere do-
minium suorum bonorum irrecuperabiliter, ac si
illa donasset inter viuos: An potius egrediens ē
Nouiciatu possit illa recuperare. Primum Aduer-
sarius dicere non potest. quia si hoc vellent Con-
stitutiones: nimis duram legem statuerent ingre-
dientibus, vt statim amitterent Dominium bo-
norum suorum, de quibus disposuerunt per te-
stamentum. Si secundum, iam sequitur Non posse
reuocare testamentum, non æquipollere dispositioni
irreuocabili, quia per hanc statim disponens amit-
tit perpetuò dominium rerū suarum. At per im-
potentiam reuocandi testamentum, non amittit.*

*Corollaria quibus quarundam mearum responsionum
Veritas stabilitur, & Aduersarī impugna-
tiones conuelluntur.*

Ex hac tenus demonstratis, hoc est, non esse; ³⁸
 ablatam ingressis Societatem, facultatem re-

uocandi testamentum, infertur. 1. Solidam esse meam responsonem in Consultatione num. 61. vbi negauit, in Exam. c. 4. §. 1. determinari, testamentum factum ante ingressum reuocari non posse: & adieci rationem, quia Constitutiones e loco non sunt contentæ quacunque distributione bonorum; sed volunt, fieri irrenocabilem in pia & sancta opera: quod non sit per testamentum sua natura reuocabile usque ad mortem casu, quo ante ingressum Societatis conditum sit. Aduersarius ergo num. 6. oppugnat hanc meam responsonem duobus argumentis. Primò, quia, inquit, clausula Examinis, quæ iubet disponi in pia opera, non est necessitatis, sed consilij: probat hoc, quia si esset necessitatis, sequeretur, Dominium ingredienti Societatem ab abdicante non transire nisi dicto modo, id est, distribuendo res suas in pia opera, quod est sine dubio absurdum. probatur sequela. nam inde fieret, aut nullarum esse virium donationem factam non pauperi, nec per illam amitti dominium: aut, si amittitur; per ingressum in Societatem reuocari eam donationem, & Dominium recuperari: quod viruque, inquit, est plenum ruris, & inficiarum.

39 Concedo, hæc duo esse absurdissima, sed nego reliqua omnia. primum enim falsum est, non esse necessitatis, sed consilij distributionem in pia opera iniunctam illo loco examinis, ingressis iam in Nouitiatum, vel saltem potentibus admitti; contrarium enim supra probauit, esse nimis Necessitatis quoad substantiam distributionis in opera pia; licet non sit quoad tempus. quia texus verba

verba expressa sunt : & in ijs est verbum *Debent*, quod per Aduersarium importat præcisam necessitatem. tum quia *eiudem capit. §. 2.* exigitur promissio de distribuendis bonis in pia opera post primum annum. Promissio autem importat debitum, & necessitatem. Et sicut iuxta hanc promissiō nem distributio necessariō facienda est in opera pia; ita in eadem opera facienda est statim in ingressu, si tunc fiat.

Nego secundō. Si hæc dispositio irrevocabilis, 40 sit necessitatis; donationem factam ante ingressum non pauperi, nullarum fore virium, & irritabilem per ingressum: nam Constitutiones, licet velint ingressos distribuere sua bona in pauperes, & causas pias; non propterea irritant factas ante ingressum in causas profanas, ut sæpè dixi. Irritato Iure Societatis nullum est ~~ver. 2. de Iust. diss.~~ tentur. Imò existimō ~~et~~ ^{et} Iurisdictionem ad eas ex 139. non ~~capite~~ irritandas.

Nego tertio, Si distributio in pauperes esset 41 necessitatis; fore ut Dominum ingredientis ab abdicante non transiret per donationem factam non pauperi. aut si transiret, eam donationem revocari, & bona recuperari per ipsum ingressum, quia Constitutiones præcipientes, fieri debere dispositiones solùm in causas pias, non agunt de dispositionibus factis in sæculo; sed illas, ut sæpè dixi, relinquunt naturæ suæ. agunt enim de dispositionibus faciendis ab ijs qui petunt admitti ad Societatem, vel iam sunt in Societate.

42 Secundò probat num. 6. non esse necessitatis, sed consilij, distributionem in pia opera; quia quies qualitas non annectitur ad Essentiam actus, non est necesse virumque verificari: 7 as. in l. 7. §. 1. ff. quibus ex causis in posse. eat. qualitas autem illa in pia opera non

43 annectitur ad substantiam distributionis. Vehementer fallitur, dum putat, non annecti. nam in Exam. c. 4. §. 1. & 3. part. c. 1. lit. G. expressè habetur contrariū. Confirmatur ex dictis. quia promissio, quæ exigitur ab ingredientibus, est de distribuendis bonis in pia opera, ergò etiam in distributio, si fiat in ingressu, in eadem opera pia fieri debet.

44 Ex his cognoscere potest EPOPTA, quām lō-
gē aberret à Veritatis tramite, sed inde omnis
lēnūllūcinatio oritur, quia putat, esse æquipol-
uocare testāmen. Disponere irrecuperabiliter & Non re-
subdidi, debere fieri dīpī ex vi Constitutionum
solum ad pia opera; ille existimauit irreuocabiles,
Constitutionibus iuberi reuocari omnes disposi-
tiones. Nil tale dixi. immò pluribus locis contrariū
affirmaui. Dixi solum, Constitutiones velle, in-
gressos disponere irreuocabiliter. Si apud EPO-
PTA M sunt æquipollentia ista dua (in quo iam
intelligit se toto cælo errare) cure ego culpor, &
mea dicta vocantur plena ruris & inficiarum.

45 Infertur secundò verè me dixisse, per textum
illum exam. c. 4. §. 1. non probari ab Aduersario,
non posse reuocari testamentum factum in seculo, sed
potius probari, esse reuocandum.

46 Respondet autem num. 8. & repetit num. 65. Ex
bā6

bac meâ doctrinâ sequi, verba Constitutionum nihil operari, quod est inconueniens ex Tiraquel. de Retract. P. I. §. 9. Gloss. 2. num. 58. Et alijs. quia Constitutiones eo loco Examinis iubent, non reuocari. quascunque dispositiones factas in seculo. Ergo si per me ab his. excipiuntur testamentaria; Lex nihil operatur, cum aliae omnes præter has sint irreuocabiles natura sua; & absque decreto Constitutionum.

Consequens est verum, sed falsissimum antecedens. Nam, ut ostendi, eo textu Examinis non discernitur, quascunque dispositiones factas ante ingressum reuocari non posse: sed solùm ut ingressi disponant de suis rebus irreuocabiliter in opera pia. Vnde hinc infertur, testamentum Titij debere reuocari; cum sit factum ad causas non pias, nec habeat vim priuandi testatorem Dominio, nisi seuta morte naturali, vel ciuili.

Infertur tertio, quām verè dictum fuerit ab Aduersario Textū Exam. a. 4. §. 1. de Distributione bonorum in pauperes, esse relativum ad textum part. 3. c. 1. lit. G. de facultate disponendi pro suo arbitratu. falsissimum enim est, esse relativum in sensu, quo asseritur ab Aduersario, qui putat esse æquipollentia Disponere, & Non reuocare. Concedo ergo illi in hoc sensu esse relativum, quod textus 3. part. agat de non ingressis Societatem, Textus examinis, de Ingressis: ille permitrat, quascunque dispositiones tam irreuocabiles; quām reuocabiles: hic postulet irreuocabiles: ille concedat disponi ad quascunque causas, etiam profanas: hic solùm ad pias: ille velit, dōnari posse consanguineis sine vlla

M 4   condi-

conditione: hic dummodo sint pauperes, &c, si aliorum iudicio putetur fore maioris perfectionis, vel Deo gratius. Si huiusmodi textus EPOPTÆ sunt relatiui, non abnuo. iudicent Summulistæ.

Responso ad Confirmationem ex Lud. Molina petitam.

49 **A** Rgumentum hactenus confutatum confirmare intendit Aduersarius num 4. vers. hoc argumentum. ex Molin. tract. 2. de Iust. disp. 139. hoc modo. *Nouitij ante, & post ingressum statuere possum de omnibus suis bonis temporalibus pro suo arbitratu, eum irrevocabiliter:* Titius ante ingressum est testatus de suis bonis. ergo illius testamentum post ingressum est irrevocabile. maiorem quoad illam partem, quod ante ingressum Nouitij testari possint, non habere difficultatem, certum est. quoad aliam, hoc est, posse testari irrevocabiliter, probari asserit perrationem subiunctam ab ipso Molinâ his verbis. *Alioqui eo ipso, quod quia ingredi vellet Religionem, regis ipsa ingredereetur, rescindetur multa, quæ valida re ipsa fuerunt. quod est ridiculum,* nec puto esse in Ecclesia Iurisdictionem ad ea ex hoc capite reddenda inualida. neque ullâ ratione est credendū, id Ecclesiam voluisse. præsertim cum neque cum illius Constitutionis fine congruat.

Si usquam; hoc me profecto loco, Aduersarius in stuporem dat. Molina enim in illa ipsa disp. 139. hæc verba habet. est obseruandum in nostrâ Societate, non posse Nouitium sine Superioris licentia testari, quod cum ea lege recipiatur; ut nihil nisi concilio & approbante

Supo.

Superiore (dum inter nos esse voluerit) efficiat, adhibitaq; simplici promissione recipiatur, quod per acto primo probationis anno, quandocumque Superior id iniunxerit, prompte & omnino ita de omnibus suis rebus, modo supra explicato, disponat; ut spem omnem illas iterum consequendi amittat; sanè contra fidem datam, contra idq; quod recta ratio postulat, in primis faceret, si sine facultate & approbatione Superioris testaretur, idq; sufficientissimum esset, ut, tanquam nostro Instituto indignus, continuò expellere tur a nobis. Et paulò post hæc habet. Hinc iam facile intelligitur, quo pacto accipendum sit, quod supra ex nostris Constitutionibus retulimus: nempe quemcunque nostrorum ante suum ingressum in Nouitiatum statuere posse de omnibus suis bonis pro suo arbitratu. Id namque intelligendum est, non per ultimam voluntatem, qua solùm firma fit per mortem naturalem ita disponentis: aut per professionis, aut votorum Coadiutorum spiritualium, vel temporalium emisionem. Sed intelligendum est per donationem inter viros siue ad pia, siue ad profana: alioquin esse possent multi inter Nos, qui etiā Superiori iubente, non tenerentur usq; ad professionem, aut gradū Coadiutoris abdicare omnino a se res suas absque spe illas iterum obtinendi, eisq; fruendi, quod esset contra Constitutiones, & Societatis paupertatem. Quare si quis ingredieretur Nouitiatum condito prius testamento, admonendus esset per acto primo probationis anno teneri, quādo Superior id iniunxerit, illud reuocare & disponere omnino ad pias causas de omnibus suis bonis; aut, si quid cōsanguineis velit largiri; interueniente iudicio, & approbatione duorum, ut dictum est; hactenus Molina, a quo Aduersarius ait confirmari argumentum suum,

M 5

quo

quo probauerat, testamentum factum ante ingressum Societatis reuocari non posse: profectò nunquam illi deesse poterunt argumenta, si talibus utitur.

50 Sed videamus, an per rationem, quam à Molina subiungi dicit, probetur, posse Nouitios ante ingressum testari irreuocabiliter. Ratio autem dicitur ab illo contineri in his verbis Molinae: *Alioqui eo ipso, quod quis ingredi vellet religionem, regis ipsa Nouitiatum ingrederetur, rescinderentur multa, quae alias valida fuerunt. &c. vide supra.*

Primum dico. Si Molina afferret hæc verba, ut probaret, testamentum factum ante ingressum fieri irreuocabile per ingressum: ipsius ratione non esset ad rem, quia enim ex hoc Antecedente, testamentum factum in seculo est reuocabile post ingressum: deducitur hæc consequentia: ergo per ingressum rescinduntur multa, quæ re ipsâ valida fuerunt. v.g. donationes inter viuos. Negatur consequentia ista. debuisse inferri quiduis aliud.

51 Secundò dico, falsò asseri ab Aduersario. Molinam illam rationem subiungere, ut probet, testamentum factum ante ingressum in Societatem esse irreuocabile. nihil minus. Molina proposuerat hoc dubium: *An ea Constitutio (Concilij Trid. sess. 25. de regul. c. 16. irritans renunciationes omnes Nouitorum non factas ante duos ultimos menses) intelligenda esset solum de renunciatione, aut obligatione irreuocabiliter factâ post ingressum in Nouitiatum: an verò etiam de eâ, quæ factâ esset ante susceptum habitum, & inchoatam probationem. Et respondet cum distinctione. distinguendum*

guendum est (inquiēs) num in sāculo sit facta sine intuitu, & animo ingrediendi religionem; an verò intuitu ingrediendi. & quidem priori euentu, nulli potest esse dubiū validam esse: neque comprehendere à Constitutione (Cōciliij) Et subdens rationem. Alioquin, inquit, *eo ipso*, quod quis ingredieretur &c. quæ sunt verba citata ab Aduersario. Itaque *Molina* volens probare, à Cōcilio Trid. non irritari renunciationes factas ante ingressum à Nouitijs suā naturā validas & firmas, quando factæ sunt absque intuitu religionis; dat pro ratione, quia *alioqui multa rescinderentur per ingressum religionis*, quæ *reipsa fuerunt valida*. ergò *Molina* nullo modo loquitur de testamentis, quæ licet reuocabilia sint post ingressum; non inde efficitur, ut aliæ renuntiationes suā naturā validas & firmas ingressu religionis rescindantur. Et tamen Aduersarius tantam vim putabat inesse in *Molina* testimonio, quod partim est contra ipsum proferentem: partim omnia alia probat. Ite nunc, fidite EROPTÆ, cui non satis est suo marte & suis verbis paralogizare, nisi etiam magna & preclara Ingenia ipsorum & verbis, & sententijs hinc inde collectis, & malè consarcinatis paralogizare cogat cauillator egregius.

*Responsio ad Argumentum ex Qualitate peculiari,
qua inest testamento Titij.*

EA qualitas est, quod Titius in Testamento facta ante ingressum Societatis, iure legati reliquit Societati ter mille daleros imperiales, ut ipsem et Aduersarius habet

habet in facti specie initio EPOPSBOS proposita
 argumentum ergò erat hoc. *Titius ante ingressum*
reservauit sibi ter mille imperiales; at reservatio vnius est
abdicatio alterius; ergò reliqua omnia bona per ingressum
incommutabiliter abdicauit. Ad hoc argumentum
 Respondeo, hæreditatis & legatorum testamen-
 to non inofficio datorum parem esse ratione;
 nec posse confirmari testamentum, quoad bona
 hæreditaria, & non quoad legata. *Grass. §. legatum.*
q. 67. n. 2. facit §. 34. Inst. de legat. cum ergò Aduer-
 sarius, per ingressum putet Titium abdicasse re-
 liqua omnia bona hæreditatis, eorumque domi-
 nium in Caium transmisisse; erit pariter abdic-
 tum Dominium ter mille imperialium: nec pote-
 rit hīc habere locum Regula. *Reservatio vnius est*
abdicatio alterius. Et testator condens testamentū,
 in quo sint aliqua legata, dum viuit, retinet domi-
 nium & bonorum hæreditariorum & legatorū,
 cum verò moritur; vtraque amittit. Dicet fortal-
 se Aduersarius, posse dici reservatos ter mille im-
 periales. quia hoc legatum est relictum ^{ab illo}
 Societati, cuius Titius membrum est: & fortè So-
 cietatem teneri illam summam trium millium
 imperialium vel permittere dispositioni ipsius
 Titij, vel restituere in casu, quo ille recedat à reli-
 gione. Sed hæc omnia gratis dicuntur, & falsa
 sunt, & par omnino ratio est hæreditatis & lega-
 torum testamento non inofficio datorum. Ad-
 de quòd ratio, quâ adductus Aduersarius puta-
 uit, Titio esse reservatos ter mille imperiales, *ut*
scilicet Novitius ante professionem liberè recedere posset,
non

non est necessaria in hominibus Societatis, tum quia, ut supra dictum est, non afficit illos decretū Concilij Trid. de renuntiationibus Nouitiorum: tum quia Aduersarius etiam fatetur, Titium retinere Dominium paſſuum semper usque ad professionem, vel vota publica, hoc est, ius recuperandi omnia sua bona in casu recessus à Societate. Illud quoque difficile videtur in hoc argumento Aduersarij, quod dicat per ingressum Societatis incom- mutabiliter Titium abdicasse reliqua omnia sua bona, cum nihilominus in decimo & præcipuo suo Argumento, Dominium amitti per emissionem Votoru adiunctā illā fictā sua traditione asseueret.

Maior difficultas esset, si Titius in suo Testamento præter bona, quorum hæredem instituit ⁵³ Caium, & ter mille Imperiales, quos legauit Societati, certam sibi summa in reſeruasset, de qua suo arbitratu disponeret.

Verūm, si hoc diceretur; non dubitarē assevere, eiusmodi Titij testamentum esse omnino nullum. probatur, quia sicut hæreditas nihil est aliud, quam successio in vniuersum ius, quod defunctus tempore mortis suæ habuit. l. hæreditas ff. de regulis iur. sic hæres solum est is, qui succedit in vniuersum ius defuncti, & in quem aditā hæreditate, transeunt omnia iura & actiones actiua & paſſua cum omnibus rebus hæreditarijs. Iam si contigisset, ut Titius moreretur sub tali testamēto, nulla facta dispositione summa, quam sibi reſeruauit; non habuisset hæredem. quia Caius ex vi huius Testamenti non successisset in vniuersum ius Titij testatoris, adeoque in hoc testamento

non

non fuisset institutio hæredis, & consequenter nullum foret, ut nemo ignorat.

Deinde quæro ab Aduersario: An Titius in hoc casu deceßisset ex parte testatus, & ex parte intestatus quod illi tam absurdum videtur. omnino sic accidisset, quia quoad summam reseruatam deceſſisset intestatus, testatus verò quoad reliqua sua bona.

54 Ex hac tenus dictis in refutatione primi nostri EPOPTÆ Argumenti apparet, Titium non solum potuisse reuocare testamentum factum in sæculo post ingressum, & toto tempore Novitiatus; sed etiam post Votorum Simplicium emissionem; cū retinuerit Dominium, & Testamenti factioſi r̄ſus Causalis Dominij.

Sed faciamus, verum esse, Titium post ingressum non potuisse reuocare testamentum antea factum; Aduersarius hoc suo argumento, vel non probat id, quod est in quæſtione, vel nimium probat, & consequenter nihil probat. Antecedens quoad primam partem patet, quia *status controverſia est* (etiam per Aduersarium) An Titius fuerit bonorum suorum deſtitutus dominio? Argumentum verò probat, solum non potuisse reuocari testamentū; quæ impotentia reuocandi, & iterum restandi non arguit priuationem Dominij, & multò minus transmissionem eiusdem in alium, ut patet in *passū capitū diminutionem*. Quoad secundam partē probatur, quia si textus ille *Examiniſ cap. 4. §. 1.* vult, ut Aduersarius contendit, non posse reuocari testamentum statim post ingressum, & consequenter (ut idem existimat) amitti Dominium; nimium

nimum probat; quia Dominium deperdi existimat solūm per emissionem Votorum adiuncta facta traditione, ille autem probat, amitti etiam per primum ingressum in Societatem & Nouatum.

II. A R G U M E N T U M
num. 9. 10. 11.

Testamenti, inquit, factio est usus causalis rerum, ut propriarum, iure Domini competentis. l. 32. ff. de hered. instit. vbi Glossa & Doctores, Scholares Societatis per emissionem Substantialium Votorum amittunt usum rerum, ut propriarum, iure Domini competentem, & habent Dominum tanquam non habentes. ergo post vota non habent factioem Testamenti.

Maiorem non aliter probat, quam textu allegato. Minorem probat primò ex Bullis GREGORII XIII. Quanto fructuosi & Ascendente Domino, vobis habentur hæc verba. In illorum (bonorum) usu religiosam seruant paupertatem, nec ullâ re tanquam propriâ, & sine Superioris facultate uti possunt. Secundò probat testimonio Molinae de Iust. tom. 1. disp. 193. pag. 112. Tertiò Authoritate Ioannis Honori ab Axell. lib. 3. sum. Decret. tit. 39. n. 42. Quartò ratione. Quia Canones de religiosis loquentes habent locum etiam in Scholaribus, post Vota simplicia, quibus constituuntur veri Religiosi. Canones autem auferunt testandi facultatem Religiosis. ergo etiam his Scholaribus.

Quinto. Quia per eosdem Canones, paupertas est necessaria ad statum perfectionis; & non sufficit illa, per quam actu

actū relinquimus omnia bona temporalia: sed oportet, ut
moueatur, & cadat sub obligationem nunquam illa sibi
quarendi. S. Thom. 2. 2. q. 186. art. 3. Nauar. de reddit.
Eccles. q. 1. monit. 1. monit. 7. num. 1.

Responſio ad ARGUMENTVM II.

§ 6 Secundum hoc argumentum laborat eodem
vitio, quo primum; non probat, quod est in
quæſtione. Esto, non possint Scholares post Vota
habere factionem Testamenti. nego, hinc sequi,
eos deſtitutos eſſe Dominio, & multò minus il-
lud in quemquam transmisſe. Quæro enim ab
EPOPTA tanto Iurisconsulto, quando paſſi capi-
tis diminutionem maximam, mediam, & aliqui
etiam minimam, Iure prohibentur testari, dicet-
ne, eorundem bona transiſſe in alterius Domi-
nium? multò conformius Iuri diceret, ipsorum
Testamenta eſſe rupta, & infirmata, ſicut rumpi-
tur testamentum illius, qui ſe vendidit in ſeruum,
vel ſe alij arrogandum præbuit. Ut non ignorat
Aduersarius; his perſimilis eſt, qui ſe Votis reli-
giosis obſtringit, & Religioni mancipat, per quā
actionem ſeruis & arrogatis comparatur.

§ 7 Volui ſemel admonere Lectorem de hac for-
ma argumentandi Aduersarij. ne ſæpius reperere
cogar. quoniam pleraque argumenta, quæ reſtāt,
huc collineant, ut oſtendatur, Titium post Vota
non potuiffe condere testamentum. quod licet
concedatur; non tamen inde infertur, Titium (ut
dixi) amiliſſe Dominium, nec in Caium transmi-
ſiſſe, quod eſt noſtræ Controuersiæ caput.

Responſio

Responſio ad Maiorem.

Maior erat. Testamenti factio est *vsus causalis re- 58*
trum ut propriarum Iure Domini competens.

Respondeo primò, hanc propositionem
 nullo modo probari ex *l. 32. de hæred. instit.* Cuius
 initium est *illa institutio* in quā ne verbum quidem
 est, quod huc trahi possit. Solùm enim ibi statui-
 tur, *testamenta non posse ab aliena voluntate dependere*,
 nec hæredis nominationem conferri in alienum
 arbitrium.

Secundò respondeo, falsum esse testamenti fa-
 ctionem semper esse *vsus causalēm competentem ratione 59*
Domini. Nam Monachus & si regulariter nec va-
 lidè, nec licitè testari possit. *Auth. Ingressi. C. de Sa-*
trōs. Eccl. Canonizata in c. quia ingredientibus 19. q.
3. tamen in duobus casibus testari potest. Pri-
mus est, si Pater emittat professionem antequam
diuidat inter filios hæreditatem. nam ea distribu-
tio illi permittitur, & ex Bartolo est ultima Volun-
tas, & vim habet testamenti. Auth. Si qua mulier C.
de sacros. Eccles. Vide Couar. de testam. c. 2. n. 9. Suarez.
tom. 3. de Religion. lib. 8. c. 16. n. 2. in hoc autem casu
*ille Pater, cum sit professus, non habet *vsus causalēm* competentem Iure Domini. ergo falsum est fa-*
ctionem testamenti necessariò postulate talem
vsus. quod si Aduersarius dicat, in eo casu eius-
*modi professo concedi à Iure *vsus causalēm* ad ef-*
fectum illius distributionis; multò rationabilius
dicere possumus Nos, à Sede Apostolicā potuisse

N

concedi

concedi Scholaribus Societatis post Vota tantum
simplicia Dominium & usum causalem ob causas
expressas in Constitutionibus & ab eadem SAN-
CTA SEDE approbatas.

60 Secundus casus est, si PAPA det licentiam
Religioso professo testandi, quod posse facere est
communis sententia, & praxis confirmat. Vide
Couar. l. c. num. 10. Nauar. com. 2. n. 57. de regul. Molin.
de Iust. d. 141. tom. 2. Suar. l. c. n. 9. Sanchez. in decal. lib.
7. c. 8. & ratio est, quia quod professi non habeant
factionem testamenti, non est de Iure naturali,
nec diuino: sed humano. Ergo PAPA potest di-
spenare cum Professis, ut testentur. Ne que obij-
ciat Aduersarius, Professos carere omni Domi-
nio, & Iure naturae. Ne minem testari posse de re
non suâ: aut esse contra Ius diuinum, ut manente
Voto paupertatis, concedatur actus testandi, qui
est quidam Actus proprietarius.

61 Respondeo enim primum, negando Totum
id, quod assumitur; deinde dico cum Nauar. &
Suarez locis citatis. Satis esse testamentum fieri de
licentiâ alterius, in quâ actione non exercetur
Dominium, sed est sola quædam administratio;
ut etiam probat **Socin. consil. 13. incip. præsens consul-**
ratio col. 4. 5. &c. Et sicut Abbas concedit professo
facultatem donandi aliquid inter Viuos; nec ta-
men dispensat in Voto paupertatis; ita Pontifex
concedens licentiam testandi, non dispensat in
solemni Voto paupertatis. Vnde infertur, esse et-
iam falsum, quod Aduersarius assumit in Mitor
argumenti principalis, ad factionem testamenti requi-

gi psum

ri vsum causalem rerum ut propriarum sub illa redu-
plicatione: cùm ne requiratur quidem vsum causalis
rerum propriarum specificatiuè, vt probatum est.

Responsio ad Minorem.

Minor erat. Scholares Societatis per emissionem 62
substantialium Votorum amittunt vsum re-
rum ut propriarum Iure Dominij competentem, &
habent Dominium tanquam non habentes.

Pro solutione Notandum est primò, Vsum la-
tè, hoc loco accipi pro actu, quo disponitur de
aliquā re, quomodo cunque id fiat, siue illam alie-
nando, siue consumendo quoad substantialiam, aut
solum quoad vsum: siue ineundo quoquis contra-
ctu, aut quasicontractu, vel pacto circa eandem
rem per not. Bart. in l. donationes 2 2. §. species. n. 1. ff. de
donat. & hic vsum siue Actualis dispositio dupli-
citer contingit. Nam aliquando sit ab eo, qui in illa
te habet ius, hoc est, vel Dominium, & proprieta-
tem, vel vsum fructum, vel vsum strictè sumptum,
quatenus hæc nomina significant non aliquid fa-
cti, vel actum secundum: sed quiddam Iuris, & a-
ctum primum. & tunc qui eā de re disponit, dici-
tur disponere ex iure suo, & illa dispositio actua-
lis, quatenus proficiscitur ab habente plenum do-
minium, vocatur vsum causalis à Iuristis, à Theolo-
gis vsum Iuris latè illum sumendo. quatenus vero
ab habente utile tantum dominium, id est vsum
fructum vel vsum, appellatur cum à Theologis, tū
Iuristis apud Cap. de serui. Urban. Prad. c. 5. n. 1. & 2.

N 2

195

Vsus Iuris. quia scilicet sic disponens, disponit ratione Iuris, quod in ea re habet: Aliquando autem aliqua res alienatur, consumitur, venit in contractus, uno verbo, de ea disponitur, non ex aliquo Iure, quod quis in ea habeat: sed ex concessione alterius, cui in eandem rem Ius competit. Si Religiosi professi, quando consumunt res sibi attributas, quando donant aliquid de licentia Superioris, & exercent usum circa aliquam rem, non dicuntur exercere **Usum Causalem**, neque **Usum Iuris**, sed **Usum causatum**, vel **facti**, ut Iurisperiti loquuntur, & Theologi. Et talis usus non competit illis ratione ullius Iuris, quod habeant in ijs rebus, sed ex concessione alterius, qui habeat.

36 Secundo Notandum est, accidere posse, ut qui habet ius in aliqua re, & consequenter posse habere eiusdem rei **Usum Causalem** vel **Iuris**, legem aliqua prohibeat exercere tale Ius, & talem usum circa illam habere. ita contingit Pupillis & Minoribus, qui licet habeant Dominium & Ius terrenum suarum, non tamen habent liberum & expeditum usum & dispositionem illarum; sed solù dependenter à Tute & Curatore. quando tamen disponerent de ipsorum licentia, exercent proprium Ius & haberent **Usum Causalem** vel **Iuris**. Contrà verò, qui carentes omni Iure, de alicuius licentia disponerent de re aliena; dicerentur habere **Usum tantum Causatum & facti**.

Ita accidit in scholaribus Societatis. non amittunt **Usum Causalem** vel **Iuris**. Sed solùm per Vota redduntur quasi ligati, nec illum possunt habere;

habere, nisi dependenter à Superiore, cuius accedente consensu habent *Vsum Causalem* sibi competentem *ratione Dominij*, quod retinent; & patet inde, quia, si quis bona horum Scholarium furaretur; fäceret iniuriam ipsis Scholaribus Dominis, & non Superioribus. At verò, si quis furaretur libros, v.g: quibus vtitur aliquis professus; fäceret iniuriam Religioni, penes quam est illorū Dominium. Porrò habere hoc modo *Vsum Iuris* vel *Causalem* ligatum vel dependentem, non est illu mārisse, sed solū habere impeditum.

Ad Minorem ergò negatur, Scholares Societatis non habere *Vsum rerum propriarum Iure Dominij* competentem & habere Dominium tanquam non habentes. Concedo, illum ipsis solū habere impeditum & ligatum, sicuti habent Pupilli & Minores; & sicut isti disponentes cum debita licentia, dicuntur habere *Vsum Causalem* vel *Iuris*; ita Scholares Societatis; quando accedit consensus Superiorum, exercent *Vsum Iuris* vel *Causalem ratione Dominij* competentem. & consequenter, si talis vlus est necessarius ad testandum, illo non carent.

Ad textus allatos ex Constitutionibus GREGORII XIII. respondeo in illis expressè Scholaribus Societatis concedi Dominium post Vota. dum autem dicunt, Scholares in suorum bonorum vsu religiosam seruare paupertatem; non licet inferre, carere ipsis vsu eorundem: imò potius illum habere: in eo tamen seruare paupertatem religiosam, quia more omnium Religiosorum non

vtuntur suis bonis sine Superiorum licentia.

66 Ad testimonium *Molinae* respondeo, in eo nihil esse, quod Aduersario faueat. obseruant autem Vota Scholares non secus ac professi, quia sine consensu Superiorum non possunt sine reatu Sacralegij quicquam disponere de suis bonis. Et de *Molinae* sententia, quoad retentionem Dominij, non potest esse dubium, cum passim affirmet, reueneri.

67 Ad locum *Honorij ab Axel* contra citatum, respondeo, in eo nihil esse nisi quod singula membra Societatis sunt verè ac propriè Religiosi, de Dominio verò Scholarium ibidem hæc habet. Interim bonorum Ius atque Dominium retinent, ut maiorem Societas habeat libertatem illos, si opus fuerit, dimittendi cum minori offensione. Vsum verò eorum arbitrio Superiorū. GREGOR. VS XIII. in Constit. Ascendente §. luct. possunt itaque de ipsis liberè præhabita licentia in pios viss. restari. l. in re. C. mandati. l. quaratione ff. de Acquir. Domin. hactenus *Honorius*, qui si stat ab Aduersario; do manus. Victorem agnosco. Ad id, quod dicit *Canones de Religiosis & votis loquentes* habere locū in Scholaribus Societatis. respondeo esse verum, nisi per statuta particularia aliquid peculiare Scholaribus concedatur. Conceditur autem retentio Dominij post Vota, ut agnoscat ipsemet *Honorius* allegando l. in re mandata C. Mandati, vbi hæc aurea regula Iuristis traditur. Sua quisque rei moderator atque arbiter est. Supponit ergò *Honorius*, Scholares esse adhuc dominos, atque ipsis manere suas res, id est proprias. Vellem sequentia d. legis in re mā- data.

dasa, non omnia sed pleraq; negotia ex proprio animo fa-
cit. EPOPTA legisset, haud dubie à pluribus tibi
cauisset. Sed his omissis, potuisset quoque Ad-
uersarius legere in eodem Honorio num. 42. ibidem
Institutum Societatis non posse nos metiri communibus a-
liorum ordinum rationibus, & sanctionibus.

Ad rationem, concedo, paupertatem esse necessa-⁶⁶
riam ad statū perfectionis; eamq; postulare, vt relinquā-
tur omnia bona temporalia, & inducat obligationem nū-
quam illa querendi, vt benè docet Nauarrus. Sed di-
co, Scholares Societatis idem facere, nam iuxta
Votum, quod emiserunt, relinquunt iussu Su-
periorum sua bona, nec sine eorum consensu abs-
que peccato quicquam acquirere possunt. Et S.
Thomas verè asserit, ad statum perfectionis requi-
ri paupertatem ad hoc, vt auferat curam & solli-
citudinem rerum temporalium, quæ magnopere
impedient acquisitionem perfectionis. addo ta-
men, hanc ipsam curam, & sollicitudinem non
solum auferri per carentiam dominij; sed etiam
per id, quod non possit quis vlo modo disponere de rebus
suis sine licentia Superiorum. & patet, quia diuites se-
culares inde patiuntur magnas sollicitudines ob-
res temporales, quia sunt occupati in ijs. conser-
uandis, augendis, administrandis &c. teste Bernar-
do, quorum omnium nihil potest facere Schola-
ris Societatis. cum ex voto nihil retinere possit,
nisi ad nutum Superioris, nec sua bona vllatenus
administre: sed omnis administratio illorum, vt pri-
mum Nouitiatum ingressi sunt, nedum post Vota,
Prouincialis arbitrio committenda sit ei, qui maiori cum

fide tractatus videarur, ut decreuit Congregatio
VII. Generalis in Can. 17, §. 1.

III. ARGUMENTVM
num. 12. 13. 14.

69 **T**ertio, inquit, Scholares tenentur se à temporalibus rerum dominio & cogitatione, quantocuyus expidere. ergo. antecedens probat ex Ordinatione Praepositi Generalis his verbis: *Constitutionum menti magis congruum est, & omnimoda paupertatis perfectio ni magis conuenit, ut Scholares à rerum temporalium Dominio, & cogitatione quantocuyus expediatur. patet sequela, quia si res temporales per viam testamenti distribuantur, non expidimur ab earum Dominio & cogitatione quantocuyus, sed post mortem, quo tempore testamentum confirmatur, nec ante testamentum Dominio priuat.*

RESPONSIQ.

70 **O**pus hic esset aliquo Tyresia, qui vaticinaretur, quid EPOPS ex illo antecedente inferre velit. Suspicor tamen, velle eum inde efficer, non posse Scholares testamentum condere. quia si solum testamentum conderent; non se expidirent quantocuyus à Dominio; sed solum post mortem. Verum meo iudicio rectius inferretur, non debere Scholares facere testamentum, ut ordinacionem illam obseruarent. quia, si solum testentur; non se expidiunt. Nullo autem modo sequitur ex illo antecedente, Scholares amississe testan-
di fac

di facultatem. Cæterum legitimus sensus illius Ordinationis est, ut etiam dixi, licet in Constitutionibus nullum præfigatur tempus, sed relinquitur arbitrio Generalis, quando Scholares debeant se exuere Dominio bonorum suorum, quod retinent post vota; non est tamen existimandum Domini renunciationem esse diutissimè differendam. ideoque Præpositus Generalis qui in hoc suas vices committit Superioribus immediatis, determinauit certum tempus, hoc est, quadriennium ab ingressu, ultra quod sine ipsius consensu illa renunciatio prorogari non possit. Quocirca Argumentum ex hac ordinatione datum ad rem nullo modo pertinet.

Miratur ibidem Aduersarius, me in Consultatione ad hoc ipsius argumentum ne verbo quidē respondisse, suspicaturque à me fuisse declinatum, *quia fortè nihil, quod scopo meo deseruiret in mentem incidebat.* fallitur vehementer. Subsidit hoc argumentum in illius Scripti (quod, ut dixi, integrum ad manus meas non peruererat) pagellâ extremitâ; sicut solet in fundo vasis non solum quod ultimum, sed etiam quod pessimum subsidere: Iā, nisi fallor, EPOPTA intelligit, *aliquid mihi tunc etiā in mentem incidere potuisse, quod meo scopo deseruiret;* illiq; gratias ago pro eâ responsione, quam mihi suggerit num. 14. habeat sibi res suas.

IV. ARGUMENTVM.
num. 15. & 16.

72 **T**estamentum, inquit, quod propter factum hereditatis instituti reuocare non est integrum, nullius est momenti, nec ullum iuris operatur effectum. Authore Baldo, &c. At qui testamentum Titij post Vota substantialia est huiusmodi, quia illius reuocatio non potest fieri sine voluntate Superioris Societatis hereditatis instituta. ergo testamentum factum à Titio ad fauorem Collegij Coloniensis, nullius est momenti.

RESPONSIo.

73 **S**i usquam, hic enim uero, enormiter exerrat EPOPSA, ostendendum illi erat, Titum permissionem Votorum amisisse Dominium, confirmasse Testamentum ad Caij fauorem factum, nec illud potuisse reuocare; ille autem probat, testamentum factum ad fauorem Collegij Colonensis esse nullum. sit ita. quâ ratione hinc collegis, Dominium esse amissum, & prius testamentum confirmatum, quod erat probandum?

74. Adde, quod falsum est, nullarum esse virium testamentum ad fauorem Collegij Colonensis, quia, licet quaelibet dispositio debeat à Titio post Vota fieri de consensu Superiorum; tamen Superioris tenentur illi dare hunc consensum ad disponendum irreuocabiliter post quadriennium ab ingressu, quo tempore exacto, Scholaris qui cunque

cunque tenetur reuocare quodcunque testamē-
tum, & de suis bonis absolute & irreuocabiliter
disponere, vt sāpē iam dictum est; itaque tantum
abest, vt hāc reuocatio testamenti sit impossibi-
lis (quia dependet à voluntate vnius, hoc est Su-
perioris & Societatis hāredis institutæ) vt potius
sit debita, & necessaria. Et posito casu, quo Scho-
laris post quadriennium sit dispositurus irrecu-
perabiliter de suis bonis, non tenetur disponere
ad fauorem Societatis, sed pro suā deuotione, vt
habetur expreſſe 3. part. c. 1. §. 7. & in exam. c. 4. §. 5.

V. A R G V M E N T V M .

num. 17. & 18.

Hoc quinto Argumento Aduersarius par-75
tim ad ingenium, partim in viam redit. Ad
ingenium, quatenus propositum illi est, o-
stendere. Titium post Vota non potuisse testa-
ri. quod licet concederetur; non sequeretur, vt
sāpē dixi, Titium fuisse destitutum Dominio
suorum bonorum, aut illud in Caium transtulisse.
In viam autem redit, quatenus assumit pro ratio-
ne, Scholares Societatis non retinere Dominiū
particulare ad testamenti erectionem prorsus ne-
cessarium. Sed formemus argumentum, vt appa-
reat, quam nullum sit. *Ad Testamenti erectionem est*
prorsus necessarium Dominium particulare. Scholares
hoc Dominium post vota non retinent, ergo non possunt
testari. Maiorem supponit ex suo argumento se-
cundo. Minorem probat primò ex Horatio Mando-
sto,

sio, Emmanuele Rodriquez, Romano Hayo, qui dicunt, Scholares Societatis non habere Dominum, nec in particulari, nec in communi, ex Hieronymo Gabrielio, qui affirmat eos habere solum Dominum in communi, ex Alphonso Roderico, qui ait paupertatem in eo consistere, ut non solum corpore, & exterius curetas mudi res missas faciamus; sed voluntatem & affectum penitus ab ipsis auellamus. quod sane, inquit EPOPTA, non facit, qui Dominum in particulari retinet sine iustissimis causis, & testamenta reuocatoria conficit, quibus non sine iniuria spem heredibus probabiliter competenteem leviterit, & maximè Titius, qui sua bona in Caium irreuocabiliter transmittit. Denique ex Nauarro, qui docet peccare mortaliter, qui contra votum paupertatis etiam simplex, querit vel retinet ullum Dominum, sicut contra Castitatem, qui quemvis usum Venereum cupit, vel habili-

RESPONSIo.

76 **M**aiorem esse falsam patet ex refutatione secundi argumenti principalis, num. 80. & seqq.

Minor etiam falsissima est, ut demonstravi in Auctario, num. 4. & 7. quia Mandosius, Rodriquez, & Hayus expressè loquuntur de Dominio bonorum Collegij, cuius Scholasticus membrum est. Nostra verò quæstio est de Dominio proprietorum, & paternorum. Idem dico de Hieronymo Gabrielio, quod si de Dominio particulari actuo sermo sit, ut esse debet, Emm. Rodriq. qq. reg. t. 1. q. 1. a. 4. expressè docet, Scholares retinere Dominum, neque

que hoc esse contra substantiam Religiosæ paupertatis. Sicut dicunt quidam, Monachum Episcopum de licentia PAPÆ Dominum posse retinere, & in omnium sententiâ coniugati post matrimonium consummatum possunt esse veri Religiosi retinendo mutuo dominium suorum corporum.

De sententiâ *Alphonsi Rodericij* circa paupertatē⁷⁷ Scholarium, nemini dubium esse potest. Si ullus est, qui in Societatis Instituto apprimè versatus sit, *Rodericus* est. Is ergo, cū nō loquatur de Scholarium paupertate, sed communi omnibus Religiosis; nihil inde deduci potest contra hanc paupertatem specialem, & cūm ipse fuerit per plures annos Nouitiorum Magister, sine dubio exegit à singulis promissionem de abdicando dominio, quando Superiores iniungerent. Non ignorabat autem, iniungi solere minimum post quatuor annos, & exacto biennio probationis admittebat ad vota simplicia, nemini iniunctâ abdicatione dominij. Quis autem suspicari audeat, hominem tantâ scientiâ rerum Societatis, & morum integritate prædicum, fuisse passurum, plerosq; Nouitios emittere Vota, non factâ prius abdicatione Dominij? Sed his omissis.

Dico, verissimè affirmare *Rodericum* esse Religiosos factos, & mendaciter pauperes, qui dismissis rebus temporalibus retinent affectum erga illas. Sed hoc tam conuenire potest Scholaribus Societatis retinentibus Dominium, quam quibuslibet Professis illius incapacibus. Quod autem

autem Scholares retineant *Dominium bonorum suorum particulare*; non potest illos impedire, quod minus possint retrahere omnem affectum a rebus temporalibus, & quin illas habeant tanquam *non habentes*, & possideant tanquam *non possidentes*.

79 Nec ista *Dominij retentio* in Scholaribus Societatis minuit quidquam de perfectione paupertatis, ut doctissime ostendit *Suarez de Inst. Societ. l. 4. c. 6. a num. 12.* quia est sufficientissima ad omnem illam perfectionem; quae in *Statu religioso*; quatenus est Schola perfectionis acquirendæ, desiderari potest. ratio autem est, quam indicatimus *num. 66.* quia auffert omnem *curam* & sollicitudinem rerum temporalium; ob quam solam auferendam *Votum paupertatis* emittitur. & verè pronunciavit *Theodoricus* ille *Cancelarius Coloniensis*: *Magis nocet Religioso usus peculij sine proprietate, quam proprietas sine usu*.

80 Quod verò dicebat *Aduersarius*, non sine iniuria fieri testamentaria reuocatoria, quibus spes hæredibus probabiliter competens euertitur, non sapit nec *Theologum*, nec *Iurisconsultum*. cum hæredes instituti in testamento ante ipsius confirmatione nullū ius habeat in bona *Testatoris*: nec verum est, *Titium* irreuocabiliter transstulisse *Dominium suorum bonorum* in *Caium* per prius *Testamentum*, aut per ingressum *Societatis*, aut per *Votorum emissionem*, ut *tories probatum est*; & porrò probabitur. *Nauarri* testimonium verissimum est, quia etiam *Votum simplex paupertatis obligavit* ouentem ad non retinendum perpetuò *Dominium*.

nec aliquid querendum: non obligat tamen ad dimitendum, nisi iuxta intentionem videntis, de qua si non constet; dimitendum est quam primum fieri potest. Si autem constet; dimitendum est tempore, quod intentione designatum est. De intentione autem Scholarium Societatis, quoad hoc, nullum est dubium. Obligant enim se ad Dominium abdicandum quocunque Superior iusserit, post primum probationis annum. Quid habet ergo Nauarrus, quod nostræ sententiæ incommodeat?

VI. A R G U M E N T U M.

Dato, inquit, sed non concesso, quod Titius post e-8 i missa Vota retineat Dominium in particulari bonorum suorum: cum eorundem usu sit perpetuo priuatus; hoc Dominium erit inutile, & instar Domini Quiricarij, imaginarium, cum usus iam abdicatus nunquam possit cum dominio consolidari, quod in Iure absurdum est. Hæc Aduersarius, & quia ego in mea Consultatione respondi, Titium non fuisse priuatum simpliciter usu bonorum suorum, sed solum usu independente à voluntate Superiorum, ac proinde illis annuentibus posse uti rebus suis, & de iis disponere tanquam verum Dominum; Miratur, et absurdam responsum mibi in mentem venire potuisse, quia propter usum à voluntate alterius dependentem non potest recte dici quisquam habere usum cum Dominio, talis enim usus sic dependens non est effectus Domini priuari & particularis, de quo Controversia nostra est, sed Domini in communi, ut in alijs Religiosis videre est, qui

littere

licet Dominium in particulari non habeant; nihilominus
retinent usum à voluntate Abbatū dependentem. Con-
cludit itaque, si Scholares Societatis non habent
usum nisi dependentem à Superioribus; non habere
rerum Dominium particulare, sicut non habent reliqui
Religiosi.

Deinde, quia ego ad aliud ipsius argumentū
respondens, dixeram, posse dati casum, in quo
consolidati possit dominium; quod retinent
Scholares, cum usu, quem habent dependenter;
hoc est, si dimitrantur à Societate; dicit hoc esse in-
subtile, qui recedere à Societate non est in potestate Scho-
larium, qui se perpetuò ex parte sua Religioni deuinze-
runt. & licet possint dimitti à Superioribus; hoc tamē non
obest; quia quod ob voluntatem tertū contingere potest, nō
aspicitur. Et quando præsens rei Status non indicat con-
tingentiam de futuro, nō inspicitur tunc, quod evenire
potest. Inter stipulantem §. Sacram. & ibi Bart. ff. de
verb. oblig. Et ut Poetam agnoscamus, affert illud
Claudiani:

Omne futurum:
Despicitur, suadentq; magis præsentia fructum:

R E S P O N S I O.

62 **I**ám supra in Configuration secundi Argumēti
notavi, vocabulum *usus*, sēpē significare ipsam
actionem disponendi, siue actualēm dispositio-
nem de rebus temporalib⁹. & quia actualis hæc
dispositio aliquando competit disponenti ratio-
ne iuris, quod in illis rebus habet, aliquando ve-

gō

rò solùm ex concessione alterius; Dixi, primum illum appellari *Vsum Causalem vel Iuris*, Secundū *Causatum & Facti*. Addo nunc idem Vocabulum *Vsus* lèpè accipi pro *Iure & Facultate vtendi aliquā re*, de quē eā disponendi. & hic duplex est, *Causalis*, & *Formalis*. *Causalis* est ius vtendi aliquā re propria, & dicitur à sua causa hoc est Dominio, à quo, vt à proprietate nō est separatus: sed cū sua causa, id est cū proprietate, coniunctus & vnitus est; & potest dici pars Domini iuxta legem 4. ff. de *Vsu fructu*, & tunc nō est species Seruitutis. quia res sua nemini seruit. *l. vti frui ff si Vsus fructus petatur*. *Formalis* verò *Vsus* dicitur, quando *Vsus*, hoc est ius vtendi aliquā re, est separatum à suā causa, id est, à proprietate, & ab eā distinctam habet formā, ita vt apud vnum sit proprietas, apud alium verò *Vsus* eiusdem rei, ex *l. recte dicimus ff. de verb. signif.* & hoc modo *Vsus* non est pars Domini, sed species Seruitutis, vt habetur in *d. l. recte dicimus*. sicut etiā *Vsus fructus diuiditur in Causalem, & Formalem*.

Aduersarius ergò, vt mox ostendetur, videtur ⁸³ confundere has acceptiones vocabuli *Vsus*. Ego autem sic dico, Scholares Societatis respectu rerū suarum non amittere *Vllum Vsum*, quatenus *Vsus* significat *Ius & facultatem disponendi* de illis, quia retinent Dominium, & proprietatem. quatenus verò *Vsus* significat *actionem disponendi*; dico eosdē Scholares non amittere *Vsum Causalem vel Iuris* competentem ratione Domini simpliciter, sed cum addito: id est *Vsum independentem*, quod est dicere, non posse illos disponere de suis bonis sine cōsensu Superiorum, illustratur hac similitudine;

O

habens

habens potentiam ambulandi liberam & expe-
ditam, si ligetur; non dicitur simpliciter amittere
motum, sed cum addito, hoc est, dum est ligatus,
vel nisi soluantur. Solutus autem ambulat ex vi sue
potentiae motiuae, quam simpliciter non amis-
erat. Alia vero ratio esset, si motuam potentiam
perdidisset, quia tunc si moueretur localiter, mo-
ueretur ex vi aliquae extrinseca, non ex vi sibi in-
trinsecâ. Sic prorsus accidit Scholaribus Societa-
tatis. Ipsorum *Vsus Causal*is non amittitur, sed li-
gatur vinculo obedientiae & patipertatis. Si Su-
perior illos soluat, hoc est, det illis licentiam, dispo-
nunt ex vi Iuris & Dominij, quod habent in suis
rebus: & actualis illa dispositio, est *Vsus Iuri* &
*Causal*is, & non tantum *vsus causatus* & facti, alij au-
tem Religiosi, cum nullum *vsu* habeant, prout
vsu significat Ius, & facultatem disponendi, ne-
que possint habere *vsu* Iuri & *Causalem*, quia
sunt priuati omni Dominio & Iure; quando Su-
perior illis dat licentiam disponendi de aliquare,
& illâ utendit perinde est, ac si mouerentur ab ex-
trinseco, sicut ille, qui perdidit potentiam moti-
uam, & illa dispositio & *Vsus* non competet
ipsis ex vi alicuius Iuris, cum sint incapaces, sed
ex vi concessionis sibi ab altero factæ.

34 Ad argumentum ergo Aduersarij, quando
dicit, *Scholares sunt priuati perpetuo suorum honorum
vsu*, ergo Dominium quod retinent est inutile, & imagi-
narium. Respondi in Consultatione, & nunc etiâ
respondeo. Sunt priuati simpliciter, hoc est, o-
mni *vsu* tam dependenti quam independenti,
nego;

nego, sunt priuati cum addito, id est, *vsu indepen-*
denti à Voluntate Superiorum, sicut vnioren-
nes, concedo. & intelligo de Vsu Causali, latè ac-
cepto, hoc est, de Actuali dispositione ratione
Dominij. Nam hunc Vsum Vota Scholaribus nō
abstulerunt, sed solum ligarunt. Et quando Su-
perioris licentia accedit, exercent, ut dixi, Vsum
Causalem & Iuris.

Ex quibus patet, hunc *Vsum*, quem Scholares⁸⁵ habent dependenter à licentiâ Superiorum, non esse similem *Vsui causato & facti*, quem omnes Religiosi habent; Et nullum esse argumentum, quo dicebatur, *Vsum*, quem habent Scholares, non esse effectum Dominij priuati & particularis, de quo est controuersia, sed Dominij in communi, ut in alijs Religiosis videre est, & consequenter responsionem, quæ mihi in mentem venit, non esse absurdam, ut EPO-
 PTA conuiciatur.

Sed vrgere pergit, ipsum *Vsum Iuri & Causalem*,⁸⁶ cum eam Scholares Societatu non possint habere nisi de-
 penderter à Superiore, reddere Dominum, quod retine-
 tur, inuile, & imaginarium, quia nunquam potest cum
 Dominio consolidari, quod in iure absurdum est.

Respondeo, primò abuti Aduersarium Iuri-⁸⁷
 bus, *Vsus formalis* (qualis hic non est) morte *Vsua-*
rii dicitur consolidari cum proprietate §. . Instie-
 de *Vsufu*. & not. DD. in titul. quibus. mod. *Vsusfru*. vel
Vsus amittit, non verò *Vsus facti* dependens, ut pa-
 tet in pupillis & minoribus. His enim quando
 maiores facti obtinent *Vsum facti* independentes,
 non dicitur *Vsus consolidari*, sed tantum libera rei

Q 2 *sua*

suæ administratio Scholaribus committitur, quædo conse. su Superiorum permittitur illis bonorum suorum dispositio in causam piam; nec minus hoc absurdum, quæm cū minoribus 25. annis, qui, vt modò ostendi, rerum suarum administrationem liberam & independentem non habent, si tamen vicesimi anni metas exesserint, venia & tatis fit, vt res suas administrare possint. *l. 2. C. de his, qui Ven. etat. impetr.* licet hi hanc administrationem liberam in perpetuum, Scholares verò, quo ad illum actum, impetrent; & falsum est, non debere in hac Societate attendi quod casu dimissionis, qui dimittitur, recipiat usum liberum Dominij. quia licet Scholares non possint ipsi discedere; tamen potest contingere, & contingit aliquando, vt dimittantur; in quo casu retentio Dominii non est inutilis. quod vt magis explicetur,

88 Respondeo secundò. Utilitatem huius Dominij, quod retinetur in Societate, non esse spectandam in nostro proposito ex eo capite, quod Aduersarius tanquam purus Iurisconsultus sibi imaginatur; Sed ex fine, quem SANCTVS FUNDATOR in Constitutionibus sibi proposuit, & SEDES APOSTOLICA approbavit. Aduersarius putat, nullum alium finem esse Dominij rerum temporalium, nisi commoditatem, quæ ex illis percipitur. quæ commoditas, si penitus & in perpetuum abliata fuerit; Dominium sine dubio respectu huius finis est inutile, & imaginarium. (vt aliquid demus Aduersario.) Societas neglexit hunc finem, ideoque in Septimâ Congregatione

Gene-

Generali can. 17. §. 5. decretum fuit, ut tempore prorogationis, quæ Scholaribus conceditur, ad abdicandum Dominium, nihil ex annuis prouentibus et rum temporalium, quarum proprietatem retinent, possessori bus accrescat. Sed in piis causas annui hi fructus Prouincialis iudicio impendantur. Quis, ergo, inquires, est finis propositus Societati in hac Domini retentione? Respondeat GREGORIUS XIII. varias esse causas in suâ Constitutione. Ascendente Domino. & illam nominatim, ut maiorem Societas habeat libertatem illos (qui retinent Dominium post vota) si opus fuerit cum minori offensione dimutendi. Si Aduersarius voluisset, aut potuisset, ut certe poterat ac debet, distinguere inter prædictos vi- jus & fines; abstinuisset profecto a conuictijs.

VII. ARGUMENTVM
num. 21. & 22.

Tertius, inquit, per Vota confirmavit Testamentum ⁸⁹
in saeculo factum, quo ad usum bonorum suorum, illo
enim priuatus est perpetuo. Ergo quoad usum mortuus est
ciuiliter, & decebat quoad illum testatus. Ex altera parte
retinet dominium, & quoad dominium non est mortuus ciuiliter.
ergo ratione dominij decebat intestatus. decedere autem
ex parte testatum & intestatum abhorret a iuris regulis.

In Consultatione num. 21. respondi, Tertium
per vota non esse mortuum ciuiliter, quoad usum ⁹⁰
bonorum suorum simpliciter; sed solum quoad usum
independentem a voluntate superiorum: adeoque
retinere Dominium, & usum, & quidquid est

Juris bonorum suorum; sed impeditum, ne exeat
in actum secundum. EPOPTA, pro sua singulari
modestia, in his meis pauculis verbis clamat, esse
ingeniem verborum abusum, nihil omnino sani in huic esse,
ut supra, inquit, ostensum est: nec esse verum, Titium,
quoad usum dependentem ciuiliter vivere, & probat,
quia pari ratione reliqui quoque Monasticae vita sectato-
res aliarum Religionum ob eundem usum non moreren-
tur, & consequenter post conditum ante solemnum profes-
sionem testamentum, adhuc discederent quoad dictum u-
sum dependentem, donec naturaliter e vivis discedant,
intestati, quo quid, inquit, potest esse ieunum magis?

RESPONSIo.

¶ **E**Nimvero magnus hic non verborum tantum,
sed contumeliarum numerus, vocat me ver-
bosum: nil habentem sani: mea dicta falsa: & maximè
ieiuna appellat. non imitabor illum. conuincam
tantum, magno in errore versari. Et licet nihil sit
in hoc argumento, quod non apparere possit so-
lutum in proxima confutatione mediocriter co-
sideranti; placet tamen breviter ad singula ali-
quid dicere.

Ac primum. Si quis est meis in verbis abusus,
ille me docuit. Etenim cum certum sit bona
quorum ratione potest quis dici discedere testa-
tus, vel intestatus, esse immobilia, mobilia, se mo-
uentia, iura, & actiones, prout actio significat ius
agendi ciuiliter, & petendi, quod sibi ex contra-
etu, vel quasi, item ex delicto, vel quasi, debetur.

ex isto

ex i[n]st[itu]t. §. aet[er]no. tit. de action. non autem prout signi-
ficiat aet[er]num humanum , vel exercitium alicuius
humanæ dispositionis; cum , inquam, hæc ita
sunt; Aduertarius in suo argumento assumpsit,
Titium per vota confirmasse Testamentum in
seculo factum , quoad usum bonorum suorum,
quo priuatus est perperuo. & consequenter quo-
ad usum mortuum esse ciuiliter, & deceſſe
quoad illum testatum. An non ergo ipſe abutitur
vocabulis. cum enim usus secundum subiectam
materiam vniuocè loquendo sit accipiendus vel
de causali vel formali, vel etiam impropriè pro
uilitate ipsa: ipſe de actuali dispositione bonorum ac-
cipit. At hæc non est bonum immobile, non mo-
bile, non se mouens, non Ius, non aet[er]no in signifi-
catione paulo antè explicata , quæ omnia & sola
sunt materia ultimarum voluntatum. Quis autem
vnquam audiuit aut legit, aliquem quoad aet[er]no
nes humanas ciuiles in casu simili mori ciuiliter,
ac propterea decedere intestatum, vel testatum.
Ego tamen, ut etiam hic indulgerem libertati lo-
quendi. mei EPOPTÆ, respondi, Titium esse
mortuum ciuiliter quoad usum bonorum suorum,
non simpliciter, sed, solum quoad usum independentem.
quod verissimum est, quia independenter à Vo-
luntate superiorum non potest de illis dispo-
ne[re]. Sed si hic meus est ingens abusus. Verborum , &
propterea damnor; profecto non est absoluens
EPOPTÆ, cuius exemplo necessariò peccare
debui.

Secundo dico, supposita doctrinâ traditâ su- 92

O. 4

pra

pra de dupli*ci Vsu Causali*, seu *Iuris*, & *Causato* seu *facti* (quos *vsus* *Aduersarius* non videtur distingue*re*) si *pergamus* abuti *vocabulis*, illos tantum dicendos esse mortuos ciuiliter, *quoad vsum causalem*, qui illum penitus amiserunt: nec vlo modo habere possunt, neque sine licentia, neque cum licentia alterius. tales sunt alij Religiosi, qui cum sint incapaces dominij priuati, & particularis; implicat, ut possint habere *vsum causalem*, qui non competit nisi ratione dieti Dominij. At Scholares Societatis, cum retineant *dominium particulari*, cum licentiâ saltem superiorum, possunt habere eundem *Causalem vsum*. ideoqne absolute & simpliciter, *quoad ipsum*, non sunt mortui ciuiliter, nec dici potest, eos *quoad dominium*, deceſſisse intestatos, & *quoad hunc vsum*, testatos.

93 *Quoad vsum aurem Causatum*, & *facti*, nullus potest dici mori ciuiliter quia impossibile est huc *Vsum* à quoquam amitti, quoniam nullus religiosus est, qui ex Iure, & concessione alterius, non possit disponere de rebus temporalibus. Sicut ergo nullus Religiosus respectu *vsus causati* potest dici ciuiliter mori; ita non potest dici ciuiliter vivere: cum contrariorum eadem sit disciplina.

94 Dico tertio, si velimus (ut debemus) propriè loqui. mori ciuiliter & deceſſere testatum vel intestatum, dici solùm respectu bonorum, ut dicebam, immobilium, semorentium, Iurium, & actionum: quæ sola bona sunt materia ultimarum voluntatum. Et hoc contingere potest dupliciter. Primo. Si quis deceſſeret testatus. v.g. respectu quorundam

dam bonorum immobilium, & non omnium: vel respectu immobiliū, & nō mobiliū. &c. Secundò si respectu bonorū v.g. immobiliū decederet intestatus quoad nudam proprietatem, & testatus quoad dominiū ditectū, vel vsumfructū. hoc posito: dico, Scholares Societatis per vota simplicia nō mori ex parte testatos, ex parte intestatos. quia etiam post vota retinent omnia sua bona immobilia, mobilia, &c. Et omne ius respectu bonorū temporalium competens. Sicut contra, Religiosi professi, & in Societate Coadiutores formati, per emissionem Votorum decedunt ex omni parte testati. quia amittunt omnia bona, quæ habebāt, & omne ius, quod eorundem ratione ipsis competit. Atque ex his infertur illud absurdum, quod abhorret à Regulis Iuris, hoc est, *decedere ex parte testatum, & ex parte intestatum*, non habere locum in Scholaribus Societatis, qui, vt diximus, retinent omnia sua bona, & quidquid est Iuris respectu illorum, adeoque posse iam EPOPTAM intelligere, an in meis verbis sit aliquid sani, & sucius. An verò sint penitus *insana, & iejuna.*

VIII. ARGUMENTVM.

num. 23.

Tripliciter probare intendit, Titium post 93 vota substantialia non potuisse componere testamentum argumento à contrario sensu.

Primò, quia testamentum condendi facultas conceditur ante Ingressum in Societatem, ergò post ingressum subtrahitur.

O 5

Se-

Secundò. Quia Nouitijs tantum testandi facultas conceditur ex Mandacio. tract. de priu. ad instar. Glos. 1. num. 13. ergo, per subauditum intellectum, Scholaribus non conceditur.

Tertiò. Quia ex Tannero, nisi Candidati Societatis reuocent testamentum factum ante ingressum, aut non velint reuocare, non sunt admittendi. ergo postquam sunt admissi, non possunt testari. & probat hanc consequentia, quia nulla alia potest esse ratio, cur non admittantur, nisi reuocauerint testamentum, quam quia ingressi reuocare non possunt.

RESPONSI O.

96 **P**rimum de his testimonijs ab Aduersario, productis potest dici illud. Marc. 14. Et testimonia conuenientia non erant. primum enim, quod ille dicit ex exam. c. 4. §. 5. præterquam quod est falsum; quia ibi nullo modo agitur de facultate testandi ante ingressum; non conuenit cum secundo testimonio, quia secundo asseritur Nouitios, adeoque iam ingressos posse testari, primo autem & tertio illud negatur.

97 Deinde, etiamsi concederem totum argumentum, & Titium post ingressum non posse testari; adhuc nihil probaret, quod pertineat ad scopum Controversiæ nostræ, nam, dato & non concesso, Titium post ingressum non posse compone-re testamentum; adhuc negatur amisisse dominium honorum suorum, illudque in Caium transtulisse: quod est in quæstione.

98 Præterea dico, primum & tertium argumentum

tum nimium probare. probant enim per Aduersarium, non solum subtrahi facultatem testandi post Vota, sed etiam ante Vota, statim post ingressum; qui verò nimium probat, nihil probat. per not. ad princip. Auth. vt determ. sit num. Cler.

Postremò Noto, *Argumentum à contrario sensu* 99 sine dubio receptum esse in Statutis & Constitutionibus: & (ne omnia denegem Aduersario) cōcedo aliquo modo esse cōtraria, non esse ingressum, & esse ingressum. non emisisse Vota, & emisisse Vota: & admitto illud axioma. *Contrariorū Contraria est dispositio*. Sed postulo ab Aduersario, vt mihi vicissim concedat, esse verum aliud axioma, de quo Euerhardus in locis loco à contrario num. 9. *Contrariorū* idem est dispositio; & tunc demum esse firmum *argumentum à contrario sensu*; si non resulteret prauus intellectus, aut correctio luirum, vt passim Doctores. Deinde & hoc, quod dispositum ad unum finem, non debet eius contrarium operari. Auth. principales. C. de Iureiur. & ibi Gloss.

His positis ad omnia allata argumenta responderi potest, non procedere *argumentum à contrario sensu*. primum, quia si Scholares Societatis non possent testari, sequeretur, eos, qui habent dominium particulare bonorum suorum, non posse testari: quod est absurdum: & pugnat vt EPOPTA concedit, num. 34. cum lege naturali, diuina, positivā, ciuili, & canonica: & est contra rationem & textus Iuris communis, exorbitans, & si Aduersarius contendat, ingressos iam in Societatem esse specialiter prohibitos testari; debeat afferre

afferre textus expressos, & rationes conuincen-
tes: quod nunquam faciet, erubescat igitur sine
lege loquens contra §. consideremus, Auth. de Trient.
& semiss.

101 Ad Authoritatem *Mandosij* in particulari iam
dixi in *Auctario*, nec eum in loco citato plurima
verba profundere, ut ait EPOPTA; nec habere illam
particulam *Tantum*, & hoc testimonium produ-
xisse contra seipsum, qui, contra quod probant
alia duo testimonia, ostendit post ingressum in
Societatem, habere facultatem testandi.

102 Ad Authoritatem *Tanneri*, quæ desumpta est
ex 3. tom. disp. 6. q. 3. dub. 6. num. 205. respondeo ne-
gando sequelam, hoc est, *nullam fore rationem, cur*
Candidati non admitterentur in Societatem, non reu-
cato testamento antea factō, si post ingressum non careret
facultate testandi. Ratio enim, cur talia testamenta
reuocari debeant, & si quis nollet reuocare; non
admittatur, non est, quia post ingressum subtra-
cta sit facultas testandi & reuocandi testamen-
tum: sed quia statim post ingressum Candidati
vel debent abdicare se omnino Dominio suo-
rum bonorum, erogando illa in pauperes; vel
promittere, se idem facturos post primum ab ingre-
su annum quocunque Superior iniunxerit. Si quis
ergo nollet reuocare testamentum iam factum;
consequenter non vell let obedire huic Consti-
tutioni: adeoque esset indignus, qui reciperetur,
& ut suprà notauit ex *Molina*, si forte iam esset re-
ceptus, dignus esset, ut expelleretur.

IX. AR-

IX. A R G U M E N T U M .

num. 24. ad 30.

EX ijs, quæ Aduersarius pluribus verbis hoc
loco inuoluit, hoc breuiter argumentum ex
ipsius sententiâ formo : *Nemo potest testamentum*
tanquam actum pendentem à voluntate vnius, condere
dependenter à voluntate alterius l. illa Instit. ff. dehæred.
Instit. l. ait Prætor 5. & l. metum. 9. §. Sed quod Prætor
ff. quod met. caus. & l. captatorias. C. de mil. testa. Omnis
Religiosus habet actum pendentem à voluntate Superio-
ris, cum non habeat nec velle, nec nolle ex. c. Si Religiosus
de elect. in 6. & Doctoribus passim ibi, & in c. in præsen-
tiâ. de probat. ergo nullus Religiosus potest condere Testa-
mentum. ergo neque Titius, nec ullus Scholaris Societatis,
cum sint verè ac proprie religiosi, & profiteantur veram
abnegationem propria voluntatis, & iudicij. seq. in o-
mibis conformare debeant cum voluntate ac iudicio Su-
perioris cui etiam liberam sui ipsorum, rerumq. suarum
dispositionem relinquere teneantur, studeantq. obedien-
tiam plurimum obseruare, & in ea excellere. ut habetur
varij Constitutionum locis, quos citat. Confutat de-
inde quasdam meas responsones, quas commo-
dius infra proponemus, & soluemus.

R E S P O N S I O .

IN hoc arguento proponendo admiratus
sum Aduersarij solertiam. cum enim ratio po-
tissima legis prohibentis Religiosorum testa-
menta

menta sit, quia non habent ullius rei dominium, ut dicitur in Auth. Ingressi. C. de sacros. Eccles. canonizata in c. quia ingredientibus; ille prudentissime abstinuit ab hac ratione. quia si assumpsisset, Scholares Societatis non habere Dominium; sciebat a me meritum negatum iri. hac ergo ratione dissimulata, aliam attulit, quae communis est non solum dispositionibus testamentariis Religiosorum; sed quibuscumque alijs dispositionibus, conventionibus & pactis eorundem. Ista enim omnia æqualiter prohibitasunt Religiosis: quippe qui nō habeant nec velle, nec nolle, & quoad hoc æquiparantur servis. Sed male nihilominus sibi consuluit. quia, quæadmodum Religiosi, licet nō habeant velle & nolle; possunt cum legitima licentiā alias dispositiones facere licetē & validē; ita etiā cum eadē legitimā licentia facere testamentarias. discrimen solum est in hoc, quod alias dispositiones possunt facere cum licentia suorum Superiorum: testamentū autem solum cum licentia PAPÆ, ut est clarum in Iure. & ratio discriminis est optima, quam affert Sanchez l. 7. in deca. c. 8. n. 5. quia consuetudo, & conuictus humanus postulat, ut Religiosus aliquid consumat, donet, mutuet, expendat, &c. quæ omnia, cum sit contra Votum Paupertatis, facere absque licentia; debuit hæc facultas impetrandi licentiam esse penes Superiores ordinarios: & omnino fuisset irrationalis, hoc reseruari PAPÆ. At verò, cum per testamentum Testator declarat, quid fieri velit de bonis, de quibus testatur, post suam mortem naturalem, quod non postula-

stulatur à quotidiano conuictū , & religiosa
consuetudine, & sapit aliquo modo dominium
& sollicitudinem etiam in tempus post mortem;
iure ac merito nō debuit hoc relinquere in potesta-
te Superiorum ordinariorum: sed tanquam casus
rariſſimus reſeruari P A P E Canonum Cōditori.

Ex his habemus primò, cum per Canones, & 105
Ius commune prohibeantur testari Religiosi
professi carentes omni dominio ; Scholares So-
cietatis hac lege non affici: cum dominio particulari
non careant.

Secundò habetur, sicut omnis Religiosus ab 106
solutè potest cum legitima licentia omnes dispo-
ſitiones facere, etiam testamentum , nec illi ob-
stat, quod careat *velle & nolle*, & quod legitima li-
centia testandi ob rationem dictam reſeruetur
P A P E; sic sequitur, Scholares Societatis , qui re-
tinent dominium bonorum , nec afficiuntur,
quoad hoc, prohibitione iuris communis; & quæ
posse facere de licentia suorum Superiorum te-
ſtamentum & alias dispoſitiones. quocirca non est
frigidissimum, ut ait Aduersarius num. 26. meum ar-
gumentum, dum dixi, vocabulo *dispositionis*, lo-
quendo de Scholaribus, cōprehendi etiā *testamētū*
facionē, quia Scholaribus ad dispoſitionem quā-
libet faciendam sufficit licentia proprietum Su-
periorum; nec illos comprehendit ratio legis po-
tissima, hoc est, ut dixi, carentia *dominū particula-
rī*. Sed respondeamus ad singulas propositio-
nes.

Ad maiorem iam respondi in Auctatio num. 41. 017
illam legem, illa Institutio adduci extra rem, & per
illam

illam non probari, testamenta non posse pendere ab alieno arbitrio, hoc est, non fieri de alterius licentia: sed non posse nominationē hæredis committi arbitrio alterius; in l. autem Ait Prætor. & in l. metum. nihil aliud statuitur, nisi quod, quæ sunt ex meru, rescindi oportet. Testamētum autē quod fit à Religioso de licentia Superioris, non fit ex metu, sed fit liberè & spontè, & nullo modo coactè, ut malè affirmat Aduersarius num. 28.

In l. denique captatorias. decernitur, Institutiones sub conditione de futuro esse nullas: *Vt si quis, inquit Gloss. dicat Instituo te si Titius voluerit, vel sit meus hæres, quem Titius voluerit: vel eris meus hæres, si me institueris* quorum omnium, nihil est in casu Titij: Nam ipsemet designauit hæredem abolutè & liberè, & sub nulla conditione de futuro. Itaque falsa est maior, *testamentum non posse condideretur à voluntate, hoc est, à licentia alterius*, ut parer etiam de Testamentis factis à Professis de licentia PAPÆ.

108 Ad minorem quando dicuntur Religiosi non habere velle, & nolle, non est sensus, quod nullam possint facere dispositionem, nullam obligationem contrahere: sed quod si aliquid tentent absque Superioris Auctoritate, id ab eodem retractari possit. Vide Nauarrum. com. 2. de regul. n. 42. Azor. tom. 1. lib. 12. c. 11. q. 5. Lessium lib. 2. de Inst. c. 2. dub. 1. n. 6. quare accedente legitimo Superiorum consensu possunt Religiosi contrahere, & disponere quocunque modo, iuxta tamen præscriptum Extr. Ambitiosa. de reb. Eccl. non alienan. & nisi lege ali-

aliqua peculiari prohibeantur, quoad dispositio-
nes verò testamentarias lìre communi, vt dixi,
prohibentur Professi, & licentia reseruatur P A-
PÆ, quo lìre communi non tenentur Scholares
Societatis, qui emittunt solùm Vota simplicia, &
habent Dominium bonorum ex Constitutioni-
bus Apostolicis, & in illis cessat ratio legis, vt su-
ptà significavi.

Neque habet vllam vim, quod contra affertur, ^o
de abnegatione perfecta propriæ voluntatis &
iudicij &c. quia Scholares disponentes de rebus
suis, non faciunt nisi conformiter ad voluntatem
Superiorum.

Et quod adducitur ex *Mandosio* num. 27. dicen-
te Scholares Societatis non habere vocem & consensum,
& omnem suorum bonorum curam, & administrationē
in Præpositum translatisse, qui ipsis inuitu & minimè vo-
catis tanquam nulli facto contradicere valentibus de istis
bonis disponere potest. perperam ab Aduersario in-
tellectum est. *Mandosius* enim, vt patet ex textu, &
in *Auctario probauit* num. 4. non agit de proprijs bo-
nis, & paternis singulorum; sed de bonis Colla-
giorum, quorum cura & administratio est penes
Præpositum Generalem, & ab ipso designatos.
Ex quibus omnibus pater, etiam Minorem esse
falsam. Licet enim Scholares non habeant nolle &
velle nisi dependenter à voluntate Superiorum;
tamen habitâ licentiâ, possunt quolibet iuridico
modo contrahere & licite & validè, vt omnes
docent. Restant quædam impugnationes Ad-
uersarij sparsæ hinc inde in argumento.

P

Prima

112 Prima est num. 26. vbi dicit, sub Generali dispositionis vocabulo non comprehendendi factionem testamenti. Ideoque frigidissimum esse quod ego dixi, Scholares per Constitutiones posse disponere de rebus suis, & consequenter etiam testari.

113 Respondeo, falsum esse sub Generali dispositionis vocabulo non comprehendendi factionem testamenti, cum verbum disponere in propria sua significatione importet ultimam voluntatem. Alex. in rubr. ff. solut. matrim. col. 3. Socin. in Consil. 13. incip. Præsens disputatio ad 5. per l. dispensatorem. ff. de sol. Niconit. in repet. rub. solut. matrim. à n. 127. usque ad 130. Verba autem debent intelligi proprie. Menoch. 4. Præsumpt. 178. n. 3. per l. qui liberū. §. hac verba. ff. de vulg. l. non aliter. ff. de legat. 3. Deinde Respondeo, verbum disponere secundum subiectam Materiam esse accipiendum per l. Si uno anno ff. locat. & conduct. Vide Euerhardum in loc. à subiecta materia n. 1. Subiecta autem materia est de Scholari- bus Societatis, qui retinent dominium, nec tenentur lute illo communi prohibente testari si- ne licentiâ PAPÆ. ergo verissimum est sub no- mine dispositionis contineri etiam testamentum. In alijs verò Religiosis est diuersa ratio, ut supra ostendimus, quia ipsi de licentiâ Superiorum nō possunt testari, licet possint aliter disponere.

114 Secunda est num. 28. ex eo, quod Superioris arbitriatu determinetur tempus dispositionis bonorum priorum facienda à Scholari bus, non autem dispositioni ipsa, extremæ inscitio est, dicere, ipsos Scholares disponere, cum propriam voluntatem & Indicium abnegauerint.

& liberam sui, rerumque suarum dispositionem Rectori reliquerint.

Respondeo negando Assumptum. quia abnegatio voluntatis & iudicij, & libera sui & suarum rerum dispositio commissa Superiori, est propria omnium Religiosorum, qui tamen habitâ licentia eorundem licite & validè disponunt, & libere & sponte. Socin. d. Consil 13.

Tertia est numero eodem. Non valet, inquit, argumentum ductum à Religiosis Commendatarijs in Hispaniâ & Lusitaniâ, qui habent restandi facultatem, quamvis sint sub obedientiâ, ut probetur Scholares Societatis testari posse. quia isti Commendatarij nec verè & propriè Religiosi sunt, nec obedientiam verè & integrè, sed solo nomine profitentur.

Respondeo hoc non esse meum argumētum, 117 sicut nec est præcedens. dico tamen, non esse nullius momenti, ut Aduersarius ait. quia qui illud adduxerunt, voluerunt solum ostendere, alius cuius paupertatis voto (addo ego & obedientiæ) non repugnare posse testari. quare Paupertati, quæ est propria Scholarium Societatis, potuit etiam non repugnare factio testamenti. Sicut non repugnat Dominium, quod retinetur ad tempus, & quod nullo modo derogat Essentiæ, & substantiæ paupertatis religiosæ.

Quarta est num. 29. Non licet, inquit, inferre ex eo, 118 quod Scholares non obstante Voto obedientiæ possunt alias dispositiones facere de suis bonis, retinere dominium in particulari; quia quod dispositiones alias ab arbitrio Su-

*perioris facere possint dependenter, arguit solum Domini-
num in communi.*

119. Respondeo, hoc esse verum in Professis, & alijs Religiosis, qui nullum dominium habent rerum propriarum. At Scholares Societatis cum retineant dominium in particulari suorum bonorum, si possunt alias dispositiones facere, quid prohibetur, quo minus faciant etiam testamentariam ergo quando haec dixi in Consultatione, non poteram iure timere opponi mihi ab Aduersario quod allegabam. Ideoque neque timeo nunc reprehensionem Ludouici Romani, & Alexandri, qualim Antonium Magnum exceperunt.

X. ARGUMENTVM.

à num. 61. vsque ad 69.

DEcum hoc Argumentum est *Achilles mei Achillis*, cui sub initium EPOPSEOS impar infeliciter congressus dico: quapropter diligenter proponendum est, & confutandum.

120. Primò supponit, Titium in emissione Votorum nullam fecisse protestationem reseruandi sibi dominium bonorum suorum; sed illa emissio purè & simpliciter.

121. Secundò supponit, eundem Titium in Votis emittendis habuisse intentionem abdicandi se Dominio bonorum suorum, illudque transferendi in Caium hæredem institutum, quam intentionem colligit ex duobus locis Epistolæ à Titio scriptæ post Vota, in quorum altero ait, se non curare vel obulum, neque cupere sua vel semel aspice-

re.

re. Ex quibus verbis apparet, Titium agnouisse incapacitatem contractam reuocandi testamentum in sæculo factum: in altero *Vtinam*, inquit Titius, *id temporis intellexisse: non fuisset factum. quoniam aduerto, non potuisse bonâ conscientiâ fieri.* Ex quibus verbis apparet, idem Titium pænitere facti testamenti: quia iam iudicabat, illud retractare non licere. Et confirmatur, quia in ijsdem literis vel alijs, Caium precariè rogat, ut aliquid amplius præter legatum relictum Societati largiatur. cur autem rogasset, si existimasset se capacem reuocandi testamentum? cur suo Iure usus non fuisset?

Tertiò supponit, Dominium non nudis partis & conuentionibus transferri, sed traditione¹²² vel vera, ut cum res de manu in manum traditur, vel fictâ, ut cum res possidetur titulo inualido ad illud transferendum, superueniente titulo ad transferendum valido: & addit in causa proposito, Titium non transmisisse Dominium bonorum suorum in Caium ex vi testamenti, quod semper est retractabile ante obitum; sed ex vi votorum emissorum ab eodem Titio, non solum sine protestatione reseruandi, quinimò cum intentione abdicandi, adiunctâ fictâ traditione eorundem bonorum: quæ in eo cernitur, quod cum Caius hæres institutus, quando Titius emisit Vota, illa possideret nomine Titij causa familiaritatis; emissis iam Votis potuit optimo Iure mutare sibi titulum possessionis, ut qui hactenus nomine Titij familiaritatis causa possidebat; postea suo nomine, & animo domini possidere incepit,

rit, non secus ac si Titius post Vota pro eorundem
implemēto in dictum Caiū vera traditione domi-
niū irrevocabiliter transtulisset, illiūque dominū
iam acquisitum cōcludit sine mortali peccato &
summa iniuria auferri non posse. Sed formemus
breuiter argumentum ex Aduersarij sententia,

123 *Quotiescumque aliquis facto Testamento, & hanc
instituta existentia, in detentione bonorum testatoru-
muit in Societate post biennium Vota Simplicia sine pro-
testatione reseruandi sibi, inq. cum intentione posituā
transferendi dominium in hāredem, efficit, ut institutus
iure sibi mutet titulum possessionis, & incipiat possidere
titula domini, nec bona iam translata illi auferri possint
sine peccato mortali. Hec omnia contingunt in casu Titij
respectu Caij, ergo dominium, quod erat Titij ante Vota,
translatum est irrevocabiliter in Caium, &c.*

RESPONSO.

Dicam primum aliquid de suppositionibus,
& postea ad argumentum in forma re-
spondebo.

124 Ad primam suppositionem quero ab Ad-
uersario. Vtrum, si Titius fecisset protestationem
de reseruando sibi dominio; impedita fuisset do-
minij translatio in Caium institutum? An vero
non fuisset impedita, & nihilominus dominium
transfuisset? Si respondeat non fuisse impedien-
dam dominij translationem, etiam facta prote-
statione, & dominium fuisse transferendum; im-
pertinens est dicere, Titium hanc protestationē
non fecisse, quia, etiamsi fecisset, ex suppositione
dominium nihilosecūs transfuisset, quod prote-
statio

statio actui & facto contraria nihil valeat. *Gaill.*
1. obs. 73. num. 7. & 2. obs. 101. n. 2. Si respondeat, fa-
 cta protestatione retinendi dominium, fuisse im-
 pediendam eiusdem translationem, primum hæc
 protestatio fuisse contraria facto, id est, actuali
 abdicationi dominij, quæ in sententia Aduersa-
 rij est effectus votorum substantialium religiosor-
 rum ex illorum emissione necessariò consequens:
 & ideo talis protestatio nihil operata fuisse. Sic-
 ut, si quis volens suscipere Subdiaconatum, pro-
 testaretur se non velle obligari voto solemini ca-
 stitatis, nihil efficeret, quoniam ex institutione Ec-
 clesiæ susceptioni illius ordinis, est annexum votū
 solempne castitatis. Et confirmatur, quia protesta-
 tio hominis priuati nō potest auferre ab emissio-
 ne votorum, si illa includunt vel ex Iure positum,
 vel diuino effectum priuationis dominij, ut putat
 Aduersarius, hūc ipsum effectum, quia licet pro-
 testatio admittatur contra præsumptionem Iuris,
 & de Iure; non tamen, quando ex ea fraus legi
 facile fieri potest. *Menoch. 5. Præsump. 29. n. 14.*

Ad secundā suppositionē de intentione abdicā-
 di dominiū. quæro pariter ab Aduersario. virū, si.
 Titius illā non hæbuisse, fuisse nihilominus do-
 miniū transiturū in Caiū, an non? si respondeat, fu-
 isse nihilominus transiturum: impertinens est, illā
 habere, vel non habere. Si respondeat transiturū
 non fuisse; recurrit idem argumentum, quod de
 protestatione. Nam posito quod Titius velite
 mittere vota, quibus ex sententia Aduersarij es-
 annexa necessariò abdicatio dominij; non potest

priuata intentio vouentis impedire effectum necessariò consequentem ex Essentia Votorum. & hoc dictum velim in sententia illorum, qui putari si quis intendat vouere, & interius habeat intentionem non se obligandi, adhuc tamen obligari. ita *Sotus. lib. 7. de Iust. q. 1. a. 2.* ob rationem dictam, quia obligatio oritur ex Voto, sicut effectus necessarius à sua causa. Sed, si sequamur sententiam longè probabiliorem, *Glossæ in cap. literaturam de Vot. & Vot. redempt. Angeli. v. votum 1. q. 7. Sylvest. v. metus q. 8. & v. pactum. n. 4. Nauarri in Man. c. 12. n. 27.* dicentum, Intentionem non se obligandi, esse contra Substantiam Voti, & illud reddere nullum (sicut nulla esset donatio facta cū Intentione non alienandi à se rem donatam) tunc dico, Votum paupertatis emissum à Titio cum intentione nō abdicandi dominium, & non se obligandi ad hanc abdicationem, fore nullum.

Hæc autem absurdæ, quæ sequerentur in sententia Aduersarij ex vi dictarum *Protestationis & Intentionis*; in Scholaribus Societatis emitentibus Vota cum protestatione reseruandi dominij & intentione non se illo abdicandi, non sequentur in nostra. quia illi solùm protestantur, velle reseruare dominium, & idem retinere intendunt donec Superior iniungat, quod est conforme Constitutionibus & naturæ Votorum, quæ ipsi emitunt: nec vlo modo pugnat cum paupertatis religiosæ Essentia.

126 Ad tertiam Suppositionem primùm verissimè dicitur, dominia non nudis pactis, & conuenti-
nibus,

nibus, sed traditione vera vel ficta transferri. Se. l
reliqua, quæ ibidem dicuntur, falsa sunt. nam v-
per fictam traditionem dominium transeat ab v-
no in aliud, qui est in possessione, qui que ea de-
tinet titulo inualido ad transferendum dominium;
opus est, vt superueniat aliud titulus validus
ad dominium transferendum. nam si superue-
niat titulus inualidus ad hunc effectum, dominium
non transfertur. v.g. locauit tibi domum in eam.
titulo locationis non fit tua, licet illam detineas,
si postea illam tibi vendam, fit tua quoad propri-
etatem. quia venditio est titulus validus ad do-
minium transferendum. at si eandem domum ti-
bi concedam in Emphyteusin, non fit tua quoad
proprietatem. quia hic titulus Emphyteusis non
est validus ad proprietatem transferendam. Eue-
rard. in loc. ab Emphyteusi ad censem. n. 2.

Aduersarius supponit, emissionem Votorum
simplicium in Societate esse titulum sufficientem
& validum ad transferendum dominium, quod
est maximè in quæstione, & ego probauit esse fal-
sum: quare manifestissimè petit principium.

Deinde clarè sibi ipsi repugnat, quando dicit,¹²⁷
Titium ex vi Testamenti, quod est reuocabile us-
que ad mortem, non transmisit dominium in
Caium. quia in ipsius sententia per Votorum e-
missionem Titius mortuus est ciuiliter, & con-
firauit testamentum antea conditum: confir-
mato autem testamento per mortem naturalem
aut ciuilem, statim transit dominium hæredita-
tis in hæredem, nec est opus illa aliâ traditione,

P S verâ

verâ vel fictâ. Sed sola aditione, siue acceptatione ipsius hæreditatis acquirit hæres dominium bonorum defuncti ante eorum apprehensionem ac possessionem. *I. cum hæredes f. de acquir. poss. Imo hæres suis sit dominus, antequam hæreditatem adeat, eo quod vna prorsus cum defuncto, persona censeatur.* Quæ propterea dixerim, ut EPOPS intelligat, extra rem tam multa se attulisse de ficta traditione, quasi illa necessaria sit hæredi ad comparandum dominium hæreditatis.

128 Ex his patet responsio ad Maiorem argumenti, initio propositi, neganda enim est absolute, quia, dato etiam & non concessò, quod Scholaris alius quis emitteret Vota sine protestatione reseruandi dominium, & cum positiva intentione illo, se abdicandi: licet alius esset in detentione bonorum ipsius, non posset hic iure mutare sibi titulum, & incipere possidere animo, & nomine domini, quia emissio Votorum simplicium in Societate facta à Scholaribus non est titulus validus, ut dixi, ad dominium transferendum: & Adversarius hæc tenus contrarium non probauit.

129 Ad Minorem respondeo, primò, in casu Titij deesse validitatem tituli ad transferendum dominium, quia emissio Votorum ab ipso facta non est efficacior, quam facta ab alijs Scholaribus.

130 Secundò respondeo quoad protestationem, ut etiam dixi in Consultatione num. 64. & 65. non fuisse eâ opus Titio, cum certi Iuris sit per Vota Scholarium non amitti dominium: & si opus fuisse, Titio non defuisse, quia exprelse vir

uit omnia, intelligendo iuxta Societatis Constitutiones,
quæ Scholaribus concedunt retentionem domi-
nij etiam post Vota.

Tertiò respondeo, quoad intentionem abdi- 131
candi se dominio, primò falsum esse quod illam
Titius habuerit: nec reētē probatur contrarium
ex duobus illis locis Epistolæ, vt ostendi in eadē
Consultatione num. 66. & 69. imò ex eadem Episto-
la clare colligitur, Titium positiuè non habuisse
talem intentionem, scribit enim se toto tempore No-
uiciatus, cum ex rna parte consideraret singularem Cha-
ritatem Superiorum erga se in victu, vestitu, &c. & ex
alterā summam annonæ caritatem ob illorum temporum
difficultates, scribit, inquam, se in perpetuā animi agri-
tudine & molestiā fuisse. & cordis anxietate, &c. vt ipse
loquitur, sapè coram Deo calidas sparsisse lachrymas pro-
pter dispositionem à se factam, quam vellet retractare, &
& rem totam alio modo instituere: & in eadem animi
dispositione fuit etiā statim post Vota, vt ex eadē
epistolâ constat. quis ergò sibi persuadeat illum
in actu emissionis Votorum habuisse intentionē
abdicandi se absolutè dominio bonorum suorum,
illudque in Caium transmittendi?

Adde, quod Titius in ipso primo ingressu in 132
Nouiciatum de more promisit, se post primum an-
num promptè renunciaturum omnibus suis bonis, & ea e-
rogaturum in opera pia & sancta de consensu Superiorū,
& sciebat se teneri ad non danda suā bona con-
sanguineis, nisi de iudicio duorum vel trium virorum
prudentium cum approbatione Superioris electorum.
Quis credat iuuenem probum, & timoratæ con-
scientiæ

Scientiæ sine sui Superioris consensu, omnibus
incōsultis sua bona voluisse dare, & re ipsa dedi-
se Caio suo germano, nisi qui summā cum iniuriā
velit illum præsumere malum & infidelem?

133 Huc accedit, quod, licet Titius in emissione
Votorum habuisset intentionem abdicandi
dominio suarum rerum; *attamen cum ista intentio*
(sunt verba EPOPTÆ num. 62. in fine) *insufficiens*,
& tanquam in mente retenta nihil operetur; nemo se-
cundum eam, & ex illius vi affirmare iure potest,
secutam fuisse dominij abdicationem & illius
transmissionem in Caium.

134 Dicere potest. *Titium detexisse postea per literas i-*
stam suam intentionem, & voluntatem. Sed hoc nihil
est, quia ad hoc, ut intentio & voluntas opere-
tur; opus est, ut sit simul cum signis externis: quæ
ramen fuerūt (si tamen fuerunt) longo tempore
posteriora. Sic accidit in Sacramentis. Si enim in-
tentio baptizandi infantem præcedat aut subse-
quatur lōgo tempore ablutionem, & prolationē
formæ, non fit Sacramentum, quia non coniun-
guntur moraliter intentio interna, & ista signa
externa.

135 Imò, dato etiam pér impossibile, quod Titius,
quando scripsit illam Epistolam, habuisset actua-
lem intentionem abdicandi dominium; ex sen-
tentia Molina & Layman supra relatâ in *argumento*
primo; fuisse nulla talis dispositio, utpote facta
non iuxta Constitutiones sine consensu Superio-
rum, & in Consanguineum non adhibito pru-
dentium iudicio, cum voluntas non solemnis nō
sit

fit voluntas. *Menoch. 1. Præsumpt. q. 80. n. 30.* & paria
sint aliquid non facere, vel non debito modo *l. 1.*
§. penult. ff. querum legat.

Postremò dico. si talis intentio reseruandi sibi ¹³⁶
dominium fuisset necessaria ad non transferen-
dum dominium in hæredem institutum, non de-
fuisse Titio. quia, vt dixi, voulit *omnia intelligendo*
iuxta Constitutiones, quæ excludunt intentionem
abdicandi se per emissionem Votorum statim
dominio, & postulant solùm intentionem abdi-
candi se illo, quando *Superior iniunxerit.*

Quæ verò adduntur de Titij æstimatione pu- ¹³⁷
tantis se perdidisse dominium suorum bonorum,
nec posse vt suu iure ad ea repetenda: & propterea
vti verbis precarijs, vt aliquantò plus haberet pro Collegio
Coloniensi, & se penitere facti. iam exposui hæc o-
mnia in Consultatione. num. 68. & 69. Et dato
& non concesso, ista omnia esse vera, vt dixi eo n.
68. priuatus iste error Titij nihil operaretur, vt
patet: cum in damnis amittendæ rei suæ, Iuris er-
ror non noceat. *l. error. ff. de Iur. & fact. Ignor.* Titius
autem certabat de damno rei suæ amittendæ:
Caius verò de lucrando. Atque hæc sufficient circa
Confutationem huius vltimi argumenti, ex
quibus facilè soluuntur, quæ Aduersarius repli-
cat. num. 64. 65. 66. 67. & 68. partim enim falsa
sunt, partim nullo fundamento nixa, vt constare
poterit cupienti aliquid boni otij perdere
in his nugis.

SECTIO

SECTIO SECUNDA.

Qua omnes Aduersarij Confutationes refelluntur.

Hactenus prospero Marte Hostis aggreditur, quād imbellis fuerit manipulus ille decem Argumentorum, quem EPOPTA contra retentionem dominij post vota Scholarium Societatis emisit in aciem. Videndum nunc est, an pari ille successu sustinuerit impressionem à nobis factam per duplo pauciores rationes (tanquam per generosos & inuictos milites) quas è statutis Societatis, Constitutionibus Apostolicis, Observantia subsecuta, Ratione & Refutatione omnium Obiectionum in campum eduximus.

I. Confutatio Argumenti ducti à Iure Societatis à num. 30. vsque ad 44. reiçitur.

Argumentum, quo ego in Consultatione à num. 10. vsque ad 24. ostendi, post Vota simplicia emitti solita post biennium probationis, ex Constitutionibus retineri dominium particulari actuum bonorum priorum ac paternorum, petebatur ex part. 6. c. 2. §. 11. lit. H. ex 4. part. c. 4. lit. E. ex 3. part. c. 1. §. 7. adiuncta lit. F. ex exam. gener. c. 4. §. 2. & 5. ac denique ex varijs Decretis & Canonicis septem Congregationum generalium ad hanc vsque diem celebratarum. Aduersarius, ut hoc Argumentum confutet, primum stabilire intentit

tendit aliquot Assertiones: deinde ex illis, tanquam fundamentis, euertere conatur omnes meas rationes: Postremò dedit quædam Corollaria. hæc omnia sigillatim ptoponam & refutabo.

Aduersarij Assertiones.

Prima Assertion. *Textus Constitutionum, quibus in Consultatione probatur, retentio dominij post rationem, sunt obscuri & ambigui, teste Madosio de priuile. ad instar. Gloss. 11. §. 24, ergo ex illis male probatur dominij retentio.*

Resp. Antecedens huius Assertionis falsissimi. 140
num est. & quæs iudicet Lector, an huius textus sint
obscuri & ambigui. part. 6. l. c. ita dixerat S. FVN-
DATOR. vt nihil proprium domi teneri; ita nec foris a-
pud alios potest: Ad hæc ergo verba lit. H. subiungit.
intelligendum est hoc absolute de Professis. ceterum in
Scholasticis hoc intelligi debet de rebus ijs, quæ in presen-
tia subsint eorum dispositioni. nihil enim horum habere
debent; nisi conscio & approbante Superiore; neque sermo
est de bonis, quæ forte procul inde illi habent, de domibus
scilicet vel rebus alijs: Sed quod ad hæc attinet, parati etiā
debebunt, vt illis se abdicent, quandocumque Superiori vi-
deretur. & part. 4. hæc consuetudo facit, vt quamvis
paupertatis Votum sit emissum; bona tamen temporalia
haberi possint ad certum usque tempus, quod Superiori
intra probationis spatium videbitur. & 3. part. quam-
quam necesse non sit bonorum suorum tempore probatio-
nis possessione se abdicare, nisi Superior post elapsum pri-
mum annum iuberet. & in examen gener. quod si statim
propter

statim propter aliquas honestas causas bona non relin-
quat: promittat se promptè relictum omnia post vnum
ab ingressu absolutum annum, quandocunque per Supe-
riorem ei fuerit iniunctum in reliquo tempore probatio-
nis, quibus textibus quid potest esse clarius & di-
lucidius?

Mandosij verba hæc sunt. Si presupponamus ipsos
(Scholares) ex priuilegijs Apostolicis in communi habent
bona immobilia & redditus annuos, & in particulari ni-
hil possidere (quod qui eorum Constitutiones & confir-
mationes Apostolicas viderit attentare posset) licet id
mihi tutum non videatur; in his verbis non video,
quomodo Aduersarius agnoscat *Mandosij* sen-
tentiam esse, textus Constitutionum esse obscuros &
ambiguos, loquentes de retentione dominij bon-
orum priorum, quæ Scholares habent in
sæculo; cum *Mandosius* ibi loquatur de bonis Col-
legiorum, & illorum dominio, ut clare ostendi in
Auctario num. 4. & de his bonis asserit, inspectis Cö-
stitutionibus & Confirmationibus Apostolicis, forte dici
posse, dominium non esse penes ipsos Scholares & Colle-
giales: sed penes Prepositum Generalem. quomodo hinc
infertur, textus Constitutionum loquentes de do-
minio bonorum priorum ac paternorum esse
obscuros?

141 II. Assertio est, *Candidatos Societatis ante vel sa-*
tim post emissionem Votorum simplicium, dominium,
quod in sæculo habebant, abjicere, & in alios distributione
vel renuntiatione rerum temporalium transferre, decreto
Constitutionum iuberi. & hac distributione facta inci-
pere deinceps habere dominium illud, quod habent perso-
næ

sona & particulares, quae sunt membra alicuius Religionis,
qua incapax non est honorum in communi.

De obligatione distribuendi & renuntiandi¹⁴²
res temporales, qualis & quanta sit, mox dicam.
Quod verò Aduersarius ait, factâ renuntiacione in-
cipere eos, qui renuntiarunt habere dominium in com-
muni, apertissimè repugnat alijs locis EPOSEOS,
in quibus contendit non retineri dominium in com-
muni ex sententiâ Mandosij, Rodriguez & Hay. ita
num. 17. 38. 45. 75. & rationi, quam isti Authores
afferunt, existimantes, omne ius bonorum Col-
legiorum & Domorum probationis, respectu
quorum est dominium in communi, esse penes Præ-
positum Generalem. Præterea, ut sæpius demō-
straui, falsum est, decreto Constitutionum, iuberis
Scholares statim abijcere dominium rerum tem-
poralium; cum ferè post quadriennium hæc ab-
dicatio illis iniungatur iuxta ordinat. Præpos.
Generalis. Et licet verum sit, eosdem Scholares
factâ suorum bonorum renuntiacione, retinere
solum dominium in communi: tamen priusquam re-
nuntiacionem faciant, præter dominium in commu-
ni respectu bonorum Collegij, cuius membra
sunt, retinent dominium particulare proprietatum
bonorum actuum; & factâ Renunciatione non
retinet dominium passuum ullo modo, cum omnia
sua bona irrecuperabiliter abdicarint.

III. Assertio. Quicunque Societatem ingredi volunt,¹⁴³
antequam sub obedientiâ viuere incipient, debent necef-
sariò statim omnia bona temporalia distribuere & re-
nuntiare, hoc est in continenti, & intra vnum diem post

Q

vota

vota substantialia emissa, antequam ad extraneos diuer-
tantur actus; probat, hoc fieri debere ab omnibus:
quia hoc importat particula Quicunque. Probat,
debere fieri necessariò, per particulam debent, qua
particulæ sunt in textu exam. cap. 4. §. 1. Probat, de-
bere fieri statim, id est in continenti, & intra vnum
diem, ex Ordinatione Præpositi Generalis, in qua
dicitur *Nostros debere expediri à dominio & cogitatione
rerum temporalium Quantocys.* Quæ dictio, inquit,
indicit quid incontinenti fieri, id est, intra vnum diem.

144 Respondeo, hunc textum Examinis non loqui
de hominibus Societatis, qui mox emissi sunt,
vel iam vota emiserunt: sed de illis, qui sunt ad-
missi ad Domum Probationis, antequam viuere
incipiant sub Obedientia Societatis, & ad Socie-
tatem ipsam admittantur tanquam Nouitijs, vi-
pater ex ipso textu.

145 Secundò respondeo, dato, quod agatur etiam
de alijs, tam Nouitijs ante vota, quam de Schola-
ribus post vota; in his verbis non contineri præ-
ceptum, quo omnes teneantur statim se abdicare
dominio bonorum suorum: tum quia, ut dixi in
Auctario num. 22. Verbum debet, non semper im-
portat necessitatem, sed interdum pro subiecta
materia tantum decentiam & honestatem: vide
Rebuff v. oportere 37. ff. de verbor. signific. quin & ipse
Aduersarius hunc §. non necessitatis, sed consilij
esse docet, tum quia *parte 3. c. 1. §. 7.* ubi expresse
sermo est de hac abdicatione, dicitur, *necessæ non
esse probationis tempore* (quæ probatio durat usque
ad emissionem Votorum solemnium vel publi-
corum)

corum) possessione bonorum suorum se abdicare, nisi id Superior post elapsum primum annum iuberet. ergo multò minus statim, in continenti, quantocvus, intra vnum diem.

Tertiò respondeo, falsum esse illam dictiōnē ¹⁴⁶ quantocvus semper significare aliquid fieri in continenti, vel intra vnum diem. tum quia, quando certū tempus non definitur; in potestate Superioris est illud determinare. l. i. §. vlt. ff. de Iur. deliber. vbi DD. notant. tum quia sēpē in Iure, iuxta subiectā materiam, denotat fieri etiam intra decem annos. vt notat Barb. in Apostill. ad Barth. in l. 3. §. Cum igitur ff. de vi & vi arm. in v. contrarium: tum quia in illā ipsa Ordinatione, quæ citatur, per particulam quantocvus intelligitur etiam intra quatuor annos ab ingressu in Societatem, vt rētuli in Auctario num. 24.

Quartò respondeo, verum & germanum ¹⁴⁷ fēsum illius textus Examinis esse proponere Cā-didatis Societatis solum Consilium CHRISTI, quod est, debere eos in Societatem admitti, qui Dei seruicio se omnino mancipare, siue in hac, siue in aliā Religione statuerint: & idē debere vel statim, antequam recipiantur, vel si propter honestas causas statim fieri non expediatur; suo tempore omnia sua bona temporalia dare pauperibus. Sicut ergo admittendi in alias Religiones non tenentur statim sua bona dare pauperibus: imò primis decem mensibus Nouitiatus non possunt; ita non est credendum, SANCTVM FVNDAТОRE M Candidatis Societatis hoc imponere voluisse sub præcepto, in cuius instituto adē substantiale est, vt dominium bonorum

propriorum retineatur ad plures annos, ob mā-
gis diuturnas probationes, quæ sunt in vſu Socie-
tatis & ob maiorem libertatem dimittendi et
iam post vota, cum minore offensione, minimè
idoneos.

148 **IV. Assertio.** In Societate retentio dominij post
vota conceditur iuxta Constitutiones & Confirmations
Apostolicas solū ex dispensatione in voto paupertatis: &
ideo cum dispensandum sit in iure diuino, causa debent esse
iusta, imò iustissima, ut dicitur in Ordinatione citati
Propositi Generalis; imò urgentissima necessitas ex do-
ctrinā Nauarri, & vrgens, grauis, & maxima causa, que
vix potest accidere; ac proinde recentio dominij post vota
non conceditur per Constitutiones omnibus, & quibus-
cunque: sed pro rerum & causarum diuersitate, licet in
Societate fortè ad hanc dispensationem non requirantur
aque vrgentes ac magna cause, ac in alijs religiosis Ord-
nibus.

149 **Hæc Assertio falsissima est, quatenus habet ad**
retinendum dominium in Societate post vota
esse opus dispensatione in voto. quia GREGO-
RIVS XIII. definiuit, Scholares Societatis post vota
simplicia esse verè ac propriè Religiosos, sicut sunt qui-
libet professi; & loquitur GREGORIVS de omni-
bus ita vountibus & retinentibus dominium.
Si autem cum illis dispensaretur in voto pauper-
tatis, (quod ex sententia Aduersarij essentialiter
includit priuationem dominij) isti Scholares nō
tenerentur Voto essentialis Paupertatis. Ergo ij-
dem ex sententia Aduersarij non essent verè ac
propriè religiosi, quæ Propositi definitioni sū-
mi

mi Pontificis directo aduersatur: deinde ex istâ dispensatione, (si illam obtinerent post vota nūcupata) duo absurdâ sequerentur in sententiâ Aduersarij. Primum, quod post Vota emissa ante dispensationem obtentam, essent verè ac propriè religiosi, & votum paupertatis non excluderet dominium, cum tamen ipse hoc ab illo putet essentialiter excludi. Alterum absurdum esset, quod Scholares per eam dispensationem obtentam, post vota de verè ac propriè Religiosis fierent nō Religiosi, utpote qui carerent voto paupertatis, quod est de intrinseca ratione proprij status religiosi: eo modo quo Doctores asserunt, accidere, quando P A P A dispensat cum Professis in voto solemnni Paupertatis, qui dicunt tunc dispensatum de Monacho fieri non Monachum.

Secundò respondeo, ad retinendum dominiū: post vota in Societate, non esse opus dispensatione in voto; quia hoc votum emittritur à vidente iuxta Constitutiones, quæ omnibus concedunt retentionem dominij, abdicandi, quan- docunque Superior iusserit, quod suprà docui- mus, posse stare cum essentia voti substantialis voti Paupertatis religiosæ. Ex quibus infertur, frustrâ requiri ab Aduersario illas causas graues, maximas, & urgentissimas, & iustissimas, ex Ordina- tione Præpositi Generalis, quam idem corrum- pit. In ea enim non habetur vocabulum iustissi- mas, sed iustas. Ratio illationis est, quia non di- spensatur in voto, nec in lute diuino, de quo Ja- quuntur Authores ab Aduersario citati.

Q 3

Tertid

151 Tertiò respondeo, vt retineatur dominium post vota, non dispensari in Constitutionibus Societatis, nec, si dispensaretur, deesse in ullo casu iustas causas: & si sine iustis causis dispensaretur, non proprieà dispensatio foret nulla. quæ omnia probavi in auctario num. 22.

152 Ex quibus omnibus colligitur, ruinosum prorsus esse fundamentum Aduersarij: & retentionem dominij in Societate post vota concedi omnibus, & quibuscumque & propter causas, quæ nunquam desum. Nam aperte Constitutionibus emittentes vota, solùm obligantur ad abdicationem domini, quando Superior iniunxit: Superior autem debet prudenter iudicare, quando expedit, attentâ ætate videntis, legibus patriæ, constantiâ in vocatione, & alijs circumstantijs, quarum omnium consideratio relinquitur arbitrio prudenti Superiorum: & iuxta Ordinationem Præpositi Generalis approbatam à totâ Societate & in praxin deductam; non solet iniungi hæc abdicatio nisi post quatuor annos ab ingressu, & consequenter post duos ab emissione votorum.

RESPONSIONES ADVERSARII
Ad Textus Constitutionum Societatis, examinantur.

153 **E**X Fundamento posito, quod solùm illi Scholares post vota retinent dominium, qui habuerunt iustas causas, ob quas cum illis dispensaretur; putat se Aduersarius uno spiritu diffusæ omnes rationes, quas ego duxi ex citatis textibus

Con-

Constitutionum. ait enim, *illos esse veros in ipsis tantum, in quibus predictae urgentes causae ad dispensandum concurrunt, ut inde etiam inferat, eiusmodi causas non habuisse Titium: & consequenter non retinere dominium particulare bonorum suorum.*

Verum enim vero, cum iam demonstrauerim, hoc fundamentum Aduersarij ruinosum esse; quis non videt, quicquid eidem superexstructum est, non posse consistere & esse in precipiti per l. 1. ff. de except. rei iudicat. & ibi Dd c. cum Paulus 1. q. 1. Vieamus tamen quid dicat ad singulos textus.

Ad primum ex part. 6. respondet Aduersarius, 154 ex prænotatis, esse intelligendum non absolute, sed in altero casu, quo iustissimæ causæ intercedunt dilationis in abdicando dominio, quæ debuisset fieri statim, ut in Examinedictum est. Sed hæc responsio nihil habet peculiare, quod confutatione egeat. nec est verum, illas particulæ desumptas ex Declaratione lit. H. esse relatiuas ad locum Examinis, nisi in hoc sensu, quod scilicet Scholares debeat esse parati, ut suis bonis se abdicent quandocunque Superiori videretur.

Ad secundum textum part. 3. respondet Ad 155 uersarius noster eodem modo; hoc est, Scholares retinere dominium supletiuè, scilicet intercedentibus iustissimis causis; alioquin, inquit, non euadimus contradictionem aliorum textuum, quibus iubentur homines Societatis statim quantocuyus ante ingressum, omnia, quæ habent, dispensare.

Verum ex dictis iam ipse met intelligere potest, quid sit statim, quantocuyus &c. cum excurrere pos-

sit dilatio abdicationis dominij, regulariter lo-
quendo, usque ad quadriennium.

Et quia ego ponderando illum textum, quæsi-
ui ab Aduersario, quodnam dominium abdica-
turi essent Scholares, quando Superior abdica-
tionem illis iniungeret post emissionem Voto-
rum? & dixeram, in Sententiâ Aduersarij non
posse esse dominium particulare actuum: cum illud
putet amitti per vota, neque dominium particulare
passuum; quia hoc etiam in sententia eiusdem, re-
tinetur semper usque dum emituntur vota so-
lemnia, vel publica, neque dominium in communi
bonorum Collegij; nam solum priuantur
Scholares per vota solemnia, si fiant professi; vel
per publica, si fiant Coadiutores formati; quia, in-
quam; ista quæsiui; ad meam questionem nihil re-
spondet. solum dicit Scholares non habere dominium
& possessionem in communi ex sententiâ Rodriguez &
Haij & Hieronymi Gabrielyj, qui existimant, dominium
in communi amitti ante professionem, aut vota publica.

In qua response non video quid ad rem sit.
Nam si in sententiâ Aduersarij Scholares post
vota non habent dominium particulare actuum, nec
dominium in communi: & particulare passuum non a-
mittunt, nisi per professionem aut vota publica,
vrgo. quando Scholares iubentur à Superiori
post vota multis annis ante professionem & vota
publica, abdicare se dominio; quo dominio se
abdicant? non particulari actuo, nec dominio in
communi. quia, ut ipse sentit, ista per emissionem
votorum post Nouitiatum amittuntur: non do-
minio

minio particulari paſſuо, quia istud semper retinent. ergò aliquā quarta specie dominij. quæ qualis futura sit; diuinare non ausim.

Ad tertium textum ex part. 3. respondet eodē¹⁵⁶ modo, promptus iurare esse intelligendum, si iustissimæ dispensationis cause adsint; additque se nequicquam morari prolixissima mea verba, quibus illum textum pōdero: quasi putem casum Titij in illo contineri.

Desino hīc vrgere Aduersarium, quia cum promptus sit iurare; si vel tantillum adigeretur; peierareret; et si mea verba prolixissima sunt; ostendat, si potest, quid ex illis demi possit. Profectò si vacaret; non esset difficile breuissimis eius clausulis in medium adductis obijcere illud:

Sed tu dysticha longa facis

Porrò casus Titij ex eodem textu bellissimè decidi potest.

Ad quartum textum ex exam. ait, illo, suam sententiam confirmari, & meam damnari. quia ibi dicitur,¹⁵⁷ esse abdicāda bona temporalia statim, nisi iusta dilationis cause intercedant arbitrio Superioris: & miratur, me non fecisse mentionem honestarum causarum, de quibus in illo textu.

Sed quid erat opus meminisse istarum causarum? præsertim disputanti de casu Titij, qui in ingressu Societatis nec per ætatem, nec per patrias leges poterat se abdicare dominio rerum suarum: cum esset Minorenns. Textus autem expressè pro me est. Nam in eo §. 2. habetur promissio, quam Candidatus facit, se relicturum omnia post unum annum ab ingressu, quandocunque per Super-

Q. 5. riorem

riorem iniunctum ei fuerit in reliquo tempore probatio-
ni, quod excurrit usque ad professionem & vota
publica.

Etenim ex hoc infero: si Superior non iniun-
gat, nisi post vota, (ut ferè non iniungit) ergò post
Vota dominium retinetur.

258 Ad quintum textum *exam.* §. 5. respondet hū
illud solemne, *retentionem dominij secularium & spi-
ritualium honorum cum dispensatione ob iustissimas cak-
sas concedi.*

Et ego meum solemne respondeo, fundamen-
tum hoc de dispensatione & iustissimis causis es-
se ruinosum. ut verò intelligat, quām hospes sit in
Instituto Societatis; sciat abdicationem aliquo-
rum honorum spiritualium, ut ipse loquitur, hoc
est, Ecclesiasticorum, non solum non præcipi in
Societate, sed prohiberi. ita Congregatio Gene-
ralis septima *Can. 17* §. 4. *Pensionibus tamen, inquit,
Ecclesiasticis abdicare se in solidum nostros non expe-
dit.*

259 In Consultatione num. 23. attuleram ex singu-
lis Congregationibus generalibus varia Decree-
ta, in quibus expressè supponitur retentio domi-
nij particularis post vota; & statuuntur multa
circa priorum honorum distributionem. Ad
hoc Argumentum EPOPTA ne verbo quidem
respondere dignatus est. An quia Codicem non
habuit ad manus? An quia nihil in mentem incidebat,
ut eius utar verbis, quod suo scopo deseruiret? An quia
putat, totam Societatem errare in hac re, ut si-
gnificat in Confutatione Argumenti ex Observantie
subse-

subsecutus ipse viderit, hoc mihi constat, ne si quidē
Nestoris annos viuat; quicquam excogitaturū es-
se, quo Soli meridiano tenebras possit offunderē.

Corollaria quædam Aduersarij improbantur.

Primum est, posse unumquemque ante ingressum in 160
Nouitiatum Societatis, res temporales in alios eroga-
re, & per viam testamenti, & dispensatione alia quauis
inter viuos part. 3. c. 1. lit. G. vtroque tamen modo irrecu-
perabiliter. Exam. c. 4. §. 1. & 2. supra Arg. 1.

Quoad dispositiones inter viuos, non repu-
gno; quoad testamentum, nego: & patet ex re-
sponsione ad primum Aduersarij Argumentum.
falsum enim est, testamentum factum ante in-
gressum esse irreuocabile.

Secundum est, posse Nouitium intra biennium pro- 161
bationis, eodem modo res suas dimittere. arg. const. part. 3.
cap. 1. lit. T. & parte 5. c. 4. §. vlt. iunct. c. 4. §. 1. exam.

Si intelligat, Nouitium posse intra biennium
probationis testari irreuocabiliter, falsum est;
quia nullum testamentum est sua naturâ irreu-
cabile: nec Aduersarius hactenus probauit, testa-
menta Nouitiorum Iure Societatis irreuocabilia
esse. quod vero pertinet ad alias dispositiones in-
ter viuos; verum est, posse fieri à Nouitiis: sed cū
duabus limitationibus.

Prima est, si Superior consenserit; secunda si fiat in
pauperes, & in Consanguineos in casu, quo iudicio
duorum, vel trium electorum arbitrio Superior iudice-
tur esse maioris perfectionis, & Deo gratius, vt supra
declaratum est.

Textus

Textus autem illi citati ex 2. & 5. part. solùm decernunt, ne durante biennio probationis; cuiquā precipiatur, aut ullus cōpellatur, vota emittere, sed solūm permittatur, si pro suā deuotione velit. & declaratur ijsdem locis, ea vota non esse, (qualia sunt vota, quæ emituntur post biennium) religiosa licet emittenda sint iuxta eandem formulam. Si ergò Aduersarius existimat, vi horum votorum amitti dominium, vel confirmari testamentum antea factum, sicut putat fieri per vota emissa post biennium; vehementer errat. non solūmenim sunt vota simplicia, sed neque habent vim efficiendi rōuentem Religiosum. quia à Societate & ab Ecclesia non acceptantur ad illos effectus, ad quos acceptantur vota post biennium.

162 Tertium est, debere dimiti dominium ante, vel statim quantocvus in continenti post Votorum simplicium substantialium emissionem absoluto Nouitiatu biennio ex exam. c. 4. §. 1. & 2. & Ord. Præposit. Gener. distribuendo bona in pauperes. nam non est necessitatis, sed consilij clausula illa, de distribuendo in pauperes.

Locus ille examinis non loquitur de Renuntiaturis suis bonis ante; vel statim immediate post vota; sed de Candidatis antequām recipiātur in Societatem, vt patet ex textu. quomodo vero intelligenda sit particula quantocvus in Ordinatione Præpositi Generalis; iam diximus, eam seruari, si dominium abdicetur etiam post quadriennium, & distributionem in pauperes esse præceptam in Constitutionibus, satis supra pluribus locis probatum est.

Quæ,

Quartum est. Posse Scholares ad tempus, etiam post ¹⁶³ emissa vota, retinere dominium bonorum temporalium non omnes & singulos, nec semper, sed aliquos, & tunc demum si honesta, ut vult Exam. c. 4. §. 2. vel iusta ut vult, utrag³ Constitutio GREGORII XIII. vel iustissimæ, ut habetur in Ordin. Præpos. Gener. dilationis & retentionis causa intercesserint: & cum hac limitatione, nisi ante ingressum aut vi voti tanquam causa, vel tituli, possidente alio ex titulo inualido dominium abdicassent. quam limitationem, fortè putat habere locum in Titio.

Falsitas totius huius Corollati patet ex paulo ante dictis; solum hinc addo, causas honestas, de quibus loquitur Examen, non requiri, ut dominium retineri possit post vota, sed post ingressum in Societatem: iusta verò causa, quarum est mentio in Constitutionibus GREGORII XIII. non postulantur tanquam Conditiones ad retinendum dominium, ita ut sensus GREGORII sit, Scholares post vota retinent dominium, si ad sint iusta causa. GREGORIVS enim enuntiatiuè afferit, Scholares Societatis post vota retinere dominium bonorum suorum, tum alias iustas ob causas, tum ut Societas maiorem habeat libertatem dimittendi ineptos cum minore offensione. In Ordinatione autem Præpositi Generalis ut supra monui, non habetur vox iustissimæ. sed iusta: & licet haberetur, nihil inde probari posset. quia Generalis concedit omnibus dilationem abdicationis, & retentionem dominij usque ad quadriennium. Porro illa limitatio non est ad rem nostram, quia Titius per testamentum factum ante ingressum non abdicauit à se

vlo

ullo modo sua bona; & emissio votorum simplicium, ut supra ostendi n. 125. & seqq. non est titulus sufficiens, ut Caius existens in possessione ex alio titulo inualido, possit sibi mutare titulum, & incipere possedere animo & nomine domini.

164 Quintum est. dimisso post vota dominio actiuo in particulari, retinere Scholares dominium in communi, & passuum in particulari. illud in communi, donec ad vota Coadiutorum vel Professorum admittantur, hoc passuum donec è Societate dimittantur.

Non possum mirari satis, quod dicat, Scholares post vota retinere dominium in communi, & hoc ex dictis haberi. cum tum alibi sàpè in EPOPSI, tum, ut supra notaui, argumento quinto principali, ex professo probet ex Mandisio, Rodriguez & Haio & Gabrielio, Scholares non retinere dominium in communi.

Miror etiam, quod dicit de dominio passiuo in particulari. quia nihil frequentius habetur tota EPOPSI, quam Titium transmisisse dominium honorum suorum in Caium irrecuperabiliter. & si respondeat, hoc intelligi esse verum, dum manet in Societate: quæro ab illo, quomodo probet, Scholares Societatis post vota substantialia Religionis retinere dominium passiuum? cum in ipsis sententiâ per vota moriantur ciuiliter & confirmant testamentum, & sint, uno verbo, tanquam Professi aliorum Ordinum? dicet fortasse, hoc esse peculiare in Societate, ut Scholares post vota retineant hoc dominium passiuum suorum honorum, sed contra primò, quia in Aduersarij op̄i.

opinione de essentia voti paupertatis religiosæ, est reddere incapacem perpetuò omnis dominij, sicut reddit votum solemne. Deinde interrogó, ex quibus textibus Constitutionum Societatis aut ROMANORVM PONTIFICVM probet, Scholares post vota retinere dominium passiuum bōporum suorum? Respondebit, ex illis ipsis textibus, quibus ego probō retinere dominium actiuum. Sed primū iam ostendi, in Consultatione à num. 10. usque ad 27. illos textus nullo modo posse explicari de dominio passiuo.

Deinde per Aduersarium, Statuta Societatis & Constitutiones Pontificiæ, vbiunque loquuntur de retentione dominij, requirunt ad illud retinendum causas honestas, iustas, iustissimas, maximas, imò & urgenter necessitatem, ac proinde non quibuscunque & semper: sed paucissimis, & raro dominij retentionem concedunt post vota: quomodo ergo probauit, has causas intercessisse in casu Titij, si saltem vult illum retinere dominium passiuum? Dicet forfasse, ad huius dominij retentionem vel non requiri villas causas, vel non adeò graues. Sed cum hæc responsio sit penitus imaginaria; refutatione non indiget.

II. *Confutatio Argumenti ex Iure Pontificio à nunis.* }
44. usque ad 51. refellitur.

Expliçauit hactenus EPOPTA Constitutiones Societatis, ni fallor, non parū infeliciter: & quod ego in genere de quibuscunque Scholaribus probauit,

ut, eos semper habere iustas causas retinendi dominium post vota, temere, textu & ratione destitutus frustra natus est ostendere, id intelligendum esse solum de nonnullis, ex causis iustissimis, quales requiruntur ad dispensandum in obligatione Voti, quae est de Iure diuino. Felicius fortasse confutabit Argumentum meum secundum petitum ex Iure Pontificio, hoc est, ex Confirmatione Constitutionum tot PONTIFICVM ROMANORVM, & ex declaratione ita perspicuâ GREGORII XIII. Sic ergo confutationem aggreditur.

165 Confirmationis ea est natura, ut confirmato tantum robur addat, & firmitatem, non verò extendat ad non expressa in confirmato. Bald. in l. aduersus. n. 3. Cod. si aduers. rem iudic. Alex. Cons. 122. n. 21. vol. 6. neque enim in causato plus esse debet, quam in ipsâ causâ c. cum dilecta. de confirm. vtil. vel inutil. Sed ubi causa non est efficax, neque causatum efficax erit. Bart. in l. cum quis. decedens. ff. de legat. 3. Atqui Constitutiones non concedunt dominium particulare actuum, nisi ex iustissimis causis, paucis & raro; ergo Confirmationes Pontificiae solum illas confirmant in eodem sensu.

166 Respondeo: & accipio quod assumitur ab Aduersario in Maiore & datur in Conclusione: sed nego minore. ut enim demonstratum est, Constitutiones loquuntur uniuersaliter & de quibuscumque Scholaribus, & propter iustas causas generales, & maxime propter maiorem libertatem dimittendi inceptos cum minori offensione, concedunt omnibus & semper dominij particularis actui post vota retencionem; ergo in eodem sensu ab APOSTOLICA SED

SEDE Confirmatæ sunt. Atque hæc est prima ve-
litatio Aduersarij in hac secunda suâ Confuta-
tione. Examinemus iam, quæm solidè refellat Ar-
gumenta mea ex Bullis Gregorianis petita.

Primò sic argumentabat: GREGORIUS dicit,¹⁶⁷
retineri dominium illorum bonorum, quæ Scho-
lates debent pauperibus erogare iuxta pro-
missionem factam initio Tyrocinij: promissio
autem illa est de erogandis bonis proprijs reli-
ctis in sæculo: ergò agit de dominio actiuo particula-
ri per l. in re mandata C. Mandati. Ergò non de do-
minio in communi. per. d.l. in re mandata.

Refellit hoc Argumentum hac instantiâ. Reli-
giosi dominio particulari priuati sæpenumero erogant bo-
na in pios usus. ergò falsa est assumptio. Deinde addit,
Scholares exi dominio in communi, quod habent ante-
quam siant Professi per Vota solemnia, vel Coadiutores
per vota publica ex Rodriquez, Haio & Gabrielio. er-
gò consequentiam non infert.

Pudet me ad talia argumenta respondere. aio,¹⁶⁸
Scholares retinere dominium illorum bonorū,
ad quæ distribuenda in pauperes, se obligauerūt
per promissionem factam initio Nouitiatus: non
se obligarunt, nec poterant obligare ad distri-
buenda bona Collegiorum, quorum respectu est
dominium in communi, nec ad alia bona, nullo mo-
do sua: quid ergò mihi obijcis Religiosos domi-
nio particulari priuatos sæpè erogare bona in
pios usus? deinde dato & non concessso, Scholares
dominio in communi exi ante vota solemnia vel
publica (licet hoc tu negaueris paulò ante) quid

R.

hinc

hinc infers per illud ergo esto sint priuati dominio in communi bonorum Collegiorum, adhuc tenentur ex suâ promissione distribuere in pios usus bona relictâ in sâculo. ergo illorum respectu retinent dominium particulare actuum.

169 Secundum meum argumentum erat. quia **GREGORIVS** agit de illo dominio, quod retinetur ad tempus Generalis arbitrio describendum, & abdicari solet ferè post quatuor annos ab ingressu; non abdicatur autem dominium in communi nec particulare passuum. ergo est dominium particulare actuum.

170 Respondet ex præallegatis Authoribus, hanc esse falsissimam confirmationem & falsissimam suppositionem. hoc est, non abdicari dominium in communi post vota quando Superior dominij abdicationem iniungit. At qui verissima. quia Scholares statim post vota simplicia, ut volunt citati Doctores ab Aduersario, licet siant membra Collegij, nullum habent ius & dominium in communi: vel, iuxta veritatem, semper illud habent, usque dum siant Professi vel Coadiutores formati. ergo quando Generalis iussu se abdicant dominio, in sententia illorum Doctorum non se abdicant dominio in communi: quia illud nunquam habuerunt: neque eodem se abdicant in sententiâ verâ, quia illud retinent usque ad professionem vel vota publica: & abdicatione fit multis annis ante hæc: ergo se abdicant dominio actuo particulare.

171 Tertiuni meum Argumentum erat, in Bullâ Gregorianis esse sermonem de dominio bonorū, quæ

quæ Scholares in casu dimissionis recuperant. Vnde inferebam, non posse esse dominium particulare passionis. quia Aduersarius putat, in illis bonis esse iam ius acquisitum tertio.

Ad Argumentum nihil responderet; sed solùm quærerit, quid si aliquis dimitteretur à Societate, postquam sua bona renunciauit in pauperes et recuperabitne illa: an non dimittetur cum magnâ offensione? Si dominium actuum particulare bonorum retinendum est à Scholaribus, ut Societas habeat maiorem libertatem illos dimittendi cum minori offensione; sequitur ut hoc dominium nunquam sit abiciendum ante professionem vel vota publica: quod & naturæ votorum, & Constitutionibus Societatis oppidò aduersatur.

Respondeo falsò inferri, dominium illud nunquam esse abiciendum. & rationem reddidi in Auctario num. 30. quia ad iniungendam dominij abdicationem, Societati sufficit moralis certitudo de constantiâ suorum in Vocatione, & quod aliquando contingat, quempiam dimitti post renuntiationem omnium suorum bonorum; hoc non attendi ad ea enim, quæ frequenter accidunt, iura se adaptant, & non ad ea quæ raro. *l. nam ad ea. ff. de legibus.* Pet se autem Societas spectauit hunc finem in retentione Dominij, ut suos probare posset non uno vel altero anno, sed pluribus arbitrio Generalis, qui non faceret contra Constitutiones, etiamsi in aliquo casu non iniungeret abdicationem dominij alicui usque ad professionem. Quod vero Aduersarius ait, Dominium aduersari naturæ votorum; de solemnibus est verum,

R. 2

quæ

quatenus sunt solemnia; de simplicibus Scholariis, quæ sunt essentialiter vota religiosa, esterzoneum & contrarium definitioni GREGORII XIII.

173 Quartò vrgebam Aduersarium afferentem, Scholares retinere dominium paſſuum. quia contra eiusdem aliam Assertionem, vota religiosa non forent æqualia in omnibus Religionibus, & posset vnum esse laxius alio.

Respondet, ex parte vountis, ex cuius intentione estimari debent vota esse æqualia. quia nec Scholares Societatis, quantum est ex se, nec alijs Religiosi possunt recuperare bona relicta in ſeculo. eſſent ergo ſolū in æqualia attentā Superioris facultate, quia in Societate Generali poteſt Scholares dimittere liberè & reponere in ſtatu, in quo iterum ſint capaces dominij: quod in alijs Religiosis non poteſt fieri.

174 Sed vnde ille probat, hanc æqualitatem votorum esse ſpectandam ſolū ex parte & intentione vountis? ego contendo, ſpectandam eſſe abſolute & ex naturā ipsius. Voti paupertatis admissi ab Ecclesiā cum retentione capacitatis dominij, cum qua non admittit vota aliorum Religiosorum.

175 Postremò argumentabar ponderando illa verba Constitutionis Gregorianæ, quibus loquendo de emittentibus vota Simplicia post biennium, dicit dominium valeant retinere; retinere enim eſt tenere id quod habebatur §. retinenda Inst. de interdict. ſicut etiam ponderabam alia verba. bonorum ſuorum.

Respon-

Respondet, frigido colore me vti, perpendendo hac verba, quia frequentissimum est Legumlatoribus, verbis abui: & dominium etiam in communi recte dicitur dominium honorum suorum.

Non nego, Legumlatores aliquando abutiocabulis, qui tamen non est abusus attentâ subiectâ materiâ, ex cuius natura facile intelligi potest, in quo sensu illud vocabulum accipiendum sit: quod declaro duobus exemplis ab Aduersario adductis. quando enim dicitur contractus ipso iure nullus rescindi. ex eo quod contractus ipso iure est nullus; necessariò sequitur non annullari, & rescindi à Iudice: sed declarari esse nullum. Item quando CHRISTVS alloquens DEI PARAM vocat illam mulierem, ex necessitate intellegimus non esse corruptam, sed Virginem; atqui in nostro casu, quæ necessitas cogit dicere GREGORIVM abusum fuisse vocabulo *retinendi*? nisi obstinatio Aduersarij, qui non potest dediscere haustum semel errorem, post vota biennij non retineri bona propria & paterna & maximè cum GREGORIVS in illa ipsa Constitutione sub gravissimis pœnis prohibuerit, ne quis ibi definita, audeat. nisi quantum verba ipsa sonant, interpretari. nam quod addit de dominio etiam in communi recte dici dominium honorum suorum; sapit ipsius ingenium desultorium, quo modò ait, modò negat, Scholares retinere dominium in communi. vide quæ dixi in Consultatione num. 26.

III. *Confutatio Argumenti ex Obseruantia subsecutâ*
num. 51. usque ad 56. *multiplicis erroris*
arguitur.

Argumentum validissimum, quod ego in Consultatione num. 27. adduxi ab Obseruantia subsecutâ, ferè centenaria, & praxi receptâ in tota Societate vbiique terrarum dispersa, vt Scholares post vota retineant dominium particulare actuum; Aduersarius profitetur, se enodaturum unâ responsione breuiter. Audiamus quid præstitus sit tanto hic Promissor hiatu.

177 Primò distinguit de Consuetudine. Si dicta, inquit, *Consuetudo, & obseruantia, est*, vt iusti solum de causis dominium particulare retineatur; est secundum *Constitutiones*, nec rectè dicitur earum Interpres, qua hac in parte clara & perspicua sunt: si vero est *Obseruantia*, vt reseruetur dominium particulare, & ad testamenteritatem expeditum indistinctè, hoc est, quibusunque & semper; est contra dictas *Constitutiones*: id est, contra *Essentialia & Substantialia vota Religionis*: ideoq; dubia, & fortè non sine anima periculo, reportè quæ laxat vota Deo facta, & reddit inutiles & frustratorios plurimos *Constitutionum textus*, qui requirunt iustas causas; quare praxis huiusmodi non est per Superiorem toleranda: & addit, esse abusum fortè tantum excusandum ex eo capite, quia introductus sit ob errorem, & ideo esse cassandum & nihil faciendum.

Deinde vehementer miratur, quod cum ego in meâ Consultatione num. 29. testatus sim moris esse hodierni,

ut post tres, vel quatuor annos dominium abdicetur; ipse
hanc abdicationem distulerim usque ad sextum, & rursus
obemissas solemnitates ratificauerim, post alios annos
quinque: & obiter monet, in Exam. c. 4. §. 2. statui, ut
huiusmodi abdicatio ultra anni spatium non proroge-
tur.

Quod Aduersarius hoc loco usurpans quoddam¹⁷⁸
testimonium Iacobi Kelleri in Cœua turturis. c. 41.
ait, quod penè scatet verbis, tot habere Argumenta contra
praxin & Observantiam retinendi dominium in Socie-
tate, hoc ego multo verius dicam de his Assertio-
nibus EPOPTÆ paucis mutatis. Pluribus scatent er-
roribus, quam verbis. una excepta sententiâ, qua di-
cit Consuetudinem retinendi dominium particulare esse
secundam Constitutiones. quanquam ego erravi. Nā
hoc ille affirmat solum sub conditione, si iustis de
causis dominium retineatur. imò non ego erravi, sed
ille qui asserit, esse secundum Constitutiones retinere
dominium si adsint iusta cause; quasi vero non sem-
per adsint. nam verum est absolute retineri do-
minium & quidem iustis de causis, ut affirmat GREG-
ORIVS in suis Constitutionibus; quæ causæ nū-
quam desunt. Cum, ut dixi, sint vniuersales, & in
hoc sensu verissimum est, Constitutiones esse cla-
ras & perspicuas; sed numeremus paucis errores
indignos venia.

Primus est, dum dicit, si reserueretur dominium in.¹⁷⁹
distinctè, id est semper & quibuscumque aut expeditum ad
testamenti factionem, esse contra Constitutiones. at nos
demonstrauimus esse Constitutionibus confor-
me.

R. 4

Secund

180 Secundus est. dum ait dominij retentionem esse contra essentialia & substantialia vota Religionis. At hic error expressè damnatus est à GREGORIO XIII. in suis Bullis.

181 Tertius error est. Quod putet, iustis de causis retinendi posse dominium post vota: & nihilominus in ipsius sententiā dominium est contra Essentiam & Substantiam voti Paupertatis.

182 Quartus errore est. Quod censeat, Scholares retinere dominium bonorum ex dispensatione in voto Paupertatis. quod primum est falsissimum, quia hoc votum in Societate ex intentione Vouentium, & Ecclesiarum, non excludit dominium; Deinde repugnat opinioni ipsius Aduersarij, qui non negat, Scholares retinentes dominium, esse veros Religiosos, quod implicat, si Essentia paupertatis Religiosarum excludit dominium; & omnia tria vota requiruntur ad substantiam status Religiosi.

183 Quintus error est. quod affirmet, si Scholares non abdicent quamprimum & in continentia dominium, vel sine iustis causis retineant; inutiles esse & frustratorios plurimos Constitutionum textus. hoc patet ex supra dictis esse falsissimum.

184 Sextus error est. quod Scholares reuinentes dominium, si cum illis non sit dispensatum ex causis iustis, peccent mortaliter. Nam falsum est, illos egere dispensatione: & licet egerent dispensatione; non esset dispensandum in Iure diuino, sed ad summum in Constitutionibus, (licet hoc sit falsum) quæ non obligant ad peccatum.

185 Septimus error est. quod putet, si non statim se abdicent

abdicent dominio, non impleri vota quantocvus, & Deo minus dari, quam debetur. Nam vota Scholarum, ut supra probatum est, non obligant illos ad abdicandum dominium statim, sed quando Superior iubeat.

Octauus error est. dum affirmat praxin & obser-¹⁸⁶ uantiam in vniuersâ Societate receptam, non esse tolerandam, & esse abusum.

Nam licet esset contra Constitutiones, quod est falsum, iam post integrum sæculum esset consuetudo legitimè præscripta. c. cum dilectus 8. de consuet. & ibi DD.

Nonus error est, dum ad confirmandam sen-¹⁸⁷ tentiam suam de retentione dominij concedenda solum raro & nonnullis, & de abusu, & damnabili nec toleranda consuetudine contrariâ, adducit verba Kelleri loc. cit. quæ hic describam: ut illis ipsis tam multiplex error EPOPTÆ coarguatur. Societas, inquit Kellerus, viget & floret, statq; in primâ regulâ fundatoris IGNATII: nihil de pristino rigore leniuit, nihil nouæ laxitatis admisit, Constitutionesq; accuratè seruantur; omnes in usu sunt; contra nullam impunè delinquitur, Paupertas etiam redditæ est astrictior. Si EPOPTA tam multis nominibus, & de me, & de Societate vniuersa non esset ita meritus male, cogerer illi diligentissimè gratias agere pro hoc tam luculento Kelleri testimonio, quo omnis abusus in materia pauperratis abesse à Societate comprobatur.

Decimus, qui sequitur error scorsim enumera-¹⁸⁸ randus est; quia sanè decumanus est, & singulari cum animositate (ne quid grauius dicam) con-

R. S. iunctus.

iunctus. Homo priuatus, rerum nostrarum notitia leuissimè aspersus, obseruantiam vniuersæ Societatis, integrō sæculo vbiique terrarum receptā, praxin à septem Generalibus Congregationibus approbatam, quam sex Præpositi Generales, omnes Superiores, omnes Theologi totius Ordinis, denique vniuersa hæc Religio (in qua tot viri sunt literis præstantes, prudentia singulari & moribus laudabiles, imò nonnulli aris & publico cultu ab APOSTOLICA SEDE donati) confirmavit. & SACRA ROMANA ROTA toto orbe venerabilis, vocavit *inconcussum* usum Societatis, de cuius viribus dubitari non posse, & quæ non solum non repugnet Constitutionibus Apostolicis: verum etiam illis maximè conformis. quin & Iuridica ALMÆ VNI-VERSITATIS INGOLSTADIENSIS FACULTAS, suo in Responso tanquam quoidianam & notissimam est contestata, audet dicere, esse nihil faciendam, cassandam, non tolerandam, & (ne omnino immittis videatur) solum excusandam ob errorem, & si Deo placet, ob ignorantiam Iuris Societatis, & Constitutionum Apostolicarum: quibus magnus ipse Papianus nuper de cœlo delapsus, sua EPOPS admirabili nouam attulit lucem, quam vniuersa Societas si non venerabunda, admirabunda faltem, suspicere, eiusque beneficio tam inueteratū errorem, & abusum agnoscere, & agnatum corrige-
re debeat, & sæculo iam fere à sui fundatione ver-
tente, incipiat inducere in mores, vt omnes No-
uitijante, vel post vota, absoluto tyrocinio, sta-
tim, quantocvus, in continentii, intra vnum diem, ante quā
ad ex-

ad externos diuertantur actus, omnia bona sua distri-
buant in pauperes: vel, si ipsis placeat, donent cō-
sanguineis (quando in eius erroneā sententiā, hæc
erogatio in pios v̄sus, non est necessitatis sed consilij) nec
patiatur, quemquam post vota retinere dominiū;
nisi fortè in aliquo casu raro, cum nonnullis, ob causas
honestas, iustas, iustissim̄as, graues, magnas, maximas, vr-
gentes, necessarias, quæ vix possunt accidere, contra lus
diuinū dispensetur, per potestatem, quæ nō deest
Societati, vt retinere possint suorum bonorū do-
minium actiūm particulare. Mirum sit; si Aduersa-
rius sibi non persuaserit, fore, vt Societas vniuer-
sa in primo Conuentu generali sit Deo gratias
actura, quod meus EPOPTA ipsam tam turpi er-
rore liberauerit, de quæ tam intolerando abusu ad-
monuerit: ac fortè tam insigni Benefactori egre-
gium aliquod monumentum, grati animi ergo,
decretura: tum verò abolitura, vel saltē interpretatura ad EPOPTÆ mentem omnes Constitutionum textus, & Decreta hactenus facta de bonorum priorum retentione: & porrò seue-
rissimè iussura, vt in posterum, non aliter obser-
uentur, quām quo modo EPOPTA diuinitus ob-
latā sibi luce illustratus, pro sua charitate & zelo
erga Societatem, præscripsit.

Quod autem admirabatur, me contra morem¹⁸⁹
hodiernum distulisse abdicationem bonorum
ultra quadriennium; postulat, vt reddam illi
mei facti rationem. quid si non placeat? quid si
nolim? quo iure hoc à me postulat? &, si tamen
velim respondere, dicam me nondum eo tempo-

re

re annum vigesimum explesse: dicam, id non permisisse patrias leges; dicam habuisse me illas *iustas* & *iustissimas causas*, ob quas debuerit mecum dispensari. &c. si vrgeat, quæ fuerint; comminiscar non vnas, sed volo illi sincerè aperire id, quod res est. Mea abdicatio non fuit facta heri vel nudius tertius: sed ante annos vnum supra quadraginta: quo tempore Ordinatio Præpositi Generalis de non differendâ abdicatione ultra quadriennium, in mores Societatis nondum erat inducta. Pauci enim primis temporibus abdicabant se suis bonis, ante tempora proxima emissioni vororum solemnium vel publicorum. ut, vel hinc intelligat Aduersarius, primorum illorum temporum superiores Societatis, quorum plerique *SANCTO FUNDATORI* conuixerant, eiusque sensa probè norant, non existimasse, renunciationes honorū esse faciendas ante vel post vota *statim, quantocumque, in continenti, ut EPOPTA contendit.*

190 Quod denique obiter monebat, *in Exam. c. 4. §. 2. statui*, ut dominij abdicatio ultra anni spatium non prorogetur; inter alios errores numerari debet. nam promissio, de quâ ibi est mentio, hoc est, de abdicando dominio, non fit de abdicando illo intra primum annum: imò intra primum annum non obligat: sed de abdicando post vnum ab ingressu annum, non statim ut malè Aduersarius interpretatur, sed quandocunque per superiorem iniunctum fuerit in reliquo tempore probationis, quo completo (inquit textus) ante professionem profesi & ante tria vota publica Coadiutores re ipsa relinquere ac pauperibus

ribus dispensare debent. hic ergo, id est, incertum illud tempus, quo Superior iusserit, est terminus, ultra quem abdicatio domini prorogari non potest: & non, ut EOPTA somniat, ultimus dies anni ab ingressu in Nouitiatum.

IV. Confutatio Argumenti ex Iure Communi num. 56.

vsque ad 61. & à num. 69 vsque ad 77.
improbatur.

Argumentum, quod ego in Consultatione¹⁹¹ dico ex Ratione petitum, ille dicit ex Iure communi. perinde est. hoc ergo argumentum, antequam confutare aggrediatur, dupliciter me carpit.

Primum est. quod remotissima sint ab hac nostra disceptatione: quæ ego non semel in Consultatione inculcaui: posse Ecclesiam & summum Pontificem ex potestate sibi à Christo collatâ admittere vota simplicia Paupertatis, Castitatis & Obedientia, tanquam vota substantialia Religionis cum retentione dominij actiū particularis. & addit, sibi de potestate summi Pontificis disputare mentem non esse: neque hoc pati religionem. Itaque videtur hoc Pontificiæ Authoritati non denegare.

Secundum, quod nimis confidenter dixerim, esse probatum, testamentum in seculo factum à Titio confirmatum non fuisse, nec dominium in Caium transmissum, & subdit, haec tenus nullam rationem huius rei, nisi forte à Dominio, sed insufficienter petitum à se in totâ meâ Consultatione inuentam esse.

Aia-

192 Ain verò esse remotissima à nostra disceptatione, quæ afferuntur de potestate Ecclesie & SVMMI PONTIFICIS? Ego sic argumentabar: SVMMVS PONTIFEX potest admittere vota simplicia, tanquam vota substantialia Religionis, ita ut votum Paupertatis non excludat ad tempus dominium rerum temporalium; atqui hoc fecit summus Pontifex GREGORIUS XIII. in votis, quæ emittuntur in Societate post biennū probationis. ergo in Societate post vota simplicia retineri potest dominium ad tempus: & consequenter votum paupertatis Scholarium non confirmat testamentum antea factum; nec est titulus validus ad transmittendum doninium. hæc Conclusio, in quâ, etiam per Te, consistit status nostræ Controversiæ, deducitur immediate ex illis duabus præmissis. Quo modo ergo audes affirmare, quæ afferuntur de potestate SVMMI PONTIFICIS esse remotissima à disceptatione nostra?

Quod ad secundum pertinet, magnopere vereor, ut serio affimes, te in mea Consultatione nullam inuenisse rationem, quâ probetur, Titium per vota non confirmasse Testamentum, nec transmisso dominium in Caium. nam mihi videor aliquot adduxisse: ipseque non patum laborasti (sed frustra,) in illis soluendis. Non hoc, inquis, dico. Inueni aliquam rationem, sed insufficienter petitam à dominio. Adeone tibi videtur insufficiens ratio à Dominio petita? si enim ostendi ex Iure Societatis, ex Pontificijs Constitutionibus, ex Observantia subsecuta, ex Ratione, & Refutatione

tatione omnium tuorum Argumentorum, Scholares post vota retinere dominium, & omne ius suorum bonorum actuum, & particulare; quæ fronde, nisi forte, quam perflicuisti, pronuncias, esse insufficientem hanc rationem à dominij recentione petitam, ut proberetur, Titium non confirmasse testamentum, nec transmisso dominium in Caium? si concedis, à me probatum fuisse, Titium post vota retinere dominium; quomodo affirmare audes insufficienter probatum esse, Titium non confirmasse testamentum, nec bonorum suorum dominiū in Caium transmisso num existimās Titium retinere dominium, etiam post confirmationem testamenti, & postquam illud in Caium transstulit? Tu videlicet collimasti: & sufficienter probas contrarium, qui totus es in eo, ut probes. Titium non posse testari, & non posse reuocare testamentum factum in saeculo, quæ, ut iam discere potuisti, licet à me concederentur; tamen inde non sequeretur, eum amississe dominium, aut in quemquam illud transmisso, ut supra toties probatum est.

Hæc præfatus Aduersarius aggreditur, meas 193 argumentationes, quibus probare satago de essentiâ & substantiâ voti non esse priuare illico vountem in dominio bonorum temporalium, quæ habebat. Prima erat huiusmodi. votum est quædam lex priuata, quam vouens sibi ipse indicat. at qui nemo potest ita legem sibi indicere, quin eam reuocare possit ex l. si quis ff de legat. 3. ergo nemo potest sua priuata voluntate per votum à se auferre capacitatē iuris & dominij.

Secun-

194 Secunda argumentatio erat. status Religionis perfectus, à Christo institutus, & qui semper perseverauit in Ecclesia, non excludit capacitatem dominij, vt patet in antiquis Religiosis, qui dominium aliquarum rerum retinebant, condebat testamenta, in quorum testamentorum favorem etiam leges Imperiales l. generali C. de SS. Eccles. & l. si quis Presbyter. C. de Ep. & Cler. aliqua statuerunt, ergo possunt esse verè & propriè Religiosi, retinentes capacitatem dominij.

195 Tertia ratio erat. quia nō est coæuum voto paupertatis Religiosæ, vt auferat capacitatē dominij: tum quia, vt dictū est, antiqui Religiosi illa nō cauerunt: tū quia potest esse aliqua Religio cū solis votis simplicibus, ac proinde carētibus illa solēnitate, & esse ētu inducendi incapacitatē dominij.

196 Quarta ratio erat. quia, vt votum Paupertatis faciat vouentem dominij incapacem, non habet, nisi ex Institutione Ecclesiæ à tempore GREGORII MAGNI, qui in cap. quia ingredientibus. approbavit. Authen. Iustiniani. Ingressi. C. de Sacros. Eccles. Ergo, sicut Ecclesia potuit voto Paupertatis adiungere hanc vim efficiendi vouentes incapaces dominij; ita potuit non adiungere: & de facto nō adiunxit votis simplicibus Scholarum in Societate. Aduersarius num. 57. 58. conatur respondere ad primam ex his rationem: ad reliquas tres non responderet ex professo sed num. 69. & seqq. & num. 74. proponit duo Principia, siue duas Assertiones. ex quibus, nisi fallor, opinatur, illa argumenta refelli. Examinabimus prius Confutationem meæ.

pri-

primæ Rationis, postea illius Assertiones, vt appareat, num ex illis confutentur reliqua tria argumenta, & in fine expendemus alia quædā ipsius argumenta hinc inde sparsa.

De Confutatione prima Rationis.

Negat illud assumptum, quo dicebam, ne-197 minem posse ita sibi legem indicere, quin eam reuocare possit. primò quia *contradictus in conuentione legem* habent. Ergò si mea assumptio est vera; sequitur *impunè contemni*, & non obseruari posse.

Secundò. Sequeretur arctiori nexu constringere migrationem comparatam hominibus, quam Deo per voluntatem. quoniam obligatio comparata hominibus non auffertur, nisi parte consentiente per me autem vouens potest reuocare hanc legem, quam sibi indixit pro sua voluntate. nō, &c.

Tertiò dato etiam, quod vouens possit voluntatem, per quam voto Paupertatis se obligauit, reuocare, hoc est verum solum in casu, quo alius non sit in detentione & possessione rerum temporalium vouentis per ipsum votum abdicatarum, sed earundem possessio sit apud vouentem; at si earum rerum possessio sit apud alium, vt re ipsa est in casu Titij apud Caium; illud est falsum. Ut planè intelligatur, quam vim habeat mea ratio de capacitate & incapacitate dominij, & quod robur sit in Confutatione Aduersarij.

Primò notandum est, tria requiri, vt aliquis 198 per actum suum acquirat rei alicuius temporalis

S. domi-

dominium. Primum est, *capacitas remota*: quæ in hoc consistit, ut quis sit creatura rationalis, & habeat expeditum usum rationis, neculla lege positiva redditus sit inhabilis ad dominium acquirendum; Alterum est, ut velit dominium acquirere, parum enim prodebet, ut quis posset, si non vellet. & hæc potest appellari *potentia seu capacitas proxima*. Tertium est, ut quis per aliquem actum voluntarium re ipsa dominium comparet, v.g. acceptando donationem, emendo aliquam mercem, & similes contractus celebrando. vid. *Menoch. i. Præsumpt. q. 80. n. 11. & 4. Præsumpt. 19 3. n. 1.*

Ad amittendum autem dominium alicuius rei per propriam voluntatem, requiruntur etiam tria. Primum est, ut quis possit dominium amittere, ad quod pariter requiruntur ut habeat usum rationis, & nulla lege positiva redditus inhabilis ad alienandum. Secundò requiritur, ut velit alienare. Tertiò, ut re ipsa alienet. per l. *alienationis 28. & ibi Rebuff. ff. de verb signif.*

199 Secundò notandum est, incapacitatem ad retinendum vel acquirendum dominium esse duplē: *Vnam remo: am, & aliam proximam.* Remotam nemo potest contrahere sua propria voluntate: sed vel prouenit à natura, vel à lege positiva, v.g. stultus & rationis expers à natura habet, ut non possit per actum suum acquirere dominium. & solemniter professus habet à lege, ut non possit illud retinere neque acquirere. *incapacitas verò proxima* tam retinendi, quam acquirēdi dominium, pendet à propria voluntate. Etenim dum

dum aliquis manet in tali dispositione voluntatis, ut velit omnino abdicare se dominio rerum suarum, vel non velit amplius illas retinere; habet proximam incapacitatem ad illas retinendas, & nil aliud deest ad hoc, ut re ipsa illas non retineat, quam actus aliquis sufficiens ad illatum dominium abdicandum, qualis esset v.g. donatio, vel cuiam actus volendi illas habere pro derelictis. Similiter incapacitas proxima ad rei alicuius dominium acquirendum eo ipso intelligitur, dum quis manet in actuali dispositione voluntatis non volendi quicquam acquirere.

Ex dictis infertur, non posse esse materiam voti ²⁰⁰ capacitatem vel incapacitatem remotam retinendi & acquirendi dominium. quia, ut dixi, haec pendet vel à natura & lege positiva. potentia autem & *capacitas proxima*, sicut & *incapacitas acquirendi* & *retinendi dominium*, potest esse materia voti. quia, ut dictum est, haec consistit in libero actu nostræ voluntatis: & ideo votum Paupertatis potest obligare vouentem ad non volendum retinere, nec acquirere dominium: &, si vouens absolutè hoc intendit; peccat contra votum, volendo retinere, vel acquirere: & consequenter etiam retinendo & acquirendo; non tamen propterea absolutè factus est incapax ad retinendum vel acquirendum, quia non habet incapacitatem remotam, quæ proueniat à natura vel lege: sed solum habet incapacitatem proximam, quæ consistit in ipsius volentis actu libero non volendi retinere, vel acquirere dominium: qui actus, dum

S 2

pe tse

perseuerat, reddit vuentem non remotè, sed scilicet proximè incapacem. quocirca si mutet voluntatem, & velit retinere vel acquirere dominium; iam erit absolutè capax, vel non incapax retinendi & acquirendi.

201 Tertio notandum est, votum paupertatis, quod emittitur in Societate post biennium probationis, ex intentione vuentium & Religionis acceptantis, non habere pro materiâ actum non volendi retinere dominium rerum suatum absolutè: sed cum hoc addito, non volendi retinere & de facto relinquere, quandocumque *Superior iussit*: sicut nec est materia huius voti actus non volendi acquirere dominium absolutè, sed cum addito, id est, *sine consensu Superiorum*. ex quibus fit, Scholares Societatis post vota, si Superior non iubeat abdicare dominium, non peccare, volendo illud retinere, & retinendo. Atque ex his omnibus facilè est respondere ad argumenta contraria.

202 Ad primum enim, dico, non esse partem rationem voti & contractus humani. quia ad contractum humanum concurrit utriusque contrahentis voluntas. *I. Labeo. 19. ff. de verb. sig. obligatio auctem consurgens ex voluntate duorum non potest auferri per voluntatem unius tantum, in ordine ad id, ad quod se obligauit per l. nihil tam naturale est. 35. ff. de Reg. Iur.* Huc accedit, quod contractus, & conuentiones humanæ mutuæ habent robur & firmitatem à lege naturali vel positiva, quibusstantibus, etiam si quis volit, non potest contemnere

nere & non obseruare contractum, & conuen-
tionem initam per l. nemo potest. 75. ff. de Reg. Iur. At
in voto, quo quis se obligat ad actum non vo-
lendi retinere dominium vel acquirere, non con-
currat vlla lex naturalis vel positiva, quæ faciat
vouentem incapacem ad volendum retinere &
acquirere dominium: & Ius naturale de obser-
uando voto, solùm facit, vt quis volendo retinere
acquirere dominium peccet: & idcirco, sicut
vouens vouendo indixit sibi illam legem, vt non
vellet retinere vel acquirere dominium; ita liberè
potest retractare & velle retinere aut acquirere,
& sic habere capacitatem proximam sive non incapa-
citatem ad retinendum vel acquirendum, quod es-
sat antecedens mei argumenti.

Dicet. Ergo Scholaris Societatis saltem pecca-
bit contra votum, volendo dominium honorum
suum retinere.

Respondeo. Negando assumptum. quia, vt
modò dixi, votum Scholaris non est absolute de
non retinendo & non volendo retinere, sed quâ-
do Superior iusserit abdicari. Peccaret, si velleret
retinere etiâ postquam Superior abdicari iussisset.

Ad secundum negatur sequela. hoc est, minus²⁰³
fortiter obligaturum votum, per quod Deo ac-
quiritur obligatio, quâ humanas cōventiones, per
quas acquiritur homini. nā in ordine ad peccatum
fortius obligat votum, quâm conuentio vlla hu-
mana, sed, quod pertinet ad nullitatem actus, vo-
tum ex natura suâ, licet frangatur, non irritat a-
ctum contrarium, vt patet in contrahente matri-

monium, post votum simplex Castitatis, & in ac-
cipiente aliquid tempore post votum simplex
Paupertatis. At in multis conuentionibus huma-
nis, si vna pars tantum tentet contrà facere; nihil
efficit. v. g. qui donauit sua, non potest retrocede-
re. & ratio diuersitatis est, quia si altera pars non
consentiat; lex naturalis & positiva s̄e p̄issimè ir-
ritat actus contrarios. Si autem per votum ali-
quid promittatur Deo, spectatā solā naturā voti,
nulla lex est, quæ annullet contrarium actum.

304 Ad tertium p̄aret ex alibi dictis. Vide num.
123. & seqq. quia in casu Titij licet Caius esset in
detentione aut̄ possessione rerum ipsius Titij vo-
uentis; tamen votum Titij, vt ostendi, non est ti-
pulus habilis ad transferendum dominium, ita
ut Caius patuerit mutato titulo, incipere possidere nomine
& animo domini.

Ex his postremò infertur, rectè fuisse à me di-
ctum; vuentem & se obligantem ad volendum
retinere vel acquirere dominium mutata volun-
tate, posse recuperare illam capacitatem, quam
per votum abstulerat. quia hæc est capacitas proxi-
ma, de qua loquor, non remota. & ideo sicut reue-
ra per votum fuit amissa; ita mutata voluntate
propriè dicitur recuperari.

De Principijs seu Assertionibus Aduersarij, quas ponit ad
refellenda alia tria mea argumenta.

305 **P**rima Assertio habetur num. 69. Est autem, in-
quit, hac de re nostra hac sententia: per prestationem
votis

Votorum substantialium statim vouentem in potestatem Ecclesiae una cum proprietate & dominio rerum temporalium perpetuo transire sine ullâ hoc specialiter sancienti Ecclesiae constitutione, ex naturâ quasi & votorum qualitate. habemus huius sententie Assertorem Bartol. in Authent. ingressi. n. 2. C. de S.S. Eccles.

Secunda Assertio est num. 74. est ergo, inquit, ea 205 nostra sententia. non iure Ecclesiastico priuari dominio religiosum: non etiam priuari demum per emissionem votorum: nec, nisi inepte, votorum solemnitate: Sed priuari iure Ciuii canonizato in cap quia ingredientibus.

Examinemus tantis per hæc Aduersarij principia, ut videamus, num illi deseruant ad soluendas meas rationes.

Primò. Noto utrobique dici ab Aduersario 207 suam esse sententiam. Itaque si ostendero, hæc principia inter se pugnare; non poterit negare, se in hac re pugnantia lentire.

Secundò. Quæro ab illo. quid sibi velit cum 208 dicit. num. 69. vouentem transire statim in potestatem Abbatis ex naturâ quasi & votorum qualitatibus cur apponitur illud. Quasi? an ut significet, istum transi- tum non esse de essentia votorum, sed quasi essen- tia? An ut significet, non esse essentiam, sed solùm proprietatem quarto modo votorum, quæ con-ueniat omni. soli, & semper si hoc vult; perinde est in nostro proposito, ac si esset de essentia. An, ut indicet, esse solùm qualitatem accidentalem votorum, & aliquid extrinsecum superadditum, quod possit adesse, & abesse absque corruptione votorum substantialium Religiosorum? si hoc

S 4

vult;

vult ; non dissentio. Ego quoque idem assero. Sed tunc illi difficile erit explicare, quid sit istud extrinsecè superadditum, per quod vota religiosa faciant transire vouentem in potestatem Abbatis cum ammissione omnis dominij , nisi forte dicat esse Constitutionem humanam , ut videtur velle, ab Ecclesia canonizatam. quod si fateatur ; non facile respondebit ad mea argumenta.

209 Tertiò interrogo, quo modo non pugnant inter se hæc duo? per præstationem votorum statim vounens transit in potestatem Ecclesia cum proprietate & dominio. & , vounens non priuatur dominio per emissionem votorum. An forte sunt quid diuersum votorum præstatio & emissio? Item illa: vounens transit in potestatem Ecclesia cum proprietate & dominio ex natura votorum sine ullâ hoc specialiter sanciente Ecclesia Constitutione. & , vounens priuatur dominio, Iure Ciuii canonizato in cap quia ingredientibus. Qui textus Auctoritatem habet à S. GREGORIO MAGNO, & consequenter ex Constitutione Ecclesiæ.

210 Quarò scire aueo, An putet, Imperatores & Laicas potestates potuisse legem condere habentem vim obligandi religiosos, & efficiendi illos incapaces dominij sine Auctoritate Ecclesiæ? si affirmerit, tuto cœlo errat. si neget: qua ratione asserit, vouentem transire in potestatem Ecclesia cum proprietate & dominio ex Iure Ciuii canonizato in cap. quia Ingredientibus quod est eiusdem Ecclesiæ? si enim hanc canonizationem auferas; nullam vim ad hoc habebit ex Imperialis.

211 Quintò, Cupio mihi explicari; cur non nisi iuscepte dicatur

dicatur num. 74. *religiosos priuari dominio, votorum solemnitate?* Evidem nullum hactenus Doctorem inueni præter te, qui non dicat, *Religiosos priuari dominio, per vota solemnia. certè, si votum solemnne hanc vim habet, non habet quâ votum, sed quâ solemnne est, ergo forma vel ratio formalis, per quam hanc vim habet, est solemnitas.*

Sextò. In supradictis Assertionibus Aduersarij²¹² habeo alias difficultates. Prima est. quâ fieri possit, *ut vota transeat in potestatem Ecclesie cum proprietate & dominio per prestationem votorum substantialium, ex naturâ ipsorum votorum, cum antiqui Religiosi essent substantialiter Religiosi: & tamē retinerent dominium?* & in Societate ex definitione Sedis Apostolicæ aliqua vota religiosa substantialia non habeant vim priuandi dominio? ad hoc argumentum erat respondendum: & non vagandum per auia & deuia. Secunda difficultas est, *Quâ fieri possit, ut sine sanciente Ecclesie Constitutione habeant vim vota priuandi dominio:* cum communis Doctorum sententia sit, hanc vim priuandi habere solùm vota solemnia? Et solemnitas hæc sit ex solâ Ecclesie Constitutione inuenta, ut fusè probauit in II. Parte? Tertia difficultas est, quomodo *non priuetur dominio Religiosus iure Ecclesiastico:* cum omnes Doctores dicant, priuari ex vi textus in cap. quia ingredientibus. quod est Ius Canonicum & Ecclesiasticum? Sed hæc satis sint de duabus hisce Assertionibus, & Principijs Aduersarij, ex quibus apparet, non posse solui tria illa mea argumenta posita num. 193. 194. 195. quoniā

S § reue-

revera essentia status Religiosi à CHRISTO instituti non includit dominij incapacitatē: neque hæc est coæua Religiosæ Paupertati: sed habetur solum ex Ecclesiæ Constitutione. Persequamur reliqua, quæ subnectit. & videamus, utrum expisci possimus aliquid quod eruditorum gustui, ac palato sapiat.

Expenduntur quadam Aduersarij. Argumenta & Responsiones à num. 69. usque ad 77.

214 Primò num. 69. ex doctrinâ Bartoli afferit, per ingressum in Monasterium, sine nouâ apprehensione Monasterium omnium bonorum possessionem & dominium acquirere.

Respondeo hoc esse verum per ingressum cum effectu, hoc est, per emissionem professionis & votorum solemnium. verba. n. cum effectu sunt accipienda. l. si per alium §. docere. ff. ne quis eum quin Ius vocat. est, vi exim. l. i. §. hac verba ff. ne vis fiat. &c. Scholares Societatis non emittunt professionem, sed vota simplicia.

215 Secundò, multis Doctorum testimoniis relatis probat, ingressos monasteria, capite minui, & mori ciuiliter.

Respondeo hæc esse vera de ingressis cum effectu, & professis solemniter, & stando in Iure communi. quo in hac parte Societas respectu Scholarium non regitur.

216 Tertiò. impugnat meam sententiam, ubi dico, Ecclesiam adiunxisse votō illam vim priuandi omni

omni Iure & dominio. quia Baldus. Rimini. Iun. Me-
noc. & D. Mart. doceant ingredientes Monasteria priuari
dominio per primum ingressum. non tantum per eum,
qui fit per Professionem. Respondeo, hanc do-
ctrinam non admitti à multis alijs, præsertim
post Concil. Trid. Sess. 25. de Regul. c. 16. & licet hoc
esset verum; primus Ingressus non posset habere
illam vim, nisi ab Ecclesiæ Auctoritate.

Ad confirmationem, qua dicit, hanc ipsam sen-
tentiam Baldi &c. necessario amplecti debere illos, qui au-
gumentant. Si Pater Filio sub cōditione si sine liberis decesser-
it, fratrem substituerit, institutus vero post ingressum in
Monasterium intra annum probationis adhuc Nouitius
decesserit. bona acquiri monasterio excluso substituto. Vel
venientibus ab intestato. Respondeo, hanc doctrinā
de exclusione substituti, &c. in isto casu non ad-
mitti communiter à Doctoribus. Vide Sanchez in
Decal. lib. 7. c. 3. num. 92. Vbi pluribus etiam docet,
dominium rerum Nouitij non transire in Mona-
sterium ullo modo, nec irreuocabiliter, nec reuo-
cabiliter, nisi cum certis limitationibus, quæ in
casu nostro non militant.

Quartò. Ad impugnationem cuiusdam mei²¹⁷
argumenti desumpti ex voto Castitatis, cum quo
stat Ius in corpus coniugis post consummatum
Matrimonium, Aduersarius dicit esse ineptam obie-
ctionem. Sed cur quæso inepta dicitur? contendebā,
non esse de essentia Religiosæ Paupertatis aufer-
re Ius & dominium radicale respectu bonorum
temporalium: sed solum usum. demonstravi hoc
à pari in religiosa Castitate, quæ stat cum Iure in
corpus

corpus coniugis, quam paritatem approbat *Emilia Rodriguez, Vasquez, Suarez, Sanchez*, alijque plures. quid solidi opponi potest? Respondet, non esse mirum, quod ius in corpus coniugis maneat cum voto castitatis, quia matrimonium consummatum est indissoluble. Sed hoc est nugari: si ellenitia religiosae Castitatis non excludit ius in corpus coniugis, cur votum Paupertatis excludit ius & dominium bonorum.

218 Quinto, num. 75. infert. quantum ad priuationem dominij attinet, frustra me distinguere inter vota solenia & simplicia substantialia Religionis, propriè dicta, frustra etiam me sepiissime monere, Religiosos primorum saeculorum fuisse verè & propriè Religiosos, & nihilominus capaces dominij: & falsò præterea à me asseri, vota Scholarium se habere instar merè simplicium. quoniam in Consultatione num. 57. habere effectum votorum solemnium dixi. Sed sanè hæc omnia sua sponte cadunt, ut patet ex dictis. Quod dicit num. 57. me concessisse, vota simplicia habere effectum votorum solemnium; respectu abdicationis dominij; falsò dicit. quia illud affirmo non de votis simplicibus Scholarium, sed Coadiutorum formatorum.

219 Sexto num. 75. extremo ait, me petere principium, quando assero, Scholares per vota non priuari dominio: & reddo rationem: quia hunc effectum priuandi dominio habent vota solùm ex constituzione Ecclesiæ, cui non placuit eandem vim annectere votis Scholasticorum. Pro me cupio responderi à Dialecticis, qui probè norunt, tunc esse petitionem principij, quando redditur pro

E. B.

Ratione id, quod dicitur in Conclusione. Conclusio mea est: *Scholastici Societatis per votorum emissionem non priuantur dominio.* Peterem opinor principium, si responderem. *Non priuantur dominio,* quia per votorum emissionem non priuantur dominio. Sed cum respondeam, *Non priuantur dominio,* quia vota non habent hanc vim ex naturâ suâ: sed solum ex Constitutione Ecclesiæ; cui non placuit hanc vim annexere votum *Scholasticorum;* ecquis alius dicere queat, me petere principium, nisi tu, cuius Epopsi s non solum est acephala, sed etiam apus?

Postremò obijcit, *votum simplex Castitatis Scholasticorum inualidare contractum matrimonij, & habere vim voti solemnis.* ergo etiam votum Paupertatis reddit *Scholasticum incapacem dominij.* Et quia ego respondi, afferendo disparitatem ex eo, quod Ecclesia non adiunxit illi voto simplici Paupertatis istam vim priuandi dominio (quæ certè est vnica ratio & à priori in hac materia.) Rursus dicit, me petere principium. Itaque non est opus aliâ solutione, quam allatâ de petitione principij. Et licet mihi per EPOPTAM illam hîc non repetere, ut faltem hæc confutatio, quæ ex EPOPTÆ sententiâ tam crebro petit principium, tandem aliquando inueniat etiam finem.

F. CON

V. Confutationem Argumenti ex Refutatione omnium
Obiectionum nullam esse demonstratur.

221 **Q**uintum argumentum, quo in Consultatione ostendebam, Titium per vota simplicia non confirmasse testamentum factum ante ingressum, nec suorum bonorum dominium transmisso in Caium, ducebatur ex Refutatione omnium Obiectionum, quæ allatae fuerant in illo Scripto, quod reiiciebam. Cum autem per occasionem respondendi ad Argumenta Aduersarij in EPOPSI repetita & ad Confutationes Rationum mearum, ostenderim, quæm inanes fuerint Aduersarij conatus in meis refellendis; in præsentia non est mihi consilium eadem repetere: hoc tantum ago, ut demonstrem, multa esse à me adducta argumenta in Consultatione, ad quæ Author EOPSEOS ne verbo quidem respondere voluit. ex quo non vana coniectura est, minimè potuisse. Illa igitur h̄ic enumerabo sub hoc titulo *Quinta Confutationis*. qui titulus propterea rectius dicendus fuerat, *Quinta Non Confutatio*. Sed quādo rem tenemus; de titulo solliciti ne simus.

222 Primo. Ostendi, textus varios Confutationum Societatis & duarum Bullarum GREGORII XIII. de retentione dominij post vota nullo modo explicari posse de *dominio in communi*. Aduersarius tantum abest, ut hoc argumentum refellat; ut potius accuratissimè in EPOPSI principali suo argumento quinto ex sententia *Mandosij, Eman. Rodri*.

Rodriguez & Romani Haſſ contendat, Scholares non
retinere dominium in communi, sed omne Ius bonorum
Collegiorum Societatis esse penes Præpositum
Generalem.

Secundò. Eosdem textus probavi, non posse²²³
intelligi de dominio particulari paſſuio. Aduersarius
omnes meas rationes dissimulat.

Tertiò. Dixi, acceptionem illam vocis dominij,²²⁴
ut significet capacitatem & potentiam paſſuam ad
recipienda bona relictā in sæculo, esse omnino
nouam, & omnibus Doctoribus incognitam, qui
nomine dominij semper intellexerunt ius & facul-
tatem adiutam disponendi de re aliqua per l. in rem
actio. ff. de rei vindic. l. si quis vi. §. differentia vbi. Bart. &
DD. ff. de acquir. poss. ff. Ille pro suâ potestate, existi-
mauit fortasse, sibilicere abuti vocabulis, mea-
que obiectioni silentio satisfecit.

Quartò: Adduxi compluta Decreta septem²²⁵
Congregationum generalium, in quibus grauissi-
mi Patres à totâ Societate electi, supposuerunt,
post vota simplicia retineri dominium aetiuum
particulare. Hoc ille argumentum tacitus omni-
nò præteriit, ratus ni fallor abundè se respondisse,
quod alicubi dixerit, in Societate esse abusum
intolerandum retentionem dominij indistinctè omnibus
concessam.

Quintò. Respondi, omnes Doctores, quos ci-²²⁶
tat, affirmantes, per ingressum Religionis, per vo-
ta substantialia, mori ciuiliter, transire vouentem
cum proprietate & dominio in potestatem Ec-
clesiæ, confirmari testamenta, bona hæreditaria
trans-

transmitti in hæredes &c. esse intelligendos de ingressu Religionis cum effectu, id est per professionem, & de Votis solemnibus, & stando in Iure communi; Scholares autem nondum esse ingressos cum effectu: corundem vota esse simplicia: eos denique non regulari, hac in re, Iure communi: sed statutis peculiaribus ab APOSTOLICA SEDE approbatis & declaratis, etiam cum derogatione Iuris communis. Ille ad hæc omnia obfirmatetur.

227 Sextò Docui, Monachos primorum sæculorū fuisse verè ac propriè Religiosos: & tamen non caruisse dominio actiō particulari illiusq; capaces fuisse, sicut & testandi, & vt hæredes instituerentur: ac proinde statum Religiosum à CHRISTO institutum non includere essentialiter incapacitatem dominij. Ille hæc omnia soluisse se putat dicendo, *frustra hoc à me moueri.*

228 Septimò. Adduxi verba Cōcilij Lugdunensis primi celebrati anno 570. quibus decernuntur aliqua in favorem vltimarum voluntatum Religiosorum: sicut etiam duos textus Legum Imperialium in eandem sententiam. Ille Concilij Lugdunensis neminīt quidem: Leges autem Imperiales ut supra diximus, in longè alienum à meā mente sensum detorquet.

229 Octauò. Probani, hanc solemnitatem, & effectum, vel potius vim, voti Paupertatis religiosæ, vt inducat incapacitatem dominij, esse ex sola Ecclesiæ constitutione inuentam: & consequenter posse Ecclesiam hanc vim alicui voto Paupertatis

tatis non adiunxisse. Ille positis duobus illis admirabilibus principijs seu Assertionibus supra explicatis, meam hanc rationem pedibus trahit.

Non. Docui ex sententia *Caietani* 2.2.q.38. art. 230
i. posse Ecclesiam admittere statum aliquem mā-
cipantem hominem ad diuinum cultum & reli-
giosa opera cum voto simplici: ut si Ecclesia insti-
tueret, quod in sacro Ordine & Religionē aliquā
simplex votum fieret, & hoc ipsum conseruaui
authoritate *SIXTI QUINTI*, qui declarauit sub-
stantiam Religionis regulariter consistere in vo-
tis solemnibus. At posse summum Pontificem a-
liter statuere. Ille, ac si hæc testimonia sumpta es-
sent de triuio, ne verbo quidem dignatur.

Decim. Respondi, falsum esse, statum Religio 231
sum consistere in identitate & inuariabili substaniā
votorum solemnium, nec ullum esse posse Religiosum, qui
per vota non destituatur dominio & illius capacitate. &
probaui. quia *PIVS QUINTVS* in quadam sua
Constitutione declarauit Societatem, etiam quo
ad Scholasticos, esse Religionem mendicantem:
& *GREGORIVS XIII.* definiuit posse stare cum
substantiali voto Paupertatis, rerum dominium.
Ille solita dissimulatione, & taciturnitate hæc o-
mnia soluit.

Vndecim. Docui pariter, priuationem v̄sus 232
bonorum propriorum cum radicali dominio
corundem, non inferre statum diuitiarum directe
contrarium Paupertati, si talis priuatio v̄sus sit
perpetua, & maxime, si illo v̄su priuati, teneantur
se exuere etiam dominio, omni momento ad nu-

T
iūm

tum Superioris, quales sunt omnes Scholares Societatis: & non illi, qui existunt sub curâ Tutori & ratio erat, quia diuitiae non tam expertenda sunt propter dominium, quam propter usum. Ille hanc distinctionem & rationem penitus dissimulat.

233 Duodecimò. Ostendi, nullarum virium esse argumentum, quo asserebat Aduersarius, non opponere paupertati Religiosa usum bonorum temporalium, sed dominium. ideoq; licet Scholares careant usu, non possedit pauperes, quia recipiunt dominium. Reror quebam eum argumentum & dicebam, posse vitium proprietatis in Religioso stare cum carentia dominij. Vnde inferebam, doniinj carentiam vel positionem non facere ad vitium proprietatis. Ille de hoc argumento nimis subtili non laborauit.

234 Decimotertiò. Dixeram, non licere argumentari à voto solemni Paupertatis in alijs Religionibus, ad votum Scholarium, quod Aduersarius vocabat solemne ex parte ipsorum, licet non ex parte Religionis, quæ illos potest dimittere & à voto liberare; esse enim hoc aiebam argumentari à simpliciter ad secundum quid. Ille hos terminos tanquam ignotos, censuit esse non violandos; ideoque abstinuit omni responsione.

235 Decimoquartò. Adiunxi luculentissimum testimonium SACRAE ROTÆ ROMANAÆ in DECISIONE factâ in sacro illo tribunali 18. Aprilis. 1616. quo testimonio vix ullum grauius produci potest. Ille dixi ad os oppresso sit totus Harpo-

erates.

ates, egoque mihi etiam silentium indicum
puto.

SECTIO TERTIA.

De Excommunicatione à GREGORIO XIII. latè
contra Impugnatores.

COGIT ME TAMEN EPOPTÆ MEI IMPORTUNI- 236
CAS ADHUC PAUCA PROLOQUI. IN CONSULTATIONE
NUM. 71. AC FERÈ EXTREMO, HORTATUS BREUISSIMÈ FUE-
RAM PATRONOS CAIJ. & MAXIMÈ AUCTOREM ILLIUS
SCRIPTI, QUOD CONFUTAUERAM (QUOD EXISTIMAREM
ILLO VIOLATUM ESSE GREGORII XIII. PRÆCEPTUM
IN BULLÀ. *ASCENDENTE DOMINO.*) VT CONSCIENTIÆ SUÆ
CONSULERENT, SEQUE EXPEDIRI CURARENT QUAM PRIMÙ
VINCULIS ILLIS, IN QUÆ SE NULLA OFFICIJ NECESSITATE CO-
VITI SUA SPONTE INDUERANT. NEC VERBUM ALIUD AD-
DIDERAM. SOLÙM PARTICULAM ILLIUS CONSTITUTIONIS
TRANSCRIPSISSE IBIDEM CONTENTUS. EPOPTA, QUI TĀ
OBSTINATUM SILENTIUM SERUAVIT IN CONFUTANDIS
QUATUORDECIM MEIS RATIONIBUS, AD HÆC PAUCULA
VERBA EX *HARPOCRATE* SIT *LYNCEUS*, & INTROSPICIT MÆ-
MENTIS PENETRALIA, & QUASI REPERISSET IN IJSDEM
VERBIS VALIDISSIMUM ARGUMENTUM, TOTIS VIRIBUS,
SUMMO CONATU HANC MEAM (VTILLE APPELLAT ANI-
MADUERSIONEM, EGO CHRISTIANAM ADMONITIO-
NEM) SUB INCUDEM VOCAT, & CONFUTARE AGGREDITUR HIS
ARGUMENTIS.

PRIMÒ. DE MENTE & GENUINO SENSU CONSTITUTIONIS ETIĀ 237
ACERRIMÈ DISPUTARE LICET: MODE SIT DISPUTATIO, QUĀ NEC IM-
PUGNATUR, NEC CONTRADICITUR IPSA SACRA RELIGIO. ERGÒ DE
MENTE,

mente, & sensu genuino Constitutionis Gregoriane acer-
rimè disputare Doctoribus quibuscumque licuit, & licet.

238 Confirmatur; quia licet Concilij Trid. interpretatio
ad Pontificem Maximum spectet, & ad Illustrissimos
Cardinales illius vicem gerentes; tamen circumferuntur
plusquam centum & viginti dubia decisa à diuersis Scri-
ptoribus in cap. I. sess. 24. per Cauall. pract. q. 604. n. 18.

239 Secundò probat, quia licet de potestate Summi
Pontificis disputandum non sit; attamen de voluntate
quari, & dubitari potest; quod est valde diuersum per-
scire oportet. §. sufficit. ff. de excüs. tut. ergò si qui Doctoris
contenderunt, GREGORIVM XIIII. non habuisse vo-
luntatem, & intentionem definiendi, Scholares Societati
retinere dominium bonorum suorum particulare actiū,
non violarunt illam Constitutionem: & consequenter non
subiacent censuris & pœnis.

240 Tertiò probat. quia ubi intercedit disputandi causa
iustissima & necessaria, non sit contra præceptum Con-
stitutionis. Sed Curator Caij in hac Controuersia, habuit
causam iustissimam, & necessariam disputandi. ergò sal-
tem Curator non incurrit censuras & pœnas in illâ Con-
stitutione propositas. Probat minorem. & primo, ha-
buisse Curatorem causam iustissimam. quia illi ad-
stipulantur viri grauiissimi Horatius Mandosius, Hyeroni-
mus Gabrielius, Romanus Hayus, Eman. Rodriguez, eam
que tueruntur diuersa responsa Doctorum: non duorum tan-
tum, quos sufficere, ut quis iustam litigandi causam ha-
bere dicatur, existimat Baldus in l. Iuris ignorantia. C. qui
admitti, ad bo. pos. Probat deinde, Curatorē eun-
dem habuisse causam necessariam. quia Curatorū
est utilia agere, & inutilia prætermittere, & pendente
appell-

appellatione causam prosequi; nisi periurus esse, aut rei familiaris diminutiuam actionem tunc experiri mau-
lit. II. C. de Admisi. Tut.

Postremò querit à me, cur in illâ causâ decisâ in 248
SACRA ROTA ROMANA D. ille Abbas priuilegio-
rum Societatis acerrimus disputator, ut ex eâdem Deci-
sione videre est, ad tribunal excommunicationis non fue-
rit vocatus?

Pro solutione sunt hoc loco breuiter propo- 242
nenda duo Capita Constitutionis GREGORII
XIII. quæ incipit *Ascendente Domino*. Is ergò, cum
non solum confirmasset Societatis Institutum, &
ipsius Constitutiones & Decreta qualiacumque
(quod & plures alij Summi Pontifices fecerunt)
declarauit etiam peculiares quosdam articulos,
qui in eadem Constitutione recensentur, illisque
Apostolicae Auctoritatis robur adiunxit. Inter
quos articulos, unus est, eos, qui post biennium proba-
tionis emitunt vota simplicia, fuisse, esse. & fore verè ac
propriè Religiosos. Alter est, eosdem bonorum suorum ius
etque dominium ad tempus Generalis Praepositi iudicio,
præscribendum, posse retinere: ut in pauperes tandem, seu
alios pios usus pro ipsorum deuotione, distribuant, iuxta
Euangelicum consilium, ac promissionem, quam initio
Nouitiatuſ faciunt: Tertius est, hos Religiosos licet reti-
neant, ut dictum est, votorum suorum dominium, tamen
quantum ad illorum usum, religiosam paupertatem ser-
uare. His stabilitis idem GREGORIVS duo facit
ad contradicentium audaciam coercendam. Primum.
omnes Assertiones in illâ Constitutione expressas, & quæ
vis alias illis similes contra Societatis Institutum, vel quoq;

modolibet in illius præiudicium pronunciatas aut scri-
pas, decernit falsas omnino & temerarias esse & cen-
seri debere. Deinde in virtute sanctæ obedientiæ ac
sub excommunicationis latæ sententiæ alijſque
grauissimis pœnis prohibet nonnullas actiones,
de quibus antequam dicamus; operæ pretium est
texere breuem catalogum quarundam Assertio-
num, quæ sparsæ sunt in EPOPSI. ut quiuis intelli-
gere possit, quid de ijs iuxta Apostolicam censu-
ram iudicandum sit,

A S S E R T I O N E S

Directè vel indirectè contrariae Societatis Instituto.

241. **P**rima est num. 3. Scholares Societatis, post-
quam per viam testamenti de suis bonis di-
sposuerunt, dispositionis istiusmodi reuocatione
cassationemque post Ingressum, Constitutiones
seuerè prohibent.

2. n. 9. Scholares per emissionem substantialiū
Votorum, habent Dominium tanquam non ha-
bentes, nec habent testamenti factionem.

3. n. 11. *in fine*. Ad statum Perfectionis non suffi-
cit illa Paupertas, per quam actu relinquimus o-
mnia bona temporalia. sed oportet, ut cadat sub
obligationem numquam illa quærendi. Per hoc
autem intelligit debere induci incapacitatem
Dominij.

4. num. 17. Scholares non retinent dominium
particulare ad testamenti factionem proſus ne-
cessarium.

S. Ibidem

5. *Ibidem in fine.* Si Scholares sine iustissimâ causa dominium in particulari retinent & testamenta condunt maximè revocatoria antecedentium, nemo existimare potest eos esse verè Religiosos.

6. *n. 23.* Titius (eadem est ratio de omnibus Scholaribus) non potest post vota substantialia religionis Societatis, etsi simplicia, testamentum componere.

7. *n. 26.* Non est in Iure Societatis ullum verbū, quo Scholares excipi possint à communi Iure prohibente Religiosos testamenta condere.

8. *n. 30.* Votum Substantiale & Essentialis statutus verè religiosi, etiam simplex, si emitatur absque protestatione retinendi dominium, si bonorum, emittentis vota, possessio sit apud alium, & illorū traditio vera vel ficta antecesserit vel subsecuta fuerit, votum instar causæ aut tituli mediante dicta traditione transfert dominium.

9. *n. 24.* Quando Scholares Societatis post vota simplicia retinent dominium, cum illis dispensatur in Iure diuino.

10. *n. 42.* Per testamentum factum, siue ante, siue post ingressum in Nouitiatum Societatis, res temporales irrecuperabiliter in alios erogantur, hoc est in hæredes.

11. *n. 43.* Non omnes & singuli, nec semper sed aliqui tantum, & solum si adsint iustæ causæ post vota simplicia, retinent dominium.

12. *ibidem.* Scholares post Vota dominium actuum in particulari dimittrunt, & retinent dominium in communi, & passuum in particulari.

13. n. 44. Constitutiones Pontificiæ non confir-
mant Constitutiones Societatis, quatenus con-
cedunt dominij retentionem omnibus & singulis,
& semper: sed solùm pro nonnullis, qui habent
iustas peculiares causas.

14. n. 45. Quando Præpositus Generalis Schol-
ares liberè dimittit iuxta Constitutiones, repo-
nit eos in statu, in quo iterum dominij capaces
fiant.

15. n. 46. Falsissima assertio est, diceret dominium,
quo se Scholares exiunt quando Generalis in-
iungit, esse dominium in particulari & non in co-
muni.

16. n. 52. & 53. Si in Societate est consuetudo, vt
dominium particulare actuum, & ad testamenti fa-
ctionem expeditum indistinctè omnibus reser-
uetur; est contra Constitutiones & contra Essen-
tialia & substantialia vota religionis, & dubia, &
& non sine animi periculo, nec per Superiorem
toleranda, sed cassanda.

17. n. 67. Scholares emittentes Vota simplicia
possunt renuntiare Constitutionibus conceden-
tibus retentionem dominij etiam indistinctè o-
mnibus, cum principaliter ipsorum fauorem re-
spiciant, non etiam Superiorum.

18. n. 69. Per præstationem Votorum substan-
tialium statim vnuers in potestatem Ecclesiæ cū
proprietate & dominio rerum temporalium per-
petuò transit, sine villa, hoc specialiter sanciente,
Ecclesiæ Constitutione, ex natura quasi & voto-
rum qualitate.

19. n.

19. n. 75. Quantum attinet ad priuationem dominij, frustra distinguitur inter vota solemnia & simplicia, substantialia tamen, & Essentialia Religionis propriè dicta. Hæc Assertiones ipsis verbis leguntur in EPOPSI eo translatæ ferè omnes ex illo Scripto manu exarato, quod in Consultatione refutaui. in quo sunt nonnullæ aliae similes, quæ ad iustum conficiendum numerum, non sunt prætermittendæ, cum haud dubiè eiusdem Authoris sint.

20. ergò in Ordine est hæc: Vota substantialia, quibus aliquis fit verè ac propriè Religiosus, priuant vocationem *dominio in particulari* bonorum suorum.

21. Vnitas status Religiosi consistit in identitate & invariabili substantialia Votorum solemnium eiusdem, per quæ Religiosi destituuntur dominio, & illius capacitate & Iure testandi.

22. Priuatio usus bonorum proprietorum cum radicali dominio eorundem stat cum statu divitiarum: & ideo verus Religiosus, si retineat dominium, licet sit priuatus usu; non est pauper.

23. Licet Scholares Societatis careant usu & administratione bonorum suorum; tamen si retinent dominium, non sunt verè pauperes. cum priuatio usus, vel positio non faciat ad paupertatem religiosam.

24. Qui in Religione approbata substantialia vota emisit, est mortuus ciuiliter, & amittit dominium; & heres institutus, post hauc mortem, adit hæreditatem Ingressi.

25. Si Scholaris Societatis retinet suorum bonorum dominium; necessariò vtitur rebus suis tanquam proprijs, etiam de licentiâ Superiorum; vnde infertur ipsum esse proprietarium, & non seruare religiosam paupertatem.

26. Scholares Societatis ex parte sua emittunt votum solemne: & consequenter, sicut omnes professi, sunt incapaces dominij.

Vltima. Ijdem Scholares per votum Obedientiæ amittunt liberam, & independentem voluntatem, ergò neque de Superiorum licentia possunt testari.

244 Non est dubium, has omnes Assertiones quasdam directè, quasdam indirectè aduersari tribus illis Articulis à GREGORIO XIII. definitis, & cedere in euidens præiudicium Instituti Societatis. Et Aduersarius tum in illo Scripto; tum in EPOPSI omnes ingenij neruos contendit in illis stabilendis: ut probaret Scholares Societatis post Vota simplicia non retinere dominium actuum particularē proprietorum bonorum. Iudicet iam equus, & eruditus Lector, an non iuxta censuram Gregorianam, hoc est, Apostolicæ Sedis, meritò appellari possint huiusmodi Assertiones falsæ omnino, & temerariae. Certè quatuor illi Theologi, qui ut habetur in vltimâ EPOPSIOS pagellâ, Scriptum illud suo calculo comprobarunt, probè iam intelligere possunt, quale prudens quisque de ipsis rum Iudicijs iudicium ferre debeat. Resolutiones in eo Scripto contentas, & à nobis paulò ante recensitas, primus inter illos Theologos approbat.

sanquam consentaneas tam exterorum, quam domesticorum Societatis Iesu doctrina: Secundus se illas Doctorum communi sententia conformes reperisse affirmat: Tertius appellat easdem uti Doctas, ita & veras: Quartus denique iudicat esse veras, ideoque sine humano respectu, uti veritati ac iustitia conformes sequendas. GREGORIVS autem XIII. Motu proprio, ex certa scientia, deque Apostolicae potestatis plenitudine definit, easdem Resolutiones inue pronunciatas sive scriptas, falsas omnino, & temerarias esse, & censeri debere. Nos ergo cum bona tantorum Theologorum venia sine ullo humano respectu ipsorum suffragijs, utpote Pontificiae declarationi penitus contrarijs, nihil omnino deferendum esse contendimus: quando praesertim tantum abest, ut illius Scripti & EPOSEOS Resolutiones sint aut Scriptorum Societatis, aut exterorum doctrina, aut communi Doctorum sententiae, aut Veritati, aut Iustitia conformes & consentaneae: ut nihil esse possit disforme aut dissentaneum magis.

Sed veniamus ad alterum, quod GREGORIVS XIII. in memorata Constitutione facit.

De Precepto Gregoriana Constitutionis.

Pagina 241. præcipit in Virtute sanctæ obedientiae ²⁴⁵ sub pœnis excommunicationis &c. ne quis cuiuscunque status &c. Societatis Institutum, Constitutiones, vel etiam illam ipsam suam, aut quemuis eorum articulum, vel aliud quid supra dicta concernens, quovis disputandi; vel etiam Veritatis indaganda quasito colore directe vel indi-

indirectè impugnare, vel eis contradicere audeat: & prohibet districtius, ne qui sine extra, siue intra Societatem nisi de Präpositorum licentiâ notationes &c. facere, vel eis nisi quantum verba ipsa sonant interpretari, vel de eis disceptare &c. præsumat. Quod præceptum Pontificium, & prohibitio, ut refert Eman. Rodriguez qq. regul. tom. 1. q. 1. art. 5. (vbi ex professo hanc quæstionem examinat) aliquibus nimis dura visa sunt. Nam Viris doctis, Theologis, aut in Iure Canonico peritis, præsertim laureâ Licentiatus aut Doctoratus insignitis, explicare dubium sensum Bullæ, aut priuilegij Apostolici, semper licitum fuit: quod est vnum ex Argumentis nostri EPOPTÆ.

246 Verum, ut idem Emanuel Rodriguez eodem loco subdit: isti mentem Pontificis minimè penetrant: quæ fuit, inquit ille, ut multi iurgij parum ad adiunctionem pertinentibus, imò scandalosis obuiaret, sicut etiâ in primordijs Ordinum Prædicatorum & Minorum ordinauit ALEXANDER IV. Pontifex Maximus contra quendam V Vilhelnum de Sancto Amore & alios Universitatis Parisiensis. & infra simile etiam, inquit, legimus fecisse his temporibus Pium V. in Bullâ qua incipit. Super specula. in qua statuit, & ordinauit, ne quisquam de immaculatâ Virginis Conceptione disputare præsumeret: ut postea etiam fecerunt PAVLVS V. & GREGORIVS XV. & sic, inquit Rodriguez, non est mirum quod GREGORIVS XIII. viam præcludat disputacioni de his, quæ pertinent ad statum religiosum Societatis Iesu: ut verborum pugnas, ac quæstiones reprimat, ex quibus oriuntur inuidiae & contentiones, ceteraq; vitiorum mona-

monstra. Nec obstat, quod aliqui dicant, sicut non vetatur disputatio de Sanctissimâ Trinitate, sincerâ intentione ventilata; ita non debere vetari disputationem de statutis Societatis. Nam disputatio, inquit ille, de Sanctissimâ Trinitate & mysteriis fidei, est necessaria Ecclesiae, & utilissima ad conuincendos & redarguendos hereticos & infideles. At disputatio de concernientibus Societatem, supposito, quod sint à Sede Apostolica approbata, etiam si fiat sincerâ mente; non est necessaria nec utilis, imo parit discordias, inuidias incitat, inimicitias gignit in animis eorum, qui ut homines, possunt presumere talem disputationem non sincerâ, sed sinistrâ intentione ab aliquibus proponi.

Hactenus Rodriguez. quid dixisset, si sciuisse, aliquem velis remisque, ut aiunt, contendere, Scholares Societatis non retinere dominium honorum suorum ad tempus arbitrio Generalis prescribendum, nec quantum ad usum eorum religiosam seruare paupertatem: quae est contradictionis Articuli seu Assertionis à GREGORIO XIII. definitæ?

Cæterum numeremus distinctius ~~statutes~~^{asser.}, 247 quæ sunt materia huius Præcepti, prohibitæ sub grauissimis illis poenis, ex sententiâ Martini Bonacinae 3. tom. de excommun. in part. disp. 2. q. 3. punct. 35. ubi ex professo agit de excommunicatione huius Constitutionis Ascendente domino.

Prima, inquit, Actio est directè vel indirectè impugnare Institutum Societatis IESV, vel eius Constitutiones, vel istam GREGORII dispositionem vel aliquem istius dispositionis aut prædictarum Constitutionum Articulam, et si hoc fiat praetextu disputandi aut inquirendi veritate.

Sanè

Sanè constat vnum ex Articulis in Constitutionibus prædictis contentum, esse, quem Aduersarius acerrimè impugnat de dominij retentione post vota simplicia; neque valet respondere, huic articulū non esse clarum in dictis Constitutionibus. quia GREGORIVS prohibet etiam, ne quis in prædictis Constitutionibus contenta interpretetur nisi quantum ipsa verba sonant. verbum dominij, præsertim additis illis vocibus *bonorum suorum*, & *retinere*, & quidem ad finem, ut distribuant eadem bona in pauperes iuxta consilium Euangelicum, & promissionem factam initio Nouitiatus, quæ promissio fit de distribuendis bonis proprijs & paternis, quæ sunt in sæculo; hæc, inquam, verba apud omnes homines sanæ mentis nil aliud sonant, nisi Ius & facultatem actiuaam perfectè disponendi de rebus suis. qui ergo illa interpretantur de dominio in communi vel passiuo, & negant, dominium retinerti sed amitti; viderint an hoc sit interpretari solum quatum verba sonant: & hæc est Altera Actio prohibita in Bulla & materia excommunicationis latæ sententiæ, & aliarum pœnærum.

Tertia actio est facere notationes, declarationes, Glossas vel Scholia super Constitutionibus vel prefatâ Bullâ.

Quarta. disceptare vel scrupulum cuiquam inycere circa predictos articulos.

Quinta. In dubium reuocare vel controuersiam.

Sexta. Legere Glossas seu interpretationes ad hoc pertinentes, siue scriptæ sint, siue impressæ.

Septima. Illas docere, alijsque tradere.

OCTAVIA

Octaua. Easdem vendere.

Vtima. Apud se retinere.

Concludit autem *Bonacina*, prædictas omnes actiones sub excommunicationem cadere. quia recensentur in *codem* §. & *Clausula* in principio posita refertur ad omnia subsequentia posita in eadem propositione. Et soluit obiectionem, quæ posset fieri; istas actiones præter primam, non prohiberi in virtute *Sanctæ Obedientiæ*. Respōdet enim, omnes prohiberi per illud verbum *Inhibentes*, quod est participium, & pendet à verbo *præcipimus in Virtute Sancta Obedientiæ*. Hactenus *Bonacina* & *Rodriquez*, qui cum non fuerint homines Societatis; non poterunt ab *Aduersario*, ut solet, allegari suspecti.

Sed posset nonnemo obijcere, *solemne esse in* ²⁴⁸ *Constitutionibus Pontificijs addere illam clausulam*, *per quam cuilibet aufertur facultas aliter iudicandi & interpretandi*: & tamen hac non obstante, permultæ quotidie prodeunt impunè *Interpretationes*, & *declarationes Pontificiarum Constitutionum*.

Respondeo, in hac *Constitutione Gregorianâ* du-²⁴⁹ plicem esse clausulam, quâ prohibetur *declaratio & interpretatio*. Altera est modo relata, quæ solemnis est, & solum prohibet *interpretationes*, ut ita dicam, *authoritatiuas*, & factas publica potestate: non autem priuatas, aut quæ nullam habent vim, nisi tanquam *responsa Prudentium*: & hoc clare colligitur ex ipso modo loquendi. nam præcipit, *sic* (prout est in *Bulla*) *in præmissis omnibus & singu-*

singulis per quoscunque Iudices & Commissarios etiam
causarum Palatij Apostolici Auditores ac S.R.E. Cardi-
nales in quavis causâ, & instantiâ, sublatâ eis, & eorum
cuilibet, quavis aliter iudicandi, & interpretandi fa-
cilitate, & auctoritate iudicari, & definiri debere.

250 Altera clausula est valde specialis, & rara, quæ,
ut vidimus, interdicit omnibus cuiuscunque sta-
tus & conditionis, tam Ecclesiasticis & Religio-
sibus, quam sacerdotalibus (qui certè omnes non ha-
bent publicam auctoritatem interpretandi) ne
aliter interpretentur, quam quantum ipsa verba
nani: & huiusmodi interpretatio est sub excomi-
municatione probibita: etiamsi non sit publica,
& auctoratiua propter rationes supra ex Eman.
Rodriguez allatas.

Respondetur ad Argumenta initio proposita.

251 **A**d primum respondeo primò, si Auctor
Constitutionis non prohibeat; non esse il-
licitum Doctoribus, querere de ipsius genuino
sensu: Sin autem expresse interdicat, ne quis in
Constitutione contenta, interpretetur, nisi quantum
ipsa verba sonant (quod fecit GREGORIVS XIII. in
hac Bullâ Ascendente Domino, cuius unus Articulus
est, emittentes vota simplicia in Societate post
biennium, retinere dominium bonorum suorum
ad tempus Præpositi Generalis arbitrio præscri-
bendum) nullo modo esse licitum adhibere inter-
pretationes alias, quam quas ipsa verba sonant: & si se-
cundus fiat; transgressores subiacere pœnis à Legisla-
tore

tore propositis. Videamus iam EPOPTÆ interpretationes. *Constitutio Gregoriana* statuit vniuersaliter de omnibus, & quibus cunque emittentibus vota, post biennium retineri dominium. Ipse contendit, esse intelligendum solum de nonnullis, & non de omnibus. Vox *Dominium* significat ius disponendi & consequenter facultatem actiuam. Ipse vult significare *capacitatem & potentiam passiuam*. Illæ dictiones *bonorum suorum*, quæ referuntur ad dominium, denotant ipsum dominium esse *ius particulare ad distribuenda bona propria*. & patet ex ipso textu Bullæ, qui expressè loquitur de bonis, quæ emittentes vota initio Nouitiatus promiserunt distribuere in pios usus. Aduersarius vult, esse intelligendas de *Domino in communi respectu bonorum Collegij*, cuius emittentes vota, membra fiunt. Verbum *Retinere* significat illud, quod quis habebat, tenere: emittentes vero vota non habebant bona Collegiorum: Sed illorum fiunt domini per votorum emissionem. Ille hoc verbum *Retinere* ingenuè fatetur num. 49. non esse accipiendum in propriâ significatione, sed abusu. In eadem Constitutione dicitur, *retineri ab emittentibus vota, dominium, tum ob alias iustas causas, tum ut Societas maiorem habeat libertatem illos si opus fuerit minore tum offensione dimittendi: quæ propositio est absoluta & non conditionata, & assignat causas, quæ generaliter conueniunt omnibus & singulis emittentibus vota. EPOPTA pugnat, hanc propositionem esse conditionatam, & per eam concedi retentionem dominij, si iusta causa intercesserint, & ipsas causas*

V

vult,

vult, nō esse generales, sed peculiares & proprias vnicuius. que emittentis vota, in quo aberrat. nam alioquin *Senatus consulta Velleianū*. fēminis fideiūssione, ac *Macedon.* filijs mutui dationēm prohibentia, cum subijciant causam, sequeretur esse conditionata & non absoluta, quod haud dubiē, etiam secundum *EPOPTAM*, est absurdum in Iure. Denique textus agens de tempore, pro quo bonorum dominium retineri potest, habet, esse illud, quod arbitrio *Præpositi Generalis* prescribetur. Aduersarius dicit esse spatiū breuiissimum ad summū vnius diei. si hoc est interpretari Constitutiones, prout ipsa verba sonant iuxta genuinū sensū; bonos interpres nū- quam desiderabimus.

251 Respondeo secundō. expressē in Constitutione Gregorianā præcipi, ne quis etiam disputandi gratia aut veritatu indagandæ causā articulum ullum in eā comprehensum, impugnare audeat, vel de eo disceptare, aut in dubium vel controuersiam vocare. Collegium Coloniense fundabat suam intentionem, in hac parte Constitutionis Gregorianę, quā confirmantur plures alij textus statutorum Societatis: in quibus conceditur Scholaribus retentio dominii priorum bonorum post vota simplicia, contra Curatorem Caij reluctātem reddere rationem administratæ curæ de bonis Titij eidem collegio cessis. Ego verò in mea Consultatione ijsdem nitebar fundamentis ad confutandū illius Scripti Auctore. Curator semper impugnauit hunc articulum de retētione bonorum, adhibitā valde coacta interpretatione, & contra

contra verborū sonum, hoc est, *de dominio paſſuō*,
& *in communi*, eundēque articulū oppugnauit va-
rijs rationibus, quē exſtāt in Processu huius cauſe,
& Auctor illius Scripti, qui non ſe gerit in eo pro
Curatore, ex professo pluribus argumentis impu-
gnat hāc dominij retētionē, nō veritatis indagādē
gratia, ſed opprimendē, & cōtrarij erroris statuē-
di cauſa, quod inde etiam maniſtē conſtat, quia
tantū abeſt, vt perlecta mea Consultatione reſipi-
ſcere voluerit, vt etiā maiori conatu & pertinacia
omnia mea argumenta reuincere, & reſpōſiones
oppugnare aggressus ſit. Si hoc eſt conſirmare, vt
ille videtur ſentire, Institutū Societatis, quid erit
impugnare ac deſtruere? Neque mihi dicat, uſur-
pans, vt facit, verba *Emin. Rodriguez*, *disputare licere*
de ſenſu Constitutionis, modō ſit *disputatio*, quā nec impu-
gnatur, nec contradicitur *ipsa ſacra religio*, ſed conſirma-
tur & roboratur, quaſi ipeſe nō impugnauerit Socie-
tatē, neque ei contradixerit, ſed ſolū contra pe-
culiarem articulum ſcripſerit, & paucos quosdam
Cōſtitutionis textus. quia *GR E G O R I V S XIII.* fert
ſentētiā excōmunicationis, & aliarū grauiffima-
rum pænarū, nō ſolū contra impugnātes in gene-
re Societatem, vel Institutum, vel Cōſtitutiones,
vel illas ipeſas ſuas literas: ſed etiā impugnātes quē-
nū earum Constitutionum, vel ſupradictorum o-
mniū in illa *Bulla articulum*, vel *aliud quid ſupradicta*
concernēt. Itaq; conſequētia illius primi argumēti
negāda omnino eſt, dicēdūq; eo modo, quo Au-
tor illius Scripti, & *E P O P S E O S* fecit, *non fuiffe, nec*
effe, nec fore licitum, cuiquam quicunq; tandem ille ſit,

disputare de retentione dominij post vota biennij in Societate: nisi velint contrahere grauissimas illas pœnas excommunicationis latæ sententiæ, & inhabilitatis ad quævis officia & beneficia sacerdotalia, & regularia, eo ipso absque alia declaratione incurendas.

253 Ad Confirmationem respondeo, non esse par tem rationem Decretorum Concil. Trid. & huius Gregorianæ Constitutionis. illorum enim non prohibetur, sicut huius, interpretatio priuata alter atque ipsa verba sonant; solum potest esse paratio in eo, quod si quis eiusdem Concilij decreta impugnanda sibi susciperet, sicut suscepit EPOPTA, & Auctor illius Scripti, Constitutiones Societatis, & hanc Pontificiam non ferret impunè.

254 Ad secundum, EPOPTA verbo quidem videtur fateri, non esse licitum, disputare de potestate SVMMI PONTIFICIS: verum co arguitur, re ipsa, denegare ipsi potestatem approbandi pro verâ Religione aliquam Congregationem, in qua nonnulli emittant vota Essentialia & Substantialia Religionis, & retineant ad tempus bonorum suorum dominium, cum non semel dicat esse contra essentiam & naturâ Paupertatis religiosæ retinere dominium. Sed quicquid sit de hoc, quod asserit, esse licitum de voluntate Summi Pontificis quæri & dubitari; primum respondeo, hunc etiam fuisse prætextum quorundam Theologorum, quorum *Audaciam* GREGORIVS XIII. coercere voluit illa Constitutione: *Ascendente Domino.* cum enim alia quadam Bulla,

Bulla, quæ incipit: *Quanti fructuosiūs.* declarasset
multa spectantia ad Institutum Societatis; illi
Theologi concedentes, ea non excedere Ponti-
ficiæ Potestatis limites, negabant eundem Ponti-
ficiem talem habuisse intentionem & voluntatē.
deinde respōdeo GREGORIUM XIII. hoc ipsum
prohibuisse, dum præcepit, *ne quis quemlibet arti-
culum in illa Bulla contentum interpretaretur, nisi
quantum ipsa verba sonant.* cum ergo intentio & vo-
luntas Legislatoris debet colligi, ex verbis ipsius
legis. *l. non aliter ff. de legat. 3. l. i. §. is qui nauem. vers. si
re dubia ff. de exercit. action.* & prout ea scripta, sint
seruanda *l. prospexit ff. qui & à quibus.* In hoc casu est
etiam illicitum quærere & dubitare de voluntate
GREGORII XIII. relicto sensu priorum ver-
borum, quem ipse eorundem verborum sonus
postulat, conquirendo coactas & adulterinas, &
abusivas interpretationes inuitis ac repugnanti-
bus ipsis verbis, totaque humana Societate re-
clamante, quæ ad placitum nomina rebus impo-
suit. Quocirca ad vitandas censuras & pœnas in
Gregoriana Constitutione propositas malè tutū
perfugium excogitauit EPOPTA.

Ad tertium (quod totum comparatum est ad²⁵⁵
excusationem Curatoris,) antequam respondeā,
duo distinguere habeo in Curatore hoc, Per-
sonam & Munus. Personæ integritas, pietas, religio,
& grauitas adeò vulgo perspecta est; vt ne suspi-
cari quidem potuerim vñquam, eum in hac caufa
voluisse velle cuiusimo se peccato obstringere, ita-
que hic de Curatoris Persona non agitur. illud a-

go, EPOPTAM à munere Curatoris parū præsidij quæsiuisse suæ argumentationi, quâ conatus est ostendere, eum immunē reddere à censuris, quia Curator erat. hoc vt appareat. Respōdeo primō. Si imperator ex Authen. habita C. ne fil. pro patre. studiosos eximeret sub pæna bāni imperialis à Iurisdictione, possetne magistratus ciuilis ob suas causas, illud priuilegium impunē impugnare? Quid potestne magistratus ciuilis ob suas causas, quas prætēdit, impunē impugnare Clericorum immunitatem, & eis imponere Gabellas, vel imperare capitationem, quin incurrat excommunicationē Bullæ cænæ domini? possuntne Episcopi ob suū interesse exemptorum Religiosorum priuilegia conuelleret?

256 Respondeo secundò. non esse satis, quempiam habere necessarias, & iustas causas contēdendi in Iudicio: nisi etiam in ipsâ Actione vel defensione iustè agat. nam, si tu mihi deneges pecuniā, boni viri fide tibi mutuō datam; nemini dubium est, quin ego habeā necessariā, & iustā causam te vocationi in ius, & hanc litem persequendi. licebitne proptereā testes corrūpere? falsa documenta producere? minimē gentiū. contumeliosè mecum egisti. ad meum honorē conseruandū, habeo iustā, & necessariā causam, alapam tibi impingendi. Possumne etiam gladio pectus transuerberare? verū, quid ut or exemplis externis, cum abundē domesticis? In Consultatione aduersus signotū mihi Auctorem nullo acerbiore verbo usus sum: solū respondens ad ipsius rationes, dixi alicubi, falsas esse, & in

& in extremo illo Opusculo, postquam eas refutasse, addidi, iam constare posse, quā curiosis argumentorum fulcris quidā sustentare conati fuerint causam Caij. Habuerit EPOPTA (quādo videtur illud Scriptum agnoscere pro suo) aliquo modo necessariam, & iustum causam reponendi mihi aliquid. (tame si, ut vidimus, nullā habuerit causam, nec fas illi fuerit Constitutionē GREGORII X III. op-
pugnare) poterat esse contentus appellasse, ut fe-
cit, *mea Argumenta, & Responsiones falsissimas & im-
belles.* Appellauit absurdas, absurdissimas, frigidissimas.
ineptas, plenas ruris, & inficiarū: ac nihil sani habentes.
Et quasi parū excessisset fines licitæ & inculpata tu-
tela, cuius in frōte EPOPSEOS meminit: vocat me
quodam loco *Impostorem*, & in Epistola Nuncupa-
toriā *tubicinem*, qui inflato classico cum dispensio vita,
hoc est, famæ, & honorum, id est, sanguinis, aduersus Caiū
pugnas & certamina meditatus fuerim: & ibidē tantū
non me appellat *Magum & Veneficū*, aduersus cuius
maleficia debeant huius Ciuitatis Patres *Conscripti* sua
*Authoritatis & gratia amuletum eiusdem Caij minoren-
nis collo gratosē appendere. Sed redeo in viā. Aio, nō
esse satis, Curatorem Caij habuisse causas necef-
sarias, & iustas defensionis, nisi etiam iuste de-
fenderit. Igitur*

Respondeo tertio. Potuisse Aduersariū superse-²⁵⁷
dere tot textibus & rationibus afferendis, quibus
ostēdit, Curatori Caij fuisse ~~necessarias~~ defensionis cau-
sas. Quis enim hoc negauerit? in eo laborasset, o-
portuit, diligentius, ut probaret, fuisse iustissimas.
Nam quod ait, habuisse Adstipulatores viros gra-

uissimos Horatium Mandosium, Hieron. Gabrielium, Emm. Rodericum, & Romanū Hayum; profectò si errare non affectat: videre potuisset, illos Doctores, ne verbum quidē habere de retētione domini propriorum honorū: sed agere tantū de domino honorum Collegij, cuius Scholares Societatis membra sunt. quinam verò sint plures illi Doctores, non duo tantū, quorum responsa, ut EPOPSA restatur, Curatoris & Caij causam tueruntur; atque adeò suppeditant iustum litigandi causam; non est difficile diuinare. cæterū, cùm illi Doctores, quicūque sint, asseruerint propositiōnem directò contrariam articulo definito à GREGORIO XIII. & proinde iuxta eiusdem expressam censuram, falsam omnino ac temerariam; Curator
*dui*istorum errorem sequi maluit; dicendus est voluisse laborare ignorantia affectata, quæ nullo modo excusat à dolo, neque ab excommunica-
tione, ut passim Doctores notant.

Sed faciamus, Curatorem aliquam habuisse causam iustum litigandi; qui dici potest iustè litigasse: cum neruos omnis defensionis suæ in eo collocauerit, ut expressè impugnaret articulum definitum ab Apostolica Sede? non solùn interpretando verba Constitutionum relatarum, nisi quantum ipsæ verba sonant: sed penitus contra verborum vim? Defensoris, inquit, partes sustinebat Curator. Quid tū? potuit ne propterea iniustā & interdictam Anathematis pœnā defensionē adorna-
re? at enim ignarus erat Curator Iuriū Societatis: nihil minus. Recusabat ille rationes reddere admi-
nistra-

nistratæ curæ, dicens, Testamentū Titij fuisse per vota cōfirmatū. Vrgere Procurator Collegij Coloniensis, afferendo Constitutionem Gregorianā, quâ Scolaribus etiam post vota dominiū permittitur: proferre S A C R A E R O T A E R O M A N A E Dēcisiōnem luculentissimā; producere innumeros Autores idipsum docentes: neminem vnū esse, qui contrarium scripsierit: monere per communes Amicos, & fortè etiam per Magistratus, caueret ab Excōmunicatione latæ sententiæ. Ille obfirmatus in hausto semel errore & affectatâ ignorantia, semper contrâ tendere, ratus omnia sibi salua esse. quia *Mandosius, Gabrielius, Rodericus, & Hayus*, & quidam alij Auctores, quos non nominat, afferūt, Scholares retinere *dominium* tantū in cōmuni, vel passuum contra vim vocis *Dominij* & apertū verborum sensum. Prudentissimi Iudices videant, an Curator præter necessarias, habuerit iustas causas ita peruerendi sensum Apostolicarum Constitutionum.

Respondeo quartò, Dato Curatorē Caij posse⁵⁸ ab excommunicatione excusari (non quidē ex eo capite, quod Curator est, vt male ratiocinatur E P O P T A; sed ex eo, quia vt ante dixi, spectata conditione personæ, & antiquâ ipsius probitate bonâ fide egisse videri potest) certè Authorē E P O P S E O S & illius Scripti Consultatione refutati, excusari nullo modo posse. quâ enim necessitate adductus Societatis Institutū tam acriter impugnauit? quas iustas causas prætexere potest? falso ac temerè (vt ait GREGORIUS XIII.) afferuisset, Scholares Socie-

tatis non retinere dominium bonorum suorum post vota simplicia: quam penam merebitur, cum hanc ipsam Assertionem Scripto consignauerit, typis mandatam publicauerit, sparserit in vulgo, atque omni conatu distortis & coactis interpretationibus articulum in Societatis Instituto & Constitutionibus Gregorianis tam clare expressum impugnare non desinat?

259 Ad id, quod extremo loco querebat: cur in causa contra Neriū, illū Abbatem ad tribunal excommunicationis non vocauerim; facilis est responso. D. ille Abbas, ut appareret ex ipsa Decisione SACRAE ROTÆ ROMANÆ, modestior fuit, quā EPOPTA, à quo miror, eundem dici priuilegorū Societatis acerrimum disputatorem. ille enim lolum contēdebat, nomine bonorum, quorum dominiū post vota retineri decernūt Societatis Constitutiones, & Pontificiæ, nō intelligi beneficia Ecclesiastica, aut saltē non intelligi Pensionē, de quā erat quæstio; atque hoc erat unicum fundamentū Abbatis, nec sane infirmū, ut per se patet. Cæterū Abbatis Procuratores & Aduocati ne verbum quidē scripserūt unquam, quod quoquo modo Societatis Institutū, aut Pontificiā Constitutionē ullā ex parte impugnaret. Reor his paucis EPOPTÆ quæstioni factum esse satis. Quocirca ego quoque hic, ut ille facit, abrumpo: Plagarū si quidē admēsum est satis, superq;: nec poterit lute cōqueri deinceps aduersarius unicā Theologorū quorundā Assertionē à me fuisse prælatā tam prolixæ Iuris utriusq; periti EPOPSI, in qua quia præter ingenium nihil laudare possum; hoc ipsum non vitupero.

QVINTA